

Центральний державний історичний архів УРСР
у Львові
Академія наук Української РСР
Археографічна комісія

Науково-довідкові видання з історії України

ГАЛИЦЬКЕ НАМІСНИЦТВО

(1772-1921)

Архівно-бібліографічний фондний покажчик

Київ 1990

У довіднику відображена історія, структура і діяльність Галицького Намісництва, адміністративного органу, який протягом 1772-1921 рр. здійснював управління Галичиною. Проведено комплексний аналіз видів та зміст документів одного з найбільших фондів ЦДІА УРСР у м. Львові.

Список літератури і предметно-тематичний покажчик зорієнтують пошуки дослідника.

Для науковців, архівістів, краєзнавців.

ПЕРЕДМОВА

Майже вся територія українських земель Руського /без Холмської землі/, Белзького і незначна частина Волинського і Подільського воєводств внаслідок першого поділу Польщі 1772 р. опинилася під владою Австрії. Австрія штучно об'єднала ці українські землі з південною частиною польських Краківського, Сандомирського та Люблінського воєводств у т.зв. Königreich Galizien und Lodomerien /Королівство Галичини і Володимирії/. Звичайно його називали Галичиною, а українську частину – Східною Галичиною. Адміністративним центром цього королівства став Львів, а центральним органом політичної і адміністративної влади було Губернаторство (Kaiserlich-Königliches Landesgubernium des Königreiches Galizien und Lodomerien) /1772-1854/, перейменоване у 1854 р. на Намісництво (K.K.Statthalterei, C.K.Namiesnictwo) /1854-1918/.

Документація, яка відкладалася внаслідок діяльності цих установ і дійшла до нашого часу, зберігається у ЦДІА УРСР у Львові, фонд 146 і становить один з найповніших, суцільних документальних комплексів. Про обсяг матеріалів, охоплених цим фондом, говорять шіфрові дані. Фонд складається з 199 212 справ. Документи зберігаються, в основному, в такому порядку, який був заведений в австрійській канцелярії. Дотриманий також у загальних рисах принцип класифікації документів на т.зв. фасцикули, тобто документи, що відкладалися в хронологічному порядку їх надходження /їх є 1 420 справ/ та ректифікати – документи, згруповані за тематичною ознакою /їх є 3 731/. Всі ці матеріали відбиті в 109 описах і розміщені відповідно до діяльності окремих департаментів, спеціальних комісій, за різними тематичними групами. Так, в описах 2 і 3 згруповані імператорські декрети, циркуляри, інструкції, директиви Галицького Губернаторства /Patentia, Normalia/ за 1772-

1861 рр. Описи 4-8, 10 /матеріали президіального відділу/ та опис 5 під назвою "GFK" /Galizische General Gouvernment/ і 6 /таємний / Geheime/ насичені документами першорядного значення з галузі суспільно-політичного життя Галичини, а також відомостями про політичні події за кордоном, у тому числі в Росії. В окремому описі /15/ можна знайти списки службовців адміністративних і поліцейських управлінь Галичини за 1818-1920 рр. Описи 16-19 - це група документів т.зв. фасії, тобто відомості про доходи поміщиків від феодалних повинностей; 20-20а - церковні інвентарі. Дальші описи - це, в основному, матеріали діяльності окремих департаментів, які здебільшого відклалися за тематичним принципом у мажах чотирьох основних груп: 1, громадсько-адміністративні справи /Publico-Politica/; 2, справи оподаткування /Contributionalia/; 3, торговельні справи /Commercialia/; 4, військові справи /Militaria/. Серед них є описи, в яких зібрані матеріали, що стосуються окремих питань, як, наприклад, визначення кордонів Австрії з Росією і Пруссією/1776-1906 рр./, оп.44; акти присяги /Huldigungsakten/ 1773-1779 рр., оп.45; матеріали про діяльність Крайової комісії в справах викупу і врегулювання поземельних повинностей, т.зв. сарвітутів; ці документи позначені буквою "S" - оп.64. Матеріали різних комісій можна знайти переважно в описах 89-101. Опис 102 - це генеральний реєстр міст і сіл Галичини 1800 р. Описи 103-106 - матеріали діловодного апарату /індекси документів за департаментами, книги реєстрації вхідної і вихідної кореспонденції, списки осіб, що склали службу присягу, касові книги церковних маєтків, монастирів тощо/. Опис 107 - матеріали про вибори до Галицького крайового сейму 1808-1914 рр. Опис 108 - обіжники, параліки законів та постанов, виданих Галицьким сеймом у 1875-1921 рр. Опис 109 - група "Конволюти", тобто додатки до вхідної кореспонденції, охоплюють найрізноманітніші питання поточних справ, що надходили до Намісництва для розгляду - від діяльності окремих установ, шкіл до прав і повинностей громадян, податків, військових, господарських, торговельних справ. Опис охоплює документи про правовий стан селянських земель та ін. в 1773-1908 рр., для підтвердження яких є копії раніших документів з 1490, 1499, 1618 і 1766 рр.

До складу фонду входить ще 22 276 карток тематично-географічної картографії, складеної до документів Намісництва.

Окрему групу документів /опис I/ становлять матеріали, що відклалися в результаті діяльності губернаторів Галичини, уповноважених для виконання завдань крайових комісарів, а також спеціальних надвірних комісій. Це є сума окремих підгруп документів, об'єднаних загальною назвою "Особливі акти" /Besondere Acten/. Кожна з цих підгруп охоплює повний або неповний період діяльності одного губернатора або окремої комісії, що велася незалежно від основної діяльності канцелярії губернаторства. В залежності від політичної чи економічної ситуації в країні мінялися основні аспекти діяльності губернаторів і комісій, що в свою чергу знаходило відображення в документах.

Документи цієї групи охоплюють період від вересня 1772 р. /діяльність першого губернатора Галичини графа Царгена/ по 1859 р. /перший період урядування віце-губернатора графа Голуховського/. Найраніші матеріали відбивають організаційний період становлення австрійської влади в Галичині та подають відомості про політична, економічна і суспільна становища Галичини в період її захоплення Австрією. З 1803-1804 рр. відкладені матеріали надвірної комісії, основним завданням якої було провести об'єднання Східної і Західної Галичини. В цих документах викладені основні принципи об'єднання, проєкти створення адміністративних округів з додатком карт, топографічних описів. У матеріалах цієї групи за 1810 р. відбиті події, зв'язані з реалізацією Шенбрунського трактату від 14 жовтня 1809 р. про передачу частини Східної Галичини т.зв. Тернопільського краю Росії. Воєнні події 1812-1813 рр. знайшли відображення в групі документів, що виникли в результаті діяльності спеціально створеного в цей час Крайового генерального комісаріату. В групі матеріалів "Особливі акти" відбиті петербурзькі події, зв'язані з повстанням декабристів 1825 р. Особливо цінні матеріали для характеристики політичного і економічного становища Галичини відкладені в результаті діяльності губернського президента Франца Кріга фон Гохфельдена в 1834-1846 рр.

Документи фонду Галицьке Намісництво у порівнянні з біль-

шості писані німецькою мовою, важким для розшифрування готичним шрифтом, що створює значні труднощі при їх опрацюванні, вимагає відповідної кваліфікації. З 70-х років минулого століття документи писані німецькою і польською мовами.

У документах Намісництва відбиті найрізноманітніші сторінки життя західних земель України та південно-східних земель Польщі під час австрійського панування і тому вони служать вагомим джерелом для вивчення історії цих земель. Крім того, вони мають велику історичну цінність і для характеристики бюрократичної машини Австрійської монархії, відтворення системи діловодства, способу складання і оформлення документів.

Період, охоплений комплексом документів Галицьке Намісництво, становить важливий відрізок історії. Це період великих економічних зрушень внаслідок аграрних реформ, спрямованих на подолання кризи панщинно-кріпосного господарства. Документи фонду І46 відбивають процес введення реформ у життя і розкривають їх суть, кидають світло на роль великих землевласників у створенні нових форм закабалення селян, основної маси тодішнього населення, їх боротьбу проти соціально-економічного і політичного гніту¹, зародження і розвиток промисловості, поступовий процес витіснення мануфактури і ремесла фабричною промисловістю, народження пролетаріату. У документах Намісництва знайшов відбиток період українського національного відродження у 30-40-х рр. ХІХ ст., відображені справи, зв'язані з появою "Русалки Дністрової" і її впливу на розвиток подій українського суспільного життя. Широко відбиті революційні події 1848-1849 рр., їх наслідки, поширення впливу російського революційного робітничого руху 1905-1907 рр. на розвиток революційної боротьби на західноукраїнських землях, поширення ідей марксизму-ленінізму, вплив Великої Жовтневої соціалістичної революції. Матеріали фонду подають багату інформацію про стан освіти, охорони здоров'я, різні прояви культурного життя, розвиток міського будівництва, торгівлі, дані про національний склад населення, відображають боротьбу з проявами насильної германізації. Тут відбиті різні питання зовнішньої політики Австрійської монархії, зв'язані з тодішніми війнами. Дяк

¹ Лив. Класова боротьба селянства Східної Галичини /1772-1849/. Док. і матер. - К., 1974. У збірнику 301 документ. Серія І46 із фонду І46.

матеріали інформують про становище в Росії, Польському королівстві, Угорщині, Молдавії, Туреччині тощо.

Документи Намісництва пройшли різні стадії систематизації, упорядкування і вивчення. У дорадянський період були складені загальні описи фонду за номінальними ознаками, які вказували, головним чином, тільки на види документів, наприклад – імператорські обіжники, міністерські розпорядження, листування тощо, але не розкривали змісту документів.

Під час тимчасової німецько-фашистської окупації найважливіші акти австрійських адміністративних установ разом з іншими архівними цінностями були вивезені на захід. У 1944–1945 рр. Радянська Армія, швидко просуваючись до кордонів фашистської Німеччини, відбила у ворога значну частину загарбаних документів, які щасливо повернулися до львівських архівів².

Пройшло чимало років копіткої самовідданої праці радянських архівістів над впорядкуванням багатих залишків складної історії Галицької землі.

Сучасні описи документів побудовані за різними принципами в залежності від змісту матеріалу. Матеріали одних систематизовані за тематично-предметним принципом, інших – за хронологічним, ще інших – за хронологічно-географічним. Та існуючі описи не можуть замінити детальних предметно-тематичних каталогів, складених на основі подокументного аналізу, генеральних іменних і географічних покажчиків, які будуть складені в майбутньому.

Виходячи із сучасного стану опрацювання фонду Намісництва, виникла потреба видати короткий нарис-огляд, метою якого є, по можливості, якнайширше поінформувати наукову громадськість про основний зміст цього фонду. Тому нарис матиме фрагментарний характер, він буде насичений окремими епізодами, які повинні знайти розкриття в працях майбутніх дослідників.

Радянські дослідники вже не раз зверталися до цього фонду, вивчаючи становище і боротьбу трудящих Галичини в на-

² Див.: Враліт Н.Ф. До історії львівських архівів у 1939–1944 рр. – Архіви України. – 1974. – № 5. – С. 55–56.

рїод панування Австрійської імперії³. На цих матеріалах написано ряд статей, монографій, видано декілька тематичних збірників документів. На їх основі зроблено ряд історичних висновків, які відповідали рівневі і тенденціям історичної науки попереднього періоду.

Та все ж фактичне багатство фонду Галицьке Намісництво ще далеко не розкрито і не використане, не ввійшло в науковий обіг. Ще багато фактів, якими насичені документи цього фонду, чкають свого висвітлення, об'єктивної історичної оцінки, встановлення причинного зв'язку між подіями на сучасному науковому рівні.

Нарис розрахований на істориків, краєзнавців, наукових працівників, студентів, які цікавляться історією західних областей України.

³ Див.: Спасько Л. Галичина.

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

Декретом від 11 вересня 1772 р.¹ австрійська імператриця Марія Тереза призначила першим повноваженим комісаром Королівства Галичини і Володимирії графа Пергена. 13 травня 1773 р. було створене Крайове губернаторство /Das Landesgubernium in Konigreichen Galizien und Lodomerien/ – орган політичної і адміністративної влади з центром у Львові. Счолював його губернатор, наділений великими повноваженнями. Губернатора і губернських радників призначав і звільняв сам імператор. Губернатор безпосередньо підпорядковувався центральній владі – об'єднаній надвірній канцелярії /Galizische Hofkanzlei/, яка часто мінала свою структуру, назву і коло компетенцій.

Згідно з австрійською реформою крайових управлінь 1763 р. в компетенції Губернаторства входили всі справи за винятком фінансових. До судової реформи 1782–1784 рр. до функцій Губернаторства входило також апеляційне судочинство.

Щодо території, на яку поширювалася влада Львівського губернаторства, то вона мінялася в залежності від територіальних змін північно-східних кордонів Австрійської імперії. У 1795 р. внаслідок третього поділу Речі Посполитої до Галичини було приєднано північну частину Краківського, Люблінського і Сандомирського воєводств. Цю територію названо Новою /або Західною/ Галичиною. З українських земель сюди входили невеликі частини Руського і Балзького воєводств, Холмська земля і Підляштя по Нижньому Бугу. Але в 1809 р. за умовами Віденського мирного договору між Австрією і Францією Нова Галичина відійшла до складу Варшавського князівства. За цим же договором невелика частина Східної Галичини – Тернопільський край /між ріками Збруч і Стрипа/ відійшла до Росії, у складі якої перебувала до 1815 р. В 1846 р. так званий Краківський округ знов приєднано до Галичини. У таких межах кордони Галичини зберігалися до 1918 р.

На основі австро-турецького договору 1775 р. до Австрії приєднано Північну Буковину, яка з 1786 р. була підпорядкована Галицькому губернаторству у Львові.

¹ ЦДІА УРСР у Львові, ф.146, оп.1, спр.1, арк.1-3.

Губернаторство було найвищим органом австрійської влади в Галичині, покликане реалізувати на місці колонізаторську політику австрійського абсолютистського уряду. Найважливіші питання вирішував сам губернатор, він мав з ачний вплив і на роботу станового сейму /що складався з представників магнатів, шляхти і вищого духовенства/, створеного австрійським урядом у плані загравання з панівною верхівкою. Губернатор мав право розпустити сейм, припинити дії постанов сеймового комітету. При імператорі Йосифі II губернатор мав право вирішувати всі справи, що розглядалися сеймом.

З розширенням компетенцій та функцій губернатора збільшувався і персональний склад Губернаторства. Губернські радники очолювали окремі відділи /реферати/, які згодом дістали назву департаментів. У 1773 р. Губернаторство ділилося на 6 департаментів². Перший – займався організацією і роботом канцелярії Губернаторства, видав справами прикордонних конфліктів, санітарії та оподаткування. До компетенції другого департаменту входили судові справи. До третього – справи монополій і державних маєтків. До четвертого – справи загальної і спеціальної крайової поліції. До п'ятого – королівські державні маєтки /домени/, в яких не було соляних копалень, врегулювання панщинних повинностей та релігійні справи. До шостого – дирекція бухгалтерії, давня система оподаткування, поштові та військові справи.

З кожним роком персональний склад Губернаторства збільшувався³. У 1803 р. Губернаторство було поділене на 12 департаментів, а в 1809 р. Їх кількість зросла до чотирнадцяти.

Функції між департаментами були розділені так:

I – займався справами загально-адміністративного управління краєм і справами єврейського населення /*Publico-Politica und Judensachen*/;

II – церковними справами римо-католицького і вірменського обрядів /*Pure Ecclesiastica und stricte disciplinariae des lateinischen und armenischen Ritus*/;

² ЦДІА УРСР у Львові, ф. 146, оп. 7, спр. 4795, арк. 1-8.

³ Див.: *Schematismus für die Königreiche Galizien und Lodomerien* /за відповідні роки/.

III - церковними справами греко-католицького обряду /Pure Ecclesiastica et stricte disciplinaria des griechischen Ritus und Studierenden/;

IV - церковно-економічними справами /Ecclesiastico-Oeconomica/;

V - поліцейськими справами /Polizei Gegenstände/;

VI - фінансовими справами /Kassawesen/;

VII - міськими справами /Städtische Angelegenheiten/;

VIII - судовими і фіскальними справами /Judicialia et Fiscalia/;

IX - військовими справами /Militaria/;

X - торговими справами /Commerzial-Gegenstände/;

XI - справами підданих і десятини /Unterhans und Zehend-Sachen/;

XII - справами фундацій, еміграції, такс і штемпелів /Stiftungsgegenstände, Auswanderungen, Tax und Stempelsachen/;

XIII - справами державних маєтків /доменів/ і загальноекономічними справами /Domainen und Publico-Oeconomicum/;

XIV - санітарними справами /Sanitaetsgegenstände/;

Окремими відділами в Губернаторстві були: I, відділ президії /Praesidial-Referat/; 2, канцелярія президії /Praesidial-Kanzlei/.

В організації Губернаторства відбувалися безперервні зміни - мінялася кількість структурних одиниць, змінювалися їх компетенції та функції.

У січні 1811 р. Губернаторство знов повернулося до попереднього поділу на 12 департаментів⁴ і відбувся новий перерозподіл функцій.

У 1833 р. кількість департаментів зросла до 16, в 1847 р. Губернаторство поділялося на 17 департаментів, з січня 1849 р. - на 12 департаментів, у 1851 р. - на 7 департаментів, а в 1853 р. - на 8 департаментів. З ростом кількості департаментів збільшувався персональний склад Губернаторства. Так, наприклад, у 1803 р. персональний склад нараховував 128 чоло-

⁴ Див.: ф.146, оп.7, спр.4795, арк.109-110.

вік, у 1847 р. кількість службовців досягла 307⁵.

Згідно з імператорським декретом від 16 квітня 1854 р. Губернаторство було реорганізоване і перейменоване на Намісництво /Statthalterei in Lemberg/, а губернатор став намісником /Statthalter/.⁶

Намісництво, як і Губернаторство, було найвищим органом влади в Галичині для адміністративного і поліцейського управління, для справ релігійних культів, освіти, торгівлі, ремесла, сільського господарства, будівництва. Намісництву підпорядковувалися окружні управління, в персональних справах службовців Намісництво підпорядковувалось Міністерству внутрішніх справ, в інших питаннях – відповідним міністерствам або центральним палатам.

Намісництво здійснювало нагляд за виконанням усіх законів і розпоряджень уряду, видавало періодичне видання "Вісник крайових законів і розпоряджень для королівства Галичини і Володимирії разом з Великим Князівством Краківським", яке виходило в 1854–1918 рр. українською, польською і німецькою мовами: Landesgesetzblatt, Dziennik ustaw krajowych.

У 1854–1860 рр. влада Намісництва поширювалася на територію Львівського адміністративного округу⁷, тобто на 12 східних округів Галичини⁸. В цей час на території Краківського адміністративного округу діяло Крайове управління в Кракові⁹. З 1860 р. у зв'язку з ліквідацією Крайового управління в Кракові Намісництво поширювало свою владу на території всієї Галичини, тобто на 12 східних і 4 західних округів, а також на Буковину¹⁰. Буковина підпорядковувалася Львівському Намісництву тільки до 1861 р., тобто до часу створення в Чернівцях окремого Крайового управління для Буковини¹¹.

⁵ Див.: Schematismus für die Königreiche Galizien und Lodomerien /за відповідні роки/.

⁶ Компетенції і функції Намісництва докладно визначені в інструкції Міністерства внутрішніх справ від 19 січня 1853 р. Див.: Reichs-Gesetzblatt für das Kaiserthum Oesterreich. - Jahrgang 1853. - III Stück. - N 9. - S. 91-100.

⁷ Balzer O. Historje ustroju Austrii w zarysie. - Lwów, 1903. - S. 441.

⁸ Handbuch des Lemberger Statthalterei-Gebietes in Galizien für das Jahr 1856. - Lemberg. - S. 3.

⁹ Balzer O. С.с.с.т. - S. 441.

29 травня 1862 р. знов була створена Комісія Намісництва в Кракові для управління п'ятьма західними округами під зверхністю Львівського Намісництва. Ця Комісія діяла до 27 лютого 1867 р. З того часу справи адміністративного управління в Королівстві Галичини і Володимирії разом з князівствами Великим Краківським, Освенцімським та Заторським почало вести Намісництво у Львові, охоплюючи 74 староства.

На основі закону з 1868 р. до кола діяльності Намісництва ввійшли справи, що в першій інстанції належали міністарствам внутрішніх справ, віросповідань і освіти, сільського господарства, а частково міністарствам крайової оборона, торгівлі і фінансів. Для управління шкільними справами при Намісництві організовано в 1867 р. Крайову шкільну раду, головою якої став намісник.

Кількість департаментів, серед яких розподілялася вся діяльність Намісництва, так само як і в Губернаторстві, часто мінялася. У 1854-1860 рр. було 9 департаментів, в 1861- 12, від 1862 по 1865 рр. - 13, в 1865 р. - знов 9. З 1 січня 1871 р. було 10 департаментів і такий поділ зберігся до 1908 р., коли кількість департаментів значно зросла.

З 1 жовтня 1908 р. була введена нова структура Намісництва, що складалася з 26 департаментів, діяльність яких, за винятком президіального департаменту, підпорядковувалася чотирьом відділам або секціям.

До компетенцій президіального департаменту входило: нагляд за діяльністю адміністративних і поліцейських органів, призначення на посади службовців адміністративних і поліцейських органів, вищих навчальних закладів, вишого духовенства, видача дозволів на заснування організацій, церковних установ, вибори органів самоуправління, справи сейму, справи преси і

¹⁰ Handbuch des Statthalterei-Gebietes in Galizien für das Jahr 1861. - Lemberg. - S. 3.

¹¹ Balzer O. Op. cit. - S. 441.

видань урядових органів, справи театрів, зборів, різні питання, зв'язані з наданням допомоги населенню на випадок стихійного лиха, збиранням пожертвувань, проведенням лотерей, справи локалізації пошт і телеграфів тощо.

I-й відділ /секція/ Намісництва складався із семи департаментів: I, II, III, IV, У-а, У-в, VI.

До першого департаменту належали справи, зв'язані з діяльністю канцелярії Намісництва, справи державних кордонів, перепису населення, статистики, надання шляхетства.

До другого – поліцейсько-карні справи, справи прописки і паспортів.

До третього – справи громадських урядів земельних маєтків.

До четвертого – справи приналежності до гмін, надання австрійського громадянства, виселення за межі держави тощо.

До п'ятого "а" – справи рекрутського набору, мобілізації.

До п'ятого "в" – квартирування війська, фортифікацій, фондів військових учбових закладів та інвалідських фондів.

До шостого – справи адміністративно-рахункові.

II-й відділ /секція/ Намісництва складався з семи департаментів: УП-а, УП-в, УШ-а, УШ-в, IX-а, IX-в і X.

Сьомий "а" та "в" займалися справами курортів, будинків відпочинку, пенсій державних лікарів, дозволів на відкриття аптек, санітарних порушень тощо.

До восьмого "а" та "в" департаментів належали справи управління водними шляхами, справами будівництва водних шляхів і гідрографії.

До дев'ятого "а" та "в" – справи адміністрації шляхів, будівництва шляхів, митні справи та залізниця.

До десятого департаменту належало технічне управління державними будинками, справи архітектури, будинків залізниць та парових котлів.

III-й відділ /секція/ Намісництва складався з п'яти департаментів: XI-а, XI-в, XII, XIII, XIV.

Департамент XI "а" та "в" займався церковними справами у найрізноманітніших їх проявах.

До компетенції XII департаменту входило ведення актів громадянського стану.

XIII департамент керував справами ощадних і кредитних закладів, товариств, фундацій, благодійних закладів.

XIV департамент займався справами шкіл, що виходили поза межі компетенції Крайової шкільної ради, справами охорони і консервації історичних і архітектурних пам'яток.

IУ відділ /секція/ Намісництва складався із шести департаментів: ХУ-а, ХУ-в, ХУ-с, ХУ-а, ХУІ і ХУІІ.

Департамент ХУ "а" та "в" займався справами промисловості, промислових товариств, керував торгово-промисловою палатою.

Департамент ХУ-"с" займався справами базарів і ярмарків, здійснював контроль за збереженням закону про міри і ваги, за виконанням розпоряджень про сплату податків за продаж спиртних напоїв і харчових продуктів.

До ХУ "а" департаменту належало здійснення контролю за виконанням закону про забезпечення робітників від нещасних випадків та справи пенсійного забезпечення службовців.

Департамент ХУІ з лісовим інспекторатом керував справами сільського господарства і лісів, сільськогосподарських шкіл, товариств. Сюди входили також справи, зв'язані з гірничою промисловістю, видобутком нафти, солі, справи податків від земельної власності.

Департамент ХУІІ керував справами тваринництва, проводив облік худоби.

10 січня 1911 р. був організований окремий технічний апробаційний відділ Намісництва для справ будівництва в Галичині, якому були підпорядковані шість департаментів: УШ загальний, УШ-в, УШ-с, ІХ-в, Х-а, Х-с. До компетенції цих департаментів входили справи державного будівництва водного господарства, будівництва шляхів і мостів, справи архітектури, парових котлів та автомобілів.

2 червня 1916 р. структура Намісництва зазнала чергових змін. З того часу апарат Намісництва складався з шести секцій, які охоплювали 33 департаменти, крім президіального бюро¹².

Літом 1914 р. внаслідок воєнних дій Намісництво було переміщене зі Львова до м.Бяла, а його третя секція була пер-

¹² ЦДІА УРСР у Львові, ф.146, оп.7, спр.4795, арк.433-434.

несена до Кракова. В кінці 1917 р. Намісництво знову переміщено до Львова, де воно діяло до розпаду Австро-Угорщини 31 жовтня 1918 р.

З того часу Намісництво перестало бути органом австрійської влади в Галичині, але не перестало існувати взагалі. Апарат Намісництва був використаний урядом буржуазної Польщі.

Згідно з розпорядженням Рада Міністрів Польщі від 7 березня 1919 р.¹³ був призначений Генеральний делегат для уряду Галичини. Його було наділено правами колишнього намісника Галичини. Генеральний делегат здійснював адміністративно-політичне управління, в тому обсязі, що раніше входило до сфери діяльності Намісництва. Він виконував функції проміжного органу, який займався ліквідацією діяльності Намісництва та підготовляв одночасно ґрунт для створення нового адміністративного апарату воєводського управління. Крім того, Генеральний делегат здійснював загальне керівництво та контроль за тими ділянками адміністрації, які не ввійшли до компетенцій міністерств. Посада Генерального делегата була ліквідована 3 грудня 1920 р.

У зв'язку з вищевикладеним, документальний комплекс Галицьке Намісництво/фонд І46/включає в себе не тільки австрійський період історії Галичини, але також початок панування буржуазної Польщі. Тому хронологічні межі документів цього фонду, що відкритися внаслідок діяльності канцелярії Галицького Намісництва, охоплюють 1772-1921 рр.

¹³ Див. про це докладніше: Пералдова до опису фонду 214, Генеральний делегат уряду для Галичини ЮЦА УРСР у Львові.

ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ

Найповніші відомості на цю тему дають матеріали, що відклалися внаслідок діяльності президіального відділу Губернаторства /пізніше Намісництва/. Це, зокрема, згадувані вище документи канцелярії галицьких губернаторів /намісників/, т.зв. *Besondere Acten* /особливі акти/ /опис I/.

Справами загально-адміністративного управління краєм займався перший департамент Губернаторства і Намісництва, незалежно від численних реорганізацій та зміни функцій департаментів та входження їх до різних секцій.

Питання, зв'язані з державним устроєм, відображені також в документах описів 4, 7, 8, 8а, 10, що виникли в результаті діяльності Президіу Галицького губернаторства і Намісництва за 1772-1921 рр., а також в документах групи "Publico-Politica" /описи 85-88/. Серед матеріалів, що стосуються державного устрою, виділяється декілька тематичних підгруп:

1. Інструктивні матеріали

"Інструктивні матеріали" - це законопроекти Галицького крайового сейму, представлені на затвердження імператору. Сюди відносяться також циркуляри староств, розпорядження і директиви різних міністарств, дирекції поліції, фінансової палати та ін. /оп.8, 8а/. Матеріали про держаний устрій Галичини, зокрема інструкції, доповіді, статистичні дані за 1772-1921 рр. є в описах I, 4, 7. В описі 8 ці матеріали охоплюють період за 1900-1921 рр. Листування губернаторів і намісників у зв'язку з призначенням їх на ці посади, збірники правал для установ і громадян, інструкції, проекти та плани про державно-суспільну й адміністративну організацію Галичини як провінції зберігаються в описі I. Протокол засідань надзвичайної комісії в питань державного устрою Галичини 1776 р. /оп. I, спр. II/*.

2. Вибори в державні органи влади

а) матеріали про вибори в палату депутатів австрійської державної ради.

Матеріали про вибори в палату депутатів австрійської державної ради на території Галичини сконцентровані в 10 описі

Важливі матеріали на цю тему див.: *Einleitung*, розд. I
Інструктивні матеріали.

фонду /Rada Państwowa/, який відноситься до Президіального відділу Намісництва. Намісництво як керівна адміністративна установа здійснювало нагляд за підготовкою і проведенням виборчих кампаній на території Галичини, без'осередніми виконавцями яких були повітові старости і призначені ними з числа службовців австро-польські виборчі комісари /1897 р. спр.104/. На допомогу комісарам посилались загони жандармерії, військової частини для підтримки порядку, а насправді – для вчинення незаконних утисків і репресій над виборцями /1897 р. спр.105/.

В описі є інтерполяції державної ради про зловживання з боку властей під час виборів /1907 р. спр.788/, а також документи про вибори до державної ради І.Франка /1897 р. спр.579/, а також покажчик населених пунктів з визначенням їх приналежності до виборчих груп на території виборчих округів /1911р., спр.381-388/.

б/ положення про вибори до Галицького сейму та деякі справи, зв'язані з виборами

Матеріали про вибори в державні органи влади сконцентровані в 107 описі фонду. Це положення про вибори до Галицького сейму, документи, зв'язані з реформою про вибори, рапорти, інформації та інші матеріали про підготовку і хід виборів, телефонограми, офіційні повідомлення про заходи австрійських властей у справі реформи, положення про вибори до Галицького крайового сейму у Львові в зв'язку з польсько-українською угодою під назвою "Вимоги українців у Галичині". Тут можна познайомитися з проектом розподілу округів на курії великих землевласників для виборів до Галицького крайового сейму, із списками власників маєтків у різних повітах Галичини, затверджених як виборців по курії сільських громад, із рапортами старостів про необхідність внесення змін у списки виборців тощо. Документи про вибори до парламенту зберігаються також в описі 4 фонду, систематизовані за хронологією і охоплюють період 1848-1910 рр.

Матеріали про порядок контролю виборів в Галицький сейм /інструкції, розпорядження/, листування з Крайовим відділом, Крайовим комітетом, окружними управліннями про результати виборів депутатів до Крайового сейму, листування з міністерствами, староствами та іншими установами про виборчу реформу,

проведення виборів депутатів до Крайового сейму і до повітових рад та про інциденти на зборах виборців з додатком протоколів і списків зберігаються в 7 описі фонду. Сюди ж відносяться листування з міністерствами, староствами та іншими установами про проведення зборів виборців із звітами депутатів, участь вчителів у виборчій кампанії, документи про вибори до повітових рад /розпорядження і листування/, рапорт Львівської дирекції поліції про хід народних зборів /організованих соціал-демократичною партією/ 18 червня 1893 року у Львові з питання запровадження загального виборчого права /оп.6 спр.4577/, проект закону про додаток до положення про вибори для Кракова і Львова /спр.4618/ та листування з Міністерством внутрішніх справ про зміну положення про вибори, виборчі права.

Справи про вибори в державні органи влади, зокрема, про проведення виборів у повітові ради, підготовку реформи виборчої системи, циркуляри про порядок проведення виборів в австрійський парламент, списки виборчих округів, проведення передвиборної кампанії та інші матеріали, пов'язані з виборами до австрійського парламенту, зберігаються також в описах 8 і 8-а. Ці матеріали охоплюють період від середини XIX ст. до 1914 р.

в/ матеріали про вибори до громадських рад

Матеріали про вибори до громадських рад за 1883-1921 рр. зосереджені, в основному, в 33 описі фонду та 62 описі /1860-1909 рр./, а також трапляються в 7, 8, 8-а описах. Ці матеріали стосуються, головним чином, даних про підготовку і проведення виборів до громадських рад.

г/ справи про діяльність громадських рад

Матеріали про діяльність громадських рад, їх права і обов'язки відбиті частково у згаданому вище 33 описі фонду. Сюди входять справи про затвердження самостійних громад, реорганізацію і виділення їх із складу поміщицьких маєтків, матеріали про врегулювання прав громад на збір податків від насавлення за виробництво і продаж спиртних напоїв та інші справи, пов'язані з діяльністю громадських рад, дисциплінарні справи начальників громад та персональні справи службовців. Вони охоплюють в основному період останньої чверті XIX ст. до 1921 р. і систематизовані за окремими місцевостями в межах повітів і округів. Матеріали про діяльність громадських рад,

службові інструкції для писарів та інші інструктивні матеріали для громад є в описах 5I-б і 5I-г. Вони охоплюють період 1860-1908 рр.

д/ заснування міських громад та вибори до них
Матеріали про заснування міських громад та вибори до них зберігаються в описі 62 фонду.

Сюди відносяться також документи про результати виборів президентів і віцепрезидентів міст Кракова і Львова, зокрема президента Львова у 1892 р. /оп.7, спр.4542/.

Документи охоплюють в основному період 1860-1909 рр. /оп.62/ та до 1921 р. /оп.7, 8/.

в/ протести у зв'язку з виборами в державні органи влади та громадські ради

Протести мешканців у зв'язку з виборами до громадських рад за 1860-1908 рр. зберігаються в описах 5I-б, 5I-г. Крім того, є ще багато скарг депутатів свйму т.зв. інтерпелляції з приводу зловживань староств і повітових комітетів під час виборів громадських рад /оп.8/. Листування із староствами з приводу протестів виборців проти порядку проведення виборів до громад зберігаються також у 78 описі фонду /1886-1909 рр./.

3. Адміністративний поділ Галичини

Перший адміністративно-територіальний поділ Галичини австрійські власті провели в середині 1773 р. після ліквідації воєводств у кінці 1772 р., діяльність яких тривала фактично до впровадження нового адміністративно-територіального поділу. Тоді було утворено шість округів з підпорядкованими їм 59 дистриктами. У 1775 р. число дистриктів було зменшено до 19, а 22 березня 1782 р. під час чергової зміни адміністративно-територіального поділу усі дистрикти були ліквідовані і введено поділ Галичини на 18 округів.

Дальші зміни були пов'язані з приєднанням до Галичини, а пізніше відокремлення /в адміністративному відношенні/ Буковини, відходом до Росії Тернопільського краю – перенесенням окружних центрів, збільшенням їх кількості або укрупненням. Ці зміни в поділах відбувалися протягом кінця ХУІІ – першої половини ХІХ ст.

а/ Створення округів /1773-1795 рр./

Справи, пов'язані з адміністративно-територіальним поділом Галичини після захоплення Австрією західноукраїнських земель, які стосуються останньої чверті ХУІІІ ст., найновніше зібрані у 86 описі фонду /підгрупа І8/. Із цікавих документів можна навести донесення галицького губернатора імператриці про проект реорганізації 59-ти директоратів Галичини в 19 дистриктів, 1774 р. /спр. 250/, донесення імператору про проведеної реорганізації дистриктів Галичини на округи в 1783 р. /спр. 252/. У 86 описі /підгрупа І8/ є й інші справи, що стосуються адміністративно-територіального поділу Галичини, утворення нових та ліквідації деяких старих окружних центрів, статистичні описи різних населених пунктів. Наприклад: розпорядження Надвірної канцелярії у Відні, донесення окружного управління в Маріамполі та інші документи про перетворення Стрия в окружне місто - 1783-1784 рр. /спр. 254/.

Матеріали про адміністративно-територіальний поділ Галичини зберігаються також в групі документів під назвою *wecondere Acten* /оп. І/: донесення канцлеру Кауніцу про проект адміністративного поділу Галичини та призначення начальників окружних управлінь - 1773 р., донесення надвірному канцлеру з приводу адміністративного поділу Галичини - 1793 р.; інструкції, проекти, плани суспільного і адміністративного устрою Галичини - 1773 р. /спр. 8-10/; листування з приводу адміністративного поділу, розподілу функцій між службовцями та з інших адміністративно-господарських питань - 1782-1793 рр. /спр. 143/.

б/ Реорганізація адміністративного поділу Галичини /1803-1914 рр./

Справи, які стосуються реорганізації адміністративно-територіального поділу Галичини, зібрані в описах І, 4, 5, 6, 7, 8, 8-а, 8б, 8в. Зокрема, в описі І зберігається листування з Надвірною канцелярією та іншими установами з приводу об'єднання Західної і Східної Галичини. Це - протоколи засідань, доповіді та висновки різних державних діячів, матеріали про фінансові труднощі у зв'язку з об'єднанням Східної і Західної Галичини, протоколи засідань різних комісій з питань об'єднання західногалицьких округів і поділу їх на повіти, матеріали про укрупнення і поділ окремих округів. Переписані

документи датуються 1803 роком.

Звіти губерньських радників про наслідки перевірки об'єднаних північних округів та матеріали реорганізації цих округів, розпорядження і листування за 1804 р. зберігаються в описі 7 фонду. В описі 1 є також матеріали про встановлення границь між окремими округами з додатком списків місцевостей і схем /спр.314/, директиви і розпорядження Надвірної канцелярії і Губернаторства про укрупнення західногалицьких окружних управлінь, доповідь губернатора про проєкт об'єднання шести західних округів Галичини /спр.145/.

Матеріали про передачу Росією Австрії так зв. Тернопільського краю, запровадження австрійської адміністрації в Тернопільському і Чортківському округах, таємні донесення про настрої місцевого населення Тернопільщини у зв'язку з передачею її Австрії зберігаються в описі 6 фонду ("Geheime") і охоплюють 1812-1815 рр.

Матеріали про реорганізацію адміністративного поділу Галичини за 1819-1859 рр. зберігаються в описі 88 фонду /підгрупа 52/. Відомості з історії адміністративного поділу Галичини можна почерпнути з доповідних листів галицьких губернаторів Міністерству внутрішніх справ у Відні за 1824 р. /оп.6/, зміни в адміністративно-територіальному поділі Галичини і Буковини в 1827-1830 рр. /оп.7, спр. 1760, 1934/.

в/ Розмежування міст і сіл

Розмежування міст і сіл було проведено за часів панування на території західноукраїнських земель феодальної Польщі. Цей процес відбувався в основному продовж XV-XVII ст. і тривав до 1772 р., тобто до загарбання Галичини Австрією. Однак, у зв'язку з претензіями на окремі землі та у зв'язку із змінами і реорганізацією адміністративного поділу встановлення меж громад, містечок і сіл Галичини проводилося і в 1913-1914 рр.

Справи про встановлення меж окремих громад та листування з цього приводу із староствами зберігаються в описі 21 /спр. 4934-4965/.

Справами розмежування громад та встановлення їх меж займався І-й департамент Намісництва.

Крім того, справи про розмежування громад і визначення адміністративної належності окремих населених пунктів і будинків та листування з цього приводу з Краківською губернською комісією, Крайовим військовим командуванням у Львові та іншими установами зберігаються у 7 описі фонду. Листування з Крайовою фінансовою дирекцією і староствами з приводу зміни границь між громадами є також в 78 описі /1896-1900 рр./.

г/ Визначення категорій населених пунктів Галичини

Після захоплення Галичини Австрією цілий ряд населених пунктів одержав імператорські привілеї на міське право. В період зародження і розвитку капіталізму це сприяло розвиткові ремесла, торгівлі. У зв'язку з цим і відклалися документи про визначення категорій населених пунктів Галичини. Вони сформовані австрійськими архівістами Намісництва і входять у так звану П групу ректифікатів та зберігаються в 78 описі фонду.

Це - листування з Міністерством внутрішніх справ, Крайовим комітетом, староствами про визначення категорій населених пунктів.

Документи систематизовані за алфавітом назв населених пунктів і охоплюють період з 1875 по 1908 рр.

д/ Виготовлення планів населених пунктів Галичини

Після захоплення Галичини австрійські власті почали систематичне топографування як цілої Галичини, так і окремих населених пунктів, повітів, округів. Пізніше географічні та топографічні карти склалися у зв'язку з відведенням для різних цілей земельних ділянок, з будівництвом, утворенням та ліквідацією округів, з використанням ділянок для військових цілей тощо.

Найбільше топографічних описів і карт сконцентровано у групі документів *Besondere Acten* /оп.І/. Це - карти і топографічні описи окремих місцевостей, справи провктування і складання карти Галичина. Сюди входили також карти, схеми та опис різних маршрутів подорожей по країнах Австрійської імперії. Документи охоплюють період 1772-1867 рр.

В описах 6, 7 зберігаються документи, які стосуються складання і уточнення військових карт, а також листування з Міністерством внутрішніх справ і військовими командуваннями з цього приводу. Матеріали /в тому числі й листування Міністерства внутрішніх справ у Відні з Галицьким Намісництвом/ у справі таємного зберігання кадастрових карт фортифікаційних місцевостей в Галичині з їх переліком; розпорядження Намісництва і староств з цього приводу.

В описі 4 фонду зберігаються карти різних місцевостей, в яких знаходилися промислові, будівельні та гірничодобувні об'єкти, карти річок з нанесенням на них портів, документи, пов'язані з виготовленням та копіюванням цих карт.

Кarti шляхів сполучення /залізничних, шосейних і річкових/ та плани маєтків окремих землевласників зберігаються в описі 7. Тут же є карти окремих австрійських провінцій.

Окрема велика група документів, пов'язана із складанням карт і схем польових угідь, маєтків, лісів і т.п. відклалися в описі 60 у зв'язку із веденням контролю за лісовим господарством, видаванням дозволу землевласникам на корчування лісових ділянок тощо. У цьому ж описі є справи про розгляд протестів землевласників проти встановленого розміру оплати за складання карт.

В описі 65 зосереджані, в основному, донесення адміністрації державних маєтків та соляних копалень, а також листування з фінансовими установами про оплату робіт за виготовленням карт лісових ділянок, які проводилися в 1807-1815 рр.

Кarti Галичини та листування з Надвірною канцелярією у Відні і Будівельною дирекцією у Львові з приводу їх складання відклалися в 86 описі фонду в групі документів Publico Politica. Матеріали відносяться до кінця XVIII - початку XIX ст.

4. Державні кордони Австрії з Росією і Пруссією /1776-1806 рр./

Питаннями відносин з сусідніми державами та прикордонними і митними справами займався перший департамент Галицького губерняторства /пізніше Намісництва/.

Опис державних кордонів Австрії з Пруссією зображений в

описі 44. Документи про встановлення австро-угорського кордону та про інциденти на австро-російському кордоні зберігаються в 21 описі. В 77 описі є документи про створення комісії для розмежування територій між Буковиною, Молдавією, Бессарабією, між австрійськими провінціями та Польським Королівством. У цьому ж описі зберігаються матеріали про врегулювання прикордонних територіальних суперечок з Росією і Пруссією.

Питання, які стосуються державних кордонів Австрії з Росією і Пруссією, відображені також в описах 1, 4, 6, 7, 71, 81, 86 фонду. Це - листування з поліцією, фінансовими установами з приводу розміщення прикордонних постів у зв'язку із зміною кордонів Галичини, комплектування цих постів службовцями /1809-1810 рр./. В описі 1 зберігаються також матеріали про діяльність Надвірної комісії для передачі Польщі частини території Західної Галичини, про виведення російських військ і встановлення кордонів між Австрією, Польщею і Росією. Документи охоплюють період 1809-1812 рр.. Тут зберігаються матеріали про встановлення в 1810 р. тимчасової демаркаційної лінії на австро-російському кордоні та звіт про обстеження державного кордону між Австрією і Росією, встановленого згідно з Віденською конвенцією /оп.1, спр.13/.

Окрему групу документів в описі 4 /спр.1815-1913/ становлять справи з 1822-1905 рр. про суперечку за озеро Морське Око, яка тривала ціле століття, та про встановлення галицько-угорського кордону в цьому районі.

Дисциплінарні справи прикордонних службовців, охоронців та інших з середини XIX ст. зберігаються в 5 описі.

Однак, найбільше документів, що стосуються даної теми, відклалися внаслідок діяльності президіального відділу Намісництва. Вони зосереджені в описі 6 "Geheime" і охоплюють період з 1806 по 1918 рр. Це, в основному, таємні директиви і інструктивні матеріали про зміцнення охорони кордонів, встановлення прикордонних знаків, інспекторські поїздки з метою перевірки і обстеження фактичного стану роботи прикордонних австрійських установ - старостів, митних урядів та ін. з даними про суспільно-політичні відносини /настрої населення, можливість розвідувальної роботи тощо/.

В цьому ж описі зберігаються донесення прикордонних ко-

місарів про різні події, що сталися на кордоні, інструкції і розпорядження прикордонним комісарам, державним службовцям, охороні, митникам. В описі є матеріали про опрацювання спеціальних інструкцій для прикордонної служби на випадки війни, тимчасового закриття, або відкриття кордону для переїзду громадян за кордон.

В 7 описі зберігаються такі документи: листування з Надвірною канцелярією, окружними управліннями та іншими установами про посилення військової охорони прикордонних контрольно-пропускних пунктів /1797-1801/, про порушення кордону з Варшавським герцогством військовослужбовцями та про встановлення прикордонних знаків. Тут же є матеріали про розслідування прикордонних інцидентів, про мито та зловживання під час його збору, дисциплінарні справи митників і охоронців. Зберігаються також спеціальні розпорядження про встановлення і впорядкування військових заслон, для утруднення переходу втікачів в Угорщину, про розміщення спеціальних військових підрозділів для охорони кордону, про врегулювання кордонів Галичини та матеріали, що стосуються суперечки в районі озер Морське Око і Чорний Став. Документи про уточнення кордону на р.Збруч і встановлення прикордонних знаків зберігаються також в описі 7-а.

Документи про впорядкування прикордонної зони на австро-російському і австро-угорському кордонах та про порушення російськими прикордонними військами австро-російського кордону, зберігаються в описі 33. Ці матеріали охоплюють період початку ХХ ст. /1909-1920 рр./. В описі зберігаються також плани місцевостей, де проводилися встановлення і ремонт прикордонних стовпів.

В описі 68 фонду, який охоплює період з 1842 по 1907 рр., зберігаються, в основному, матеріали про суперечки і скарги з приводу використання землевласниками річок та потоків в прикордонних зонах.

Велику групу матеріалів, пов'язаних з прикордонною службою за 1860-1887 рр., становлять документи опису 70. Це листування з староствами про постачання приватними підприємцями будівельних матеріалів для впорядкування прикордонних стовпів. Матеріали систематизовані за місцевостями в алфавітному поряд-

ку. В описі є також копія акту 1815 р. про встановлення демаркаційної лінії між Галичиною і Польським Королівством /оп.70, спр.264/.

В описі 77 зберігаються різноманітні за тематикою документи, що виникли в результаті діяльності III, UP, XI, XII та інших департаментів Галицького губернаторства та Намісництва. Тут є також матеріали, які стосуються розмежування Буковини з Молдавією, Бессарабією і австрійськими провінціями /1784-1811 рр./, справи про суперечки між Австрією і Прусією за прикордонні маєтки, про врегулювання кордонів з Росією /1838-1859 рр./.

Звіти, донесення, розпорядження про врегулювання кордонів між Галичиною, Росією і Польським Королівством за 1810-1860 рр. зберігаються також в описі 86 фонду.

Де документів, що стосуються теми державного устрою, можна зарахувати умовно також матеріали про відзначення важливих дат і подій, зв'язаних з імператорським двором. Вони зберігаються, в основному, в 7 описі фонду за 1808-1898 рр. Це листування з приводу призначення комісії для відзначення ювілейних і урочистих дат імператора, з приводу поїздок його та членів сім'ї /двору/ в різні місцевості імперії і за кордоном, з приводу організації похоронів державних діячів, збору коштів для встановлення пам'ятників імператору і ексархату тощо.

До цієї групи слід віднести також документи /оп.69/, що стосуються реорганізації адміністративного апарату в Галичині, проведеної польським буржуазним урядом у 1921 році. Цим питанням займалася дирекція допоміжних установ, яка була при Намісництві. Це в основному розпорядження Рада міністрів, Міністерства внутрішніх справ та інших центральних відомств і міністерств.

У С Т А Н О В И

При Галицькому Намісництві існувало ряд установ з певним колом компетенції, а саме:

Командування жандармерії (Komenda Zandarmerii) фактично було політичною поліцією, на яку спиралася австрійська влада. Воно мало своє представництво в більших населених пунктах Галичини. В інших місцевостях боротьба з революційним і національно-визвольним рухом входила в компетенції староства. Штаб командування жандармерії для Галичини і Буковини перебував у Львові. Його очолював крайовий комендант.

Командування жандармерії мало свої відділи у Львові, Кракові, Ряшеві і Чернівцях, причому кожен відділ, в свою чергу, складався з трьох взводів (plutonów) а взвод - з 14-19 дільниць (posterunków).

В другій половині XIX ст. замість жандармерії була створена Дирекція поліції у Львові з такими ж функціями. Вона поширювала свою діяльність на Львів і мала комісаріати в Бродах та Сучаві.

При Дирекції поліції було організовано військово-поліцейський відділ. У розпорядженні поліцейських властей були в'язниці і виправні будинки, причому жандармерія, яка підпорядковувалася УІ департаментові Губернаторства, а пізніше і поліція - організували примусові роботи для безробітних і т.зв. "волоцюг", тобто осіб, які не мали певної кваліфікації і постійного місця.

Поліцейські функції в повітах як і раніше, виконували староства, а у великих містах - магістрати.

Матеріали про діяльність Дирекції поліції становлять окремий фонд Дирекція поліції, що зберігається у Державному архіві Львівської області. Однак деякі матеріали, що стосуються, в основному, звітності поліції перед Намісництвом, є в 4, 5, 6, 7, 8 описах фонду, які відображають діяльність президіального відділу Намісництва та в деяких описах групи "Publico-politica".

В описі I зберігаються документи, які стосуються вадатків на утримання поліції, обмундатування, відпустки, відрядження, про укомплектування штатів поліції, а також про таємні

грошові видатки. Ці матеріали охоплюють період кінця XVIII - першої половини XIX ст. Є також звіти Дирекції поліції та листування про організаційне удосконалення і визначення функцій поліцейських органів в Галичині.

Документи, які зберігаються в опісі 4 фонду, охоплюють період з кінця XVIII ст. по 1918 р. Це, в основному, справи про асигнування коштів на утримання поліції, реконструкцію будинків, які займала поліція у Львові та в інших містах Галичини, про призначення службовців поліції на різні посади, затвердження штатів поліцейських ревізорів, виділення коштів на адміністративно-господарські видатки тощо. Є також документи про реорганізацію органів поліції на території Галичини в 1824-1852 рр. /спр. 142-150/. Великий за обсягом матеріал займають справи про організацію жандармерії в Галичині в 1850-1851 рр. /спр. 1900-1969/. В опісі зберігаються звіти, протоколи, донесення про діяльність Дирекції поліції у Львові. Окрему групу матеріалів становлять справи про організацію окремих відділів поліції /експозитур/ в різних містечках Східної і Західної Галичини.

В опісі 5 фонду є також справи, пов'язані з діяльністю поліції. Це звіти директора львівської поліції про таємні видатки за різні роки першої половини XIX ст., листування з префектом надвірної поліції у Відні про збільшення поліцейських відділів у Львові та в інших містах, про проєкти розширення компетенцій діяльності львівської поліції на села, інструкції про завдання і діяльність поліції, справи про виплату грошових нагород поліцейським та іншим особам за роботу в таємній поліції, персональні справи.

Багато матеріалів про діяльність поліції зберігається в опісі 6 "Geheime". Це листування з приводу надсилання губернаторству таємних і звичайних протоколів, численні донесення про події, що сталися у Львові та в інших містах Галичини і Буковини, листування Галицького губернаторства /пізніше Намісництва/ з міністерством поліції у Відні про призначення директора поліції у Львові, командантів поліцейських відділів і постів в різних місцевостях. Більшість матеріалів, що стосуються поліції пов'язані з листуванням з приводу витрат на таємні справи, утримання таємної поліції, одягу таємним

агентам, гоцо. Зберігаються також супровідні листи та фінансові звіти Дирекції поліції про таємні вдатки, наприклад, на таємний нагляд за політично підозрілими особами та листування з цього приводу з вищими поліційними органами у Відні.

Ці документи охоплюють період I половини XIX ст.

В описах 7, 8, 15, 21, 28, 61, 73, 78, 85, 88 є матеріали, що стосуються фінансових, адміністративно-господарських і персональних справ поліції. Вони, фактично, є звітними документами перед Галицьким Намісництвом.

Дирекція фондів відшкодування втрат (Direkcja funduszów indemnizacyjnych; Grundentlastung - Fonds - Direktion)

була частиною Намісництва і її очолював сам намісник. Вона займалася стягненням з селян викупів за їх колишні панщинні повинності, т.зв. "відшкодування втрат". Справа дирекції вирішувались у спеціальному сенаті, що складався з чиновників політичних і адміністративних установ та представників Крайового комітету.

Питанням "відшкодування втрат" займався IX департамент. Документи зберігаються в 30 описах фонду. Це імператорські пагенти, розпорядження, інструкції Міністерства внутрішніх справ, Намісництва про порядок проведення відшкодування втрат власникам нерухомого майна у зв'язку із скасуванням панщини в Галичині /1846-1904 рр./; звіти староств про стан справ відшкодування втрат /1851-1897 рр./; документи про відшкодування втрат поміщикам, управління державними маєтками, релігійному фондові, архієпископству, капітулі, монастирям, магістратам. Зберігаються також рішення про встановлення розміру викупу панщинних повинностей і заяви мешканців різних населених пунктів з проханням не стягати внесків на користь "фонду відшкодування втрат".

Справа про "відшкодування втрат" просистематизовані за округами, а всередині округів - за населеними пунктами. Документи охоплюють період з 1846 по 1913 рр., однак в описі є матеріали більш раннього періоду. До опису складено географічний покажчик.

До цієї тематичної групи входять документи, які об'єднуються спільною назвою Grundentlastung-Akta G.E. і зосереджені в описах 89-99.

* Про зміст цих документів див. розділ: "Соціально-економічні відносини. Зародження і розвиток капіталізму в Галичині".

Крайова комісія в справах викупу і врегулювання земельних податків. В 1851 р. для одержання викупу за право випасу в лісах, збору дров, хмизу та ін. була створена спеціальна міністерська комісія для "відшкодування втрат" (K.K.Ministerial Kommission für Grundentlastung) з трьома відділами для Львівського, Краківського та Станіславського округів. Вона складалася з окремих сенатів і їй підпорядковувалися окружні комісії.

1856 р. міністерська комісія була перейменована в Крайову комісію в справах викупу і врегулювання земельних податків (K.K.Grundlasten - Ablösungs und Regulierung-Landes-Kommission) з відділами у Львові і Кракові.

Документи про діяльність Крайової комісії в справах викупу і врегулювання земельних податків зберігаються в описах 89-99.*

Провінціальна комісія а справах відшкодування втрат у зв'язку із скасуванням панщини (Provinzial-Urbarial-Entschädigungs-Kommission) - установа, що діяла до створення Крайової комісії в справах викупу і врегулювання земельних податків.

Документи, що відклалися внаслідок діяльності цієї комісії, зберігаються в описі 91 фонду і охоплюють період 1847-1854 рр. Це журнал вхідної і вихідної документації /кількісні показники, 1849-1854 рр./, списки службовців, призначених комісарами /1847-1851 рр./, проєкт розпорядження Міністерства внутрішніх справ про порядок роботи комісії в справах звільнення від земельних податків і повинностей, розпорядження, інструкції, листування з окружними управліннями, Крайовою президією, державною бухгалтерією та іншими установами в справі зняття урбаріальних повинностей, визначення розмірів заборгованості з земельних повинностей і розрахунків відшкодувань втрат за 1849-1854 рр., справи з переліком землевласників м.Станіслава.

Повітові /окружні/ комісії в справах відшкодування поміщикам втрат після скасування панщинних повинностей (Grundent-

В 99 описі фонду зберігаються звітні відомості комісарів за 1860-1866 рр. про проведenu роботу в окружних комісіях

* Про зміст цих документів див. розділ "Соціально-економічні відносини. Зародження і розвиток капіталізму в Польщі".

міст Бохня, Новий Сачч, Вадовачі, Рящів, Краків, Тарнів і Ясло.

Комісія в справі відшкодування землевласникам втрат на утримання спадкової /патримоніальної/ юрисдикції в маєтках (K.K. Subarnial Jurisdictiona Auslage Liquidations Commission).

Документи, що відклалися внаслідок діяльності комісії, зберігаються в IOI описі. Це розпорядження, листування та звіти доміній Золочівського, Львівського, Перемиського, Сянціцького, Станіславського, Стрийського і Тернопільського округів за 1849 р.

Крайова комісія для стягнення податків від продажу спиртних напоїв (С.К. Komisja dla oznaczenia czystego dochodu z prohinasyjnego prawa wuzzynku).

Комісія почала свою роботу в 1877 р. Її очолював президент /намісник/; вона мала свої філіали в кожному повіті, які їй підпорядковувались.

Крім цієї комісії була ще Дирекція галицького фонду для продажу спиртних напоїв, яка виконувала подібні функції і була створена на основі розпорядження від 22 жовтня 1889 р. для управління фондом і правом продажу спиртних напоїв. Ця дирекція відома також під назвою як Пропагандна дирекція (С.К. Dyrekcja Galicyjskiego funduszu prohinasyjnego). Документи, що відклалися внаслідок діяльності комісії і дирекції окремо не зберігаються, вона "розкидана" по різних описах фонду. Це, в основному, матеріали про оренду права на виріб і продаж спиртних напоїв та різні справи, пов'язані з цими питаннями, розпорядження і циркуляри про порядок продажу спиртних напоїв /описи IO, 78/, листування староств з Намісництвом про видачу приватним особам дозволу на продаж спиртних напоїв - опис 62, листування з Міністерством торгівлі, староствами про розгляд скарг підприємців, оштрафованих за безплатентну торгівлю алкогольними напоями - опис 33.

Справи про надання дозволу власникам магазинів різних населених пунктів Галичини на торгівлю спиртними напоями зберігаються також в описах президіального відділу - 4, 5, 7, 8, документи про підтвердження привілеїв австрійськими властями

на право вільного виробу і продаж спиртних напоїв, які були надані різним церквам, монастирям та окремим особам в минулих століттях, зберігаються, головним чином, у 88 описі.

Військово-цивільна комісія в справах набору ракрутів. надання приміщення для військових потреб, постачання продуктами харчування та ін. (Commission in Militari Mixto).

Ці документи зосереджені в окремому описі 100. Збереглися лише протоколи нарад комісії за 1774-1785 рр.

Дисциплінарна комісія (С.К. Komisja dyscyplinarna przy С.К. Namiesnictwie). Згідно розпорядження імператора від 10 березня 1860 р. була створена Дисциплінарна комісія для розгляду дисциплінарних справ службовців установ, підпорядкованих Міністерству внутрішніх справ та Міністерству віросповідань і освіти, за винятком вчителів і службовців Дирекції лісів і державних маєтків.

Документи, які відклалися внаслідок діяльності цієї комісії, виділені окремо і зберігаються в II описі фонду. Це справи про звинувачення службовців Намісництва, поліції, лісничих, наглядачів, старост, секретарів старост, медичних і ветеринарних лікарів, сторожів різних установ, службовців судів, дорожніх майстрів; комісарів лісових, дорожніх, річкових та інших інспекцій; повітових комісарів, майстрів пробірних управлінь; гірничих комісарів і службовців та інших осіб, які підпорядковувалися Дисциплінарній комісії Галицького Намісництва, у зловживанні службовим становищем, порушенні службової і трудової дисципліни; хабарництві, побитті, злодійстві, підробці векселів, грошей і документів, розпродажу та привласненні державного майна, вивезенні хворої худоби за кордон; надбальство до своїх службових обов'язків; аморальній поведінці та інших злочинах і зловживаннях.

Всі справи в описі просистематизовані в алфавітному порядку за прізвищами і охоплюють період 1866-1919 рр.

Комісія для регуляції русел рік в Галичині (Komisja dla regulacji rzek w Galicji) була створена на основі закону від 18 вересня 1901 р. До її складу, крім намісника, входили його заступник, делегати від Міністерства внутрішніх

справ, Міністерства торгівлі, крайового комітету Галицького товариства народного господарства, комітету товариства сільського господарства та інших міністерств і відомств.

Документи сконцентровані в двох описах фонду - 29 і 68.

Документи опису 29 відклалися внаслідок діяльності технічної секції в 1919-1920 рр., яка ділилася на президіальний відділ та шість департаментів, кожний з яких займався вузьким колом питань. Матеріали про регуляцію русел рік в Галичині є в президіальному відділі. Це обіжники, розпорядження та директиви міністерств громадських робіт і внутрішніх справ, Президії Намісництва, Крайового комітету, технічної секції; зберігаються також персональні справи службовців технічної секції, інженерів, річкових наглядачів та ін.

Основний матеріал з цього питання зосереджений у першому "водному" департаменті, де є справи про регуляцію русел та укріплення берегів рік та потоків, проведення меліорації. Зберігаються також персональні справи робітників і службовців.

Крім цього, документи, які стосуються регуляції русел рік, відклалися і в п'ятому, "фінансовому" департаменті, оскільки він охоплював матеріали про фінансову діяльність всіх департаментів.

В описі є справи з параліком гірських потоків, схеми русел рік, справи про оренду і відчуження земельних ділянок у зв'язку з регуляцією русел рік, будівництвом мостів, коштори-си на регуляцію русел рік, проекти бюджетів тощо.

Технічна секція перестала існувати 31 жовтня 1920 р.

Цікавий матеріал, який відклався внаслідок діяльності комісії, зберігається в описі 68. Це група X документів, яка відклалася в ректифікатах, сформованих архівістами Галицького Намісництва. Незважаючи на те, що комісія була створена в 1901 р., в описі зберігаються і давніші документи. Вони охоплюють період з 1776 по 1914 рр.

Документи діляться на такі основні групи:

1. Відділ будівництва - регуляція русел рік.
2. Будівництво водопроводів.
3. Судноплавство, пароми.
4. Будівництво і утримання млинів.
5. Використання водної енергії.
6. Риболовство.

Постійна крайова медична комісія у Львові (Ständige Medicinal Commissions in Lemberg, Stała komisja medycynalna krajowa we Lwowie) була створена на основі розпорядження міністерства від 1 жовтня 1850 р.

Крайова рада охорони здоров'я (С.К.Крайова rada zdrowia) почала свою діяльність 14 січня 1871 р. на основі закону від 30 квітня 1870 р., яким визначався склад ради і її компетенції.*

Екзаменаційна комісія для лікарів і ветеринарів (Komisja egzaminacyjna lekarzy i weterynarzy) була створена згідно розпорядження від 2 січня 1874 р. із завданням приймати екзамени в кандидатів на посади лікарів і ветеринарів, що клопоталися про надання їм постійної праці. Екзамени для лікарів влаштовувалися щорічно – весною в Кракові, а восени у Львові, для ветеринарів – лише у Львові.

Комітет в справах конярства в Галичині (Komitet dla spraw koni w Galicji) почав свою діяльність 18 червня 1881 р. відповідно до декрету Міністерства сільського господарства від 11 травня 1881 р., яким було визначено склад комітету і його компетенції.

Матеріали, які стосуються розвитку конярства в Галичині від часу створення Комітету зберігаються в описах 4, 7, 8, 60 і 70. До створення Комітету в Галичині існувала крайова комісія в справах конярства, матеріали про діяльність якої /протоколи засідань, листування за 1869-1876 рр./ зберігаються в описі 70 /спр.811/. Документи, які стосуються заснування Комітету є в описах президіального відділу Намісництва. Так, в описі 4 є справи про організацію Комітету та діяльність комісії і комітету в 1878-1899 рр. /спр.3187-3200/, звіти староств про стан кінних заводів, їх організацію та видання закону про виведення порід коней /1889-1907 рр./. В описі 7 зберігається також інструкції про розвиток конярства /спр.4241/.

* Про компетенції Крайової ради охорони здоров'я дав. розділ "Охорона здоров'я". Матеріали цієї установи відкладені в окремому фонді ЦДІА УРСР у Львові.

Документи за останні роки існування Намісництва є в описі 8. Це листування з Міністерством сільського господарства і окремим сільськогосподарським інспекторатом про утворення добровільних повітових страхових спілок землевласників на випадок реквізиції коней /1920 р./; звітні відомості староств про наявність коней, які залишилися після війни і про продаж їх населенню /1921 р./.

Чимало документів, пов'язаних з конярством, відклялося у XVI групі архіву Намісництва, вони виділені в описі 60 окремою групою і охоплюють період з 1880 по 1921 р. Це клопотання товариства про розведення коней та організацію скачок, про надання дозволу на утримання тоталізатора /1891-1896 рр./, циркуляри, оголошення, листування та інші матеріали про підготовку ярмарків для продажу коней; справа про розпуск Галицького товариства коневодів /1905-1906 рр, спр.1350/; листування з Міністерством землеробства і Крайовим комітетом про прийняття заходів для розвитку конярства. Протокол засідання Комітету з питань виведення нових порід коней /спр.1358/ - 1917-1918 рр. та документи, пов'язані з діяльністю Комітету, зберігаються в описі 70 фонду. Ці документи під назвою "група I і" сформовані архівістами Намісництва з розсипу, який відклявся внаслідок діяльності I-го, VII-го і XIII-го департаментів. В описі окремо виділено розділ "Розвиток конярства", який охоплює період 1869-1905 рр., тут є статут Галицького товариства в справах конярства у Львові і рішення про його ліквідацію в 1901 р., звіти Галицького сільськогосподарського товариства про діяльність 1886 р. /питання конярства/; постанова Міністерства землеробства про коло діяльності Комітету після його заснування у 1881 р. /спр.815/; протоколи засідань комітету за 1897-1903 рр., а також протоколи центральної ради в справах конярства при Міністерстві землеробства за 1903-1904 рр. В описі є список товариств в справах конярства в Галичині за даними на 1904 р., листування з Міністерством землеробства, Крайовим комітетом, Галицьким сільськогосподарським товариством та іншими установами з питань конярства в Галичині /1881-1903 рр./; матеріали про видачу дозволу на утримання племінних жеребців, статистичні дані про їх наявність в Австрії, інструкції по догляду за ними, присудження премій за їх вирощування /1834-1905 рр./ тощо.

Дирекція допоміжних установ (Lemberger K.K.Statthal-
terei-Hilfsämter Direktion, Dyrekcja urzędów pomocniczych)
існувала постійно як при Губернаторстві, так і при Намісниц-
тві, хоча її назва змінювалася кілька разів. Так, до 1854 р.
вона називалася К.К.Gubernial Expedits-Direction,
в 1855 р. - Manipulations-Ämter der K.K.Statthalterei,
а в 1856 р. - Hilfs-Ämter Direction.

До її обов'язків входило: 1/ організація і контроль за діяль-
ністю канцелярій при департаментах; 2/ реєстрація вхідних і
вихідних документів /ведення "протоколу подавчого"/; 3/ архів
Намісництва; 4/ прийом на роботу службовців канцелярій всіх
департаментів; 5/ адміністративно-господарські питання.

Діяльність Дирекції допоміжних установ відбита в описі 9
фонду. Збереглося лише 12 справ, які відображають роботу реє-
стратура та архіву Намісництва за 1810-1864 рр. Це матеріали
про передачу урядові Варшавського герцогства документів, які
стосуються Західної Галичини, Краківського і Замостівського
округів у 1810-1813 рр.; урядові Польського королівства - до-
кументів колишньої Західної Галичини і Замостівського округу
в 1820-1828 рр.; Буковинському Крайовому управлінню - докумен-
тів, що стосуються Буковини у 1854 р. тощо. Є матеріали про
удосконалення зводства в реєстратурі /1825-1848 рр./, поряд-
док оправи і використання документів, виплату грошей службов-
цям, визначення у службовців губернської і повітових реє-
стратур та ін.

Крайовий гідрографічний відділ (К.К. hydrographische
Landesabteilung in Lemberg; Krajowy oddział hydrograficzny
we Lwowie; Відділ гідрографічний в Лвові) -
така офіційна назва відділу зареєстрована в документах. Доку-
менти, які відносяться внаслідок діяльності Крайового гідрогра-
фічного відділу, зберігаються в 47 описі фонду. Це інструкції
і розпорядження Міністерства громадських робіт, які стосуються
роботи Крайового гідрографічного відділу; звіти гідрографіч-
них станцій, листування з ними; персональні справи їх спосте-
рвачів. В описі є списки гідрографічних наглядачів, листуван-
ня з громадами і школами про призначення на посаду гідрогра-
фічних наглядачів. Є донесення про рівень вода в річках в різ-
ні пори року, спостереження за водовимірниками, листування з

гідрографічними станціями про забезпечення їх приладами тощо. Документи охоплюють 1903-1921 рр.

Крайова аграрна комісія (С.К. шіејсцова комісія аграрна we Lwowie) діяла як установа Намісництва в 1913-1920 рр. Документи, які відкриті внаслідок роботи комісії, виділено окремо і зберігаються у 419 фонді архіву.

Комітет торгівлі худобою заснований при Намісництві у 1865 р. Справами комітету відав ХУІ департамент. Документи про діяльність комітету зберігаються в 27 описі фонду. Це справи про встановлення правил торгівлі худобою на ринках різних населених пунктів Галичини, про відкриття ярмарків для торгівлі худобою, звіти староств і ветеринарних лікарів про захворювання тварин, кількість скотомогильників. Зберігаються також циркуляри Міністерства землеробства про порядок торгівлі худобою та птицею; статистичні звіти староств про торгівлю худобою на торговицях, розпорядження Міністерства землеробства про порядок ввезення худоби з Росії та звіти староств про ввіз м'ясних продуктів і худоби з Болгарії, Данії і Голландії в Галичину. В описі є листування із староствами про заходи боротьби з інфекційними хворобами тварин, статистичні дані про кількість домашніх тварин.

Хронологічний період документів - 1865-1921 рр.

Провінціальна торговельна комісія (Provinzial-Handels-Commission). Документи про діяльність Провінціальної торговельної комісії охоплюють період з 1833 по 1845 рр. Збереглося лише 4 справи, які виділено окремо в 49 описі. Це матеріали про діяльність комісії на ґрунті розвитку торгівлі, промисловості і сільського господарства, розпорядження, інструкції, циркуляри, донесення, зведення, протоколи нарад і листування.

Крайовий реферант в справах охорони здоров'я (С.К. крајову referent sanitarny; С.К. radca dworu i крајову referent sanitarny - установа при Намісництві. В її обов'язок входило видавання лікарських посвідчень про працездатність службовців державних установ. Матеріали, які зберігаються в описі 74, охоплюють період за 1899-1904 рр. Вони зводяться до листування

Крайового реферанта в справах охорони здоров'я з державними установами про фізичну придатність службовців для виконання їх обов'язків.

Крім перерахованих установ існували ще Екзаменаційна комісія для рахівників /з 1867 р./, Екзаменаційна комісія для приватних техніків у Львові /які мали патент/. З 1 грудня 1898 р. діяв у Львові Галицький філіал телеграфного кореспондентського бюро, який з 1901 р. став державною установою. Однак документи цих установ розпорошені по різних описах ще архівістами Намісництва.

Названі установи при Намісництві перестали існувати після розпаду Австро-Угорської монархії.

НАСЕЛЕННЯ

Державні органи Австрії систематично проводили переписи населення. У зв'язку з цим, починаючи з другої половини ХУІІ ст., маємо статистичні відомості про кількість і розміщення населення західноукраїнських земель. Перший перепис населення в Галичині було проведено в 1773 р. За даними перепису тут проживало 2344139 чоловік. Національний склад населення можна визначити лише приблизно на підставі відомостей про віросповідання.

Наступний перепис населення Галичини і Буковини проводився у 1808 р. на території II дистриктів східної частини Галичини і в 6 дистриктах західної її частини.

31 жовтня 1857 р. був проведений черговий перепис населення за новими методами щорічної статистичної і демографічної науки. Його матеріали дають змогу дещо глибше вивчити стан і склад населення. В цей час проведено перепис населення Буковини і Закарпаття. Дальший, так званий, австрійський і угорський переписи населення були проведені в 1900 р. Деякі дані про загальний перепис населення знаходимо в окремих описах фонду. Так, в описі 4 є інструкції і розпорядження Міністерства внутрішніх справ, Намісництва і органів поліції про порядок перепису населення у Львові /за 1854-1914 рр./, в 8 описі фонду - за 1910 р. Таке ж листування з приводу перепису населення є і за 1913-1918 рр. В описі 6 /"Geheimis"/ зберігаються документи за 1808-1810 рр., які стосуються перепису військово-службовців та участі військових в переписі населення і худоби. Матеріали про організацію і хід перепису населення, а також скарги і розслідування фактів зловживання /1910-1911 рр./ знаходяться в описі 8.

Цікаві документи зберігаються в описі 85 з групи Publico-Politica. Це зведені таблиці і донесення начальників окружних управлінь про результати перепису населення та обліку худоби в Галичині на 1781 р. /спр.1239-1240/. Матеріали про перепис населення за 1819-1917 рр. є в ІХ групі архіву Намісництва - опис 54.

Локальний перепис населення, в основному, за громадами, проводився австрійською владою систематично. Це були переважно

звіти громад окружним урядам і, в свою чергу, звіти окружних староств Галицькому губернаторству /пізніше Намісництву/ з зазначенням кількості населення, дворів, ремісників, підданих і г.п. В деяких випадках населення реєструвалося за віросповіданням.

Статистичні дані про кількість населення в окремих селах різних округів Галичини в першій чверті XIX ст. знаходяться в президіальному відділі Намісництва - опис I (Besondere Akten) та описі 7, однак найбільше документів цієї теми є в описах групи Publico - Politica - 85, 86, 88.

Докладні описи з зазначенням кількості населення і дворів зберігаються в описі 7. Ці списки склалися в 1807 і 1809 роках.

Статистичні звіти про кількість населення на території Галичини в 1871-1911 рр. є в 37 описі фонду /спр.21/. Перелік населення зустрічається і в інших описах, наприклад, в описі 62 є алфавітний список сіл з зазначенням кількості населення /понад 100 чол./, які машкали на території поміщицьких маєтків за даними на 1900 р. /спр.57/.

Статистичні дані про кількість населення і худоби в Галичині та Буковині в першій чверті XIX ст. є в описі 85. Натомість в описі 86 знаходимо статистичні дані з часів останньої старопольської люстрації королівщян 1765 р. Це копії актів люстрацій з зазначенням кількості дворів, підданих, чиншників і шляхти, внесені до городських книг різних земель, а з книг, в свою чергу, зроблені виписки для Губернаторства. Крім цього, в 86 описі є відомості за 1785 р. про кількість остіях підданих в різних населених пунктах Галичини, подані у звітах про забезпечення населення паливом з лісових ділянок цих місцевостей.

Найповніші статистичні дані про кількість населення в окремих населених пунктах Галичини наприкінці XVIII ст. зберігаються в описі 88. Це звіти окружних староств Галицькому губернаторству про кількість дворів і населення з вказівкою на віросповідання.

На основі документів, які зберігаються в описах I, 4, 5, 6, 7, 7-а, 8, 85, 87 та 88, можна зробити висновок про класовий і соціальний склад населення. Правда, більшість цих доку-

ментів зводяться до різних прохань про надання шляхетства, підтвердження графських, баронських та інших титулів, привілеїв і т.п. Однак є матеріали і про міщан-ремісників, що працювали в різних містах Галичини і в передмістях./опис 88, спр.556 за 1784 р./ У цій же справі є перелік халупників м.Балза в Жовківському окрузі, які жили з поденного заробітку і які, на підставі привілеїв, не належали до міста. Такі таблиці з описом привілеїв і станом міст в різних округах Галичини в останній чверті ХУІІІ ст. відклалися в описі 88.

З документів, які охоплюють майже весь період австрійської окупації Галичини /1773-1915 рр./, можна довідатися, до деякої міри, і про національний склад населення. Так, в описі І є листи надвірному канцлеру з питань становища і побуту єврейського населення в Галичині /1773 р./, в описі 4 зберігається листування з Надвірною канцелярією про поселення євреїв в Галичині /1806-1807 рр./, листування з надвірною поліцією і окружними управліннями про введення в дію указу російського царя від 13 квітня 1835 р. про виселення євреїв з прикордонної смуги на австро-російському кордоні /спр.2722, оп.5/. В цьому ж описі є листування з президентом надвірної поліції і окружними управліннями про передачу російським властям втікачів єврейської національності та вжиття заходів для попередження дальшого проникнення євреїв в Австрію і Прусію /1844 р./ З цією тематикою пов'язані матеріали і пізнішого періоду, які також зберігаються в президіальному описі 8. Це донесення львівського старости про проживання у Львівському повіті осіб єврейської національності, які приїхали з Росії та матеріали про становище євреїв в Галичині і Польському Королівстві. Документи охоплюють період за 1906-1915 рр.

Документи щодо національного складу населення кінця ХУІІІ ст. зосереджені в описі 88. Це кількість населення на листі за віросповіданням, але і за національністю в різних округах, містах і селах Галичини із зазначенням їх занять.

З описів 7 та 59 можна почерпнути дані про демографію населення в кінці ХУІІІ-ХІХ ст. Це статистичні дані про кількість народжених, одружених та померлих на території всіх округів Галичини, листування з Міністерством внутрішніх справ про народження і смертність серед населення, статистичні звіти.

Більше матеріалів зберіглося про механічний рух населення. Документи зберігаються в I, 4, 5, 6, 6-а, 7-а, 8 і 8-а описах Президіального відділу Намісництва. Це листування з верховним канцлером, губерньськими радниками та іншими особами з приводу видачі дозволу службовцям на поїздки за кордон, з окружними управліннями про видачу закордонних паспортів, введіння російським урядом нового порядку їх видачі на в'їзд іноземців в Росію. В описі 4 є постанови, інструкції і директиви Міністерства поліції і губерньського управління про порядок видачі паспортів за кордон, в'їз і вивіз валюти і товарів /спр.2098, 7542-7554/. Документи охоплюють період 1800-1847 рр. Зберіглося листування з Міністерством внутрішніх справ і Львівським староством про надання дозволу учасникам польського повстання 1830-1831 рр. на виїзд за кордон. Подібні документи зберігаються і в описі 5, однак тут переважають матеріали про видачу дозволу на перебування в Галичині. Є також донесення начальників окружних управлінь про переправлення за кордон підозрілих осіб тощо, а також дозволи австрійських властей іноземцям на поселення і постійне проживання в Галичині.

Окрему велику групу матеріалів про рух населення становлять документи опис 6, таємної група т.зв. "Geheime". Це донесення поліцейських органів, окружних староств та ін. про видачу закордонних паспортів різним особам або про причини відмови, донесення про таємний поліцейський нагляд за різними особами, інструкції, розпорядження та ін., про порядок видачі дозволу на виїзд за кордон і т.д. Документи датовані 1806-1917 рр.

В описі 7, крім перерахованого є також розпорядження Надвірної канцелярії про заборону видавати закордонні паспорти австрійським підданам, які брали участь у польському повстанні 1830-1831 рр. /спр.2180/, листування з австрійським консулом в Гданську з приводу відправлення з гданського шпиталю галицьких підданих на батьківщину в 1837 р. /спр.2182/, з окружними управліннями про видачу військовослужбовцям і військовозобов'язаним закордонних паспортів, листування та донесення з приводу неправильної видачі дозволу на виїзди за кордон тощо, розпорядження Міністерства внутрішніх справ, починаючи з 1850р. про забезпечення населення паспортами з додатком форми пас-

порта /спр.2982/, директивні листи Міністерства внутрішніх справ і австрійського консульства у Варшаві про порядок видачі паспортів особам, які виїжджають за кордон, і порядок проходження зброї в Болгарію, Румунію і Сербію через Угорщину /спр.4398/. Чимало матеріалу з часу першої світової війни опису 8 у формі листування із староствами і поліцейськими властями відображають зловживання службових осіб при оформленні документів. Тут зберігаються також циркуляри і інструкції про порядок видачі проїзних документів емігрантам. В описі 8-а відкриті дисциплінарні справи службовців Дирекції поліції, звинувачених у незаконній видачі паспортів на виїзд за кордон.

У документах президіального відділу Намісництва є чимало справ, які стосуються реєстрації актів громадянського стану. Ці матеріали зберігаються, в основному, в таємному описі 9 ("Gebeime"). Серед документів є повідомлення окружних старостів Галицькому губернаторству про конфіскацію паспортів приїжджих із Львівського округу, незахарчених австрійськими органами влади, з додатком цих паспортів, листування Надв'язного поліцейського управління у Відні з Галицьким губернаторством про зауваження відносно паспортних бланків /1808-1811/. Директивні листи начальника Придворного поліцейського управління про перевірку проїзних паспортів осіб, які їхали на поїзд в Угорщину /1812 р./, листи окружного комісара в м.Будапешті вищому прикордонному комісаріатові в справі доцільності змін у паспортному режимі. Зберігається також повідомлення Галицького Намісництва у Львові старостам про намагання польських властей придбати відповідну кількість австрійських паспортних бланків з розпорядженням встановити нагляд за їх видаванням /1909 р./.

Окрему велику групу документів цього опису ("Gebeime") становлять запити Галицького Намісництва в справі осіб, які бажали змінити свої прізвища. Матеріали охоплюють другу половину XIX і початок XX ст. - до 1919 р.

Документи, пов'язані з питаннями реєстрації актів громадянського стану і опіки над дітьми-сиротами, з видачею дозволу на шлюб, зокрема особам, які перебували в родинних закладах /20-30-ті роки XIX ст./ зосереджені в описі 7. Тут зберігаються

рагалися також донесення Львівської, Перемишльської і Тарнівської консисторій та інших установ з питань реєстрації греко-католицькими священиками актів громадянського стану осіб некаатолицького віросповідання, донесення Дирекції поліції у Львові і листи крайового відділу про порядок обліку батьків і опікунів нешлюбних дітей /1907 р./, листування зі староствами про уточнення записів у метричних книгах тощо.

Окремі документи стосуються запису актів громадянського стану єврейського населення. В описі 7 є документи за 1831 р. – розпорядження міністра внутрішніх справ про порядок реєстрації актів громадянського стану серед єврейського населення. В описі 31 /департамент X/ збереглося листування з староствами і магістратами різних місцевостей Галичини і закордоном про внесення змін у книги запису громадянського стану осіб єврейської національності на початку ХІ ст. Матеріал систематизований за алфавітом населених пунктів.

В описі 8 є звіти магістратів про результати проведених ревізій обліку записів єврейського населення.

Цілий ряд документів стосується адресного обліку громадян Галичини. До деякої міри це питання висвітлено у групі документів "Geheime" /оп.6./.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ. ЗАРОДЖЕННЯ І РОЗВИТОК КАПІТАЛІЗМУ В ГАЛИЧИНІ

Після загарбання в 1772 р. Галичини Австрією соціально-економічний устрій істотно не змінився. Вона залишалася краєм з відсталими феодално-кріпосницькими виробничими відносинами. Проведення в Австрії, в т.ч. і в Галичині, у 80-х роках ХУШ ст. псевдореформи /визнання за селянами права переходу, обмеження сваволі судів, деяке зменшення феодалних повинностей тощо/ мало на меті утримати народні маси від антифеодалних повстань і зберегти основи кріпосницького ладу. Зміцнивши свою владу, австрійський уряд незабаром скасував більшість тимчасових поступок селянству.

Загарбання Галичини Австрією негативно відбилосся на її економічному розвитку. Політика австрійського абсолютизму, спрямована на збереження кріпосницьких порядків і обмеження буржуазного розвитку, забезпечила панування в краї феодалів-землевласників. Волею австрійського абсолютистського уряду і панівних класів Галичина була перетворена в край нещадного висиску, тяжкого соціального і національного гніту. Панування кріпосників стало головною перешкодою на шляху промислового розвитку краю. Тільки наприкінці ХУШ ст. тут відбувалося деяке промислове пожвавлення, яке однак скоро загальмувалося, коли австрійський уряд на початку ХІХ ст. в інтересах поміщиків став на шлях обмеження промислового розвитку країни, особливо окраїн. Промисловість Галичини продовжувала залишатися на рівні мануфактури.

Кріпосництво гальмувало переростання мануфактурної промисловості у фабричну, зковувало можливості розвитку капіталістичного підприємництва. Більшість мануфактур знаходилась у селах і була власністю поміщиків або державної скарбниці. Потреби населення в промислових виробах задовольнялися значною мірою за рахунок імпорту з інших провінцій монархії. Це неминуче вело до перетворення Галичини в аграрно-сировинний придаток Австрії. Галичина стала постачальником сільськогосподарських продуктів і сировини в західні провінції монархії.

Повільно проходив процес формування класу буржуазії і промислових робітників.

В першій половині XIX ст. в Галичині відбувався розклад феодально-кріпосницької системи. Селянські господарства, виснажені хижацькою експлуатацією, економічно деградували, а селянство, яке в переважній більшості було малоземельним або безземельним, жило в злиднях. На плечі зубожілого селянства австрійський уряд звалив тягар великих державних податків на тяжку військову повинність. Через скорочення ринків збугу зайшло у безвихідь велике поміщицьке господарство, засноване на кріпосницькій праці та виробництві хліба на продаж.

Селянська реформа 1848 року, проведена в інтересах поміщиків, визначила розвиток капіталізму у сільському господарстві "пруським" способом. Селяни за своє "звільнення" повинні були сплатити протягом 40 років викуп 224 млн. флоринів. Поміщицьке землеволодіння зберігалося повністю, за поміщиками залишилося 41,1% усієї землі, вони захопили майже всі пасовиська і ліси. Селянство задихалося від безземелля, знемагало внаслідок поміщицької та куркульської експлуатації, свідками чому йшов процес розорення середніх верств селянства. У 90-х роках XIX ст. було 46% безземельних селян або з клантиковим наділом. На початку XX ст. біднота і середняки становили 95% селянства. Сільська біднота перетворювалася на наймитів.

Для Галичини, яка була на колоніальному становищі в складі Австро-Угорщини, характерний повільний розвиток промисловості. Тут по-хижацьки експлуатувалися природні багатства і ліс, поклади нафти, солі, озокериту. Обробна промисловість не розвивалася. На початку XX ст. в Галичині, зокрема в східній, було 600 невеликих фабрик і заводів з 40 тис. робітників і кілька десятків тисяч ремісничо-кустарних підприємств, де працювало близько 150 тисяч чоловік. В економіці, зокрема в нафтовій промисловості, панували іноземні /австрійські, німецькі, французькі, англійські та американські/ капіталісти, що колоніальними методами експлуатували населення краю.

Особливо занепало господарство Галичини під час першої світової війни /яке і до цього було слабо розвинене/, посилився соціальний і національний гніт.

Документи, які засвідчують фактичні дані про соціально-економічні відносини і розвиток капіталізму в Галичині, зберігаються в багатьох описах фонду. Вони стосуються різних питань даної теми. Матеріали про феодально-кріпосницькі відно-

сяни є в 4 описі фонду. Це справи про врегулювання кріпосницьких повинностей у державних маєтках за 1803-1830 рр., про врегулювання панщини, сервітутних повинностей та майнових справ на території Галичини за 1846-1861 рр. В 7 описі фонду зберігаються справи про податки, мита, чинші і позики, про фінансово-господарський стан приватних маєтків та про продаж, експлуатацію і орендування державних маєтків.

Велику групу документів охоплюють описи 16, 17, 18 і 19. Це так звана група "фасії", до яких складено географічний покажчик, зведені переліки прибутків від панщини і оброку власників маєтків на території Галичини. Документи охоплюють період 1772-1820 рр. В описі 21 є матеріали про стягнення податків громадянами з населення, а в описі 30 зберігаються т.зв. індемнізаційні фонди, тобто справи викупу панщинних повинностей або відшкодування втрат власникам нерухомого майна у зв'язку із скасуванням панщини /1826-1913 рр./, Документи, що стосуються оподаткування населення за 1860-1908 рр. є в описах 51-б і 51-г. В описі 51-г відклалися також справи перерозподілу поміщицьких земель, розмежування земельних ділянок і визначення границь між громадами. Документи охоплюють період з 1860 по 1908 рр.

Після скасування панщини система оподаткування та стягнення оплат від населення була складною і багатоплановою, вимагала цілого апарату працівників, які їм займалися. В описі 39 можна знайти звіти про кількість чиновників, спеціально зайнятих цією справою.

Справи, пов'язані з використанням селянами громадських або поміщицьких земельних ділянок в 1860-1908 рр. є в описі 58 /гр.І/, в описі 60 - справи про врегулювання сервітутних справ громад, шкіл, парафій на користування поміщицькими лісами /1905-1918 рр./. Документи про зміну іпотечних записів у зв'язку з перерозподілом поміщицьких та земельних ділянок /1865-1908 рр./ є в описі 61 фонду.

Матеріали про порядок стягнення податків від забою худоби, продажу спартних напоїв, м'яса, пива, про стягнення мита за перевіз худоби через застави, проєкт закону про введення нового тарифу на мито за перевіз через львівську міську заставу за 1860-1909 рр. є в описі 62. Матеріали про мито на шляхах за 1863-1908 рр. знаходяться в описі 57 фонду /група X/.

В описі 68 знаходимо відомості про відкриття митних пунктів, порядок стягнення мита, влаштування ярмарків та їх характер майже за весь час панування в Галичині Австро-Угорської імперії /1776-1914 рр./.

Окрему велику групу документів становить опис 64 за 1791-1812 рр. Це група, сервітути, зв'язана з діяльністю Крайової комісії в справах викупу і врегулювання поземельних повинностей. Сюди входять протоколи засідань, розпорядження, листування тощо. Далі йдуть справи про суперечки за право користування лісом і пасовищами в поміщицьких маєтках на території різних повітів Галичини.

Всі справи в описах просистематизовані в алфавітному порядку за повітими і населеними пунктами.

Викуп або врегулювання поземельних повинностей, т.зв. сервітути, почався в усіх провінціях Австрії, в т.ч. і в Галичині, на основі імператорського патенту від 25 липня 1853 р. Сервітути або поземельна повинність у капіталістичному суспільстві - право користування чужим майном у певних межах або право на обмеження власності у відповідному відношенні. Статус патенту доповнено або замінено згодом цілим рядом крайових законів. Найважливіші з них - від 25 грудня 1869 р., 13 жовтня 1871 р. і 24 березня 1895 р. На їх основі деякі види повинностей відмінялися або замінювалися іншими в залежності від вигодоземлевласників.

Викупові або врегулюванню підлягали сервітутні права на користування лісом: вирубування дров для будівництва і палива, збирання підстилки, гілок та ін. Сюди ж входило і користування пасовищами для випасання худоби, викошування очарету, трав.

Для проведення викупу або врегулювання поземельних повинностей були створені спеціальні комісії: Крайова комісія у Львові і місцеві - в окремих містах Галичини. Місцеві комісії діяли попередні, підготовчі роботи, а остаточно вирішувати справи могла лише Крайова комісія.

Всі комісії, зв'язані з вирішенням сервітутних справ, поклали свою діяльність у 1858 р. В кінці червня 1865 р. /за офіційним австрійським статистиком/ в ці комісії надійшло 11 863 справ, з яких було розглянуто лише 4 254. Більшість із них - суперечки св'язані з власниками маєтків за право користування

лісами і пасовищами. З цього приводу відбулася широковідомо дискусія в Крайовому сеймі /1861 р./.

Починаючи з 1865 р. розгляд справ про сервітутні суперки було дещо прискорено, внаслідок чого в червні 1890 р. Крайова комісія визнала за селянами шляхом викупу біля 135 000 поміщицьких земель, в т.ч. 80 000 га лісів і 55 000 га інших угідь. До 1894 р. більшість сервітутних справ було врагульовано, Крайова і місцеві комісії були ліквідовані на основі крайового закону від 24 березня 1895 р. Справа, які ще залишалися для розгляду, передавалися Намісництву у відання ІХ-го департаменту.

Як уже згадувалося, систематизація сервітутних справ в описах проведена за географічним принципом в алфавітному порядку. Назви повітів, а в межах повіту окремі назви місцевостей упорядковані за алфавітом, що полегшує орієнтацію і користування описом. В описі 64 є повіти Балигородський-Густинський /т.І/, Делатинський-Косівський /т.ІІ/, Краківський-Печеніженський /т.ІІІ/ і Пільзнівський-Ясливський /т.ІV/. До них складено географічний покажчик.

В описі зосереджені матеріали про внесення в іпотечні книги прав власності на нерухоме майно в 1859-1911 рр., а в описі 78 - документи про право власності на земельні ділянки. В цьому ж описі є інвентарі нерухомого майна державних маєтків деяких міст Галичини /Коломия, Яворів та ін./.

Опис 81 /Contributionsна/ містить документи про встановлення і збирання податків з населення за період 1772-1837 рр. Це донесення, звіти, інвентарі, описи маєтків, листування з цього приводу з фінансовими, податковими установами і староствами. В описі є також справи про стягнення з населення військових податків і позик у різних округах Галичини.

В описі 85 є матеріали про майновий стан єврейських релігійних громад /1819-1859 рр./.

Опис 86 містить матеріали про розміщення окружних староств, про фінансову і господарську діяльність головного податкового управління в 1778-1818 рр. Там же є інвентарний опис старостинської юридики Львова за 1782-1810 рр., списки державних маєтків і релігійного фонду, призначених на продаж /1784-1820 рр./, а також матеріали про внесення в іпотечні книги записів про нерухомі

майно, право власності на спадщину.

Матеріали, що стосуються селянських господарств Галичини кінця ХУІІ – першої половини ХІХ ст., зберігаються у 87 описі фонду. Це донесення окружних старост про розмір земельних ділянок, необхідних селянам для утримання сім'ї і господарств, про стан селянських господарств, які залишилися без нагляду. Зберігається проєкт імператорського патенту /1806–1808 рр./, рішення Крайового станового комітету та пропозиції окружних старост про розподілення та порядок успадкування селянських господарств. Там же – донесення про фінансовий стан фонду підтримки селян /1850–1853 рр./, листування про надання позик зарном і грішми селянам різних громад Західної Галичини у 1849–1854 рр. Зберегли матеріали про розгляд скарг селян на поміщиків у зв'язку з обмеженням їх прав на користування земельними угіддями та у зв'язку з великими панщинними повинностями /1773–1860 рр./. Є й скарги поміщиків на селян, які відмовлялися виконувати панщину. В описі зберігаються також справи про грошові і майнові суперечки між управліннями державних маєтків та поміщиками. Подібні документи зберігаються і в описі 88. Це підтвердження майнового стану осіб, врегулювання майнових спорів у 1775–1859 рр. Цікавою групою документальних матеріалів, що кидають світло на поміщицько-аграрний устрій в Галичині, є документи описів 89, 90, 91, об'єднаних під назвою Grundentlastung. Ці документи відклалися в результаті діяльності ряду спеціальних комісій та установ, створених у зв'язку з проголошенням аграрної реформи 7 вересня 1848 р. в Австрії, тобто у зв'язку з так званним законом про скасування панщини за викуп.

Викупна оплата /індемнізація/ була черговим великим тягарем для селян. За словами Івана Франка, галицькі селяни мусять дорого заплатити за своє "визволення". Одним з найважчих наслідків реформи була передбачена нею ліквідація сервітутів, тобто позбавлення селян права користування колишніми громадськими землями, головним чином лісами і пасовищами, які під час реформи стали власністю поміщиків. Заходи австрійського уряду, пов'язані з аграрною реформою, з врегулюванням земельних повинностей, податків і відшкодувань втрат, проводили спеціальні установи і комісії, матеріали яких збереглися не повністю.

Так, в описі 89, документи якого охоплюють період з 1854 по 1870 рр., є листування, рішення, акти комісій у справі врегулювання заборгованостей з земельних повинностей і відшкодувань втрат власникам маєтків у зв'язку зі скасуванням панщини /дані про назву маєтку, місце знаходження, власника, окремих осіб, церква, монастирі/, про суму відшкодувань, назву окружної комісії, що встановлювала цю суму /1856, 1857 рр./. Зокрема, є перелік власників на земельні ділянки в межах Львова з назвами мікрорайонів /спр.І/.

За 1856-1860 рр. відклалися звіти дирекції про рішення окружних судів та про висновки державної бухгалтерії в справі розрахунків відшкодувань землевласникам. Збереглися також протоколи засідань дирекції від 9 березня 1855 р. по 30 жовтня 1862 р. та фінансові звіти окружних управлінь про витрати на відшкодування землевласникам за 1854-1870 рр., а також проекти бюджету на 1853 і 1857 рр.

До цього ж опису /89/ ввійшли інструкції Намісництва до міністерських комісарів і президентів, призначених головами комісій у справах звільнення від земельних повинностей і податків /1850 р./, листування директива, звіти про призначення і переміщення службовців державних установ, склад комісій у справах звільнення від земельних повинностей і податків /1854-1859 рр./.

До складу опису 90 входять матеріали Міністерської комісії в справах відшкодувань втрат і звільнення від земельних повинностей /K.K.Ministerial Kommission für Grundentlastung/, створеної в 1851 р. спеціально для визначення і одержання викупів за право випасу худоби в лісах, збору дров, хмизу тощо. Міністерська комісія складалася з трьох відділів, кожний з яких обслуговував три округи: Львівський, Краківський та Станіславський. Комісії були підпорядковані окружній комісії. У 1856 р. Міністерська комісія була перейменована в Крайову в справах викупу та врегулювання земельних податків /K.K.

Grundlasten-Ablösungs und Regulierungs-Landes Kommission/ з відділеннями у Львові і Кракові. Серед матеріалів цієї комісії /оп.90/ є листування з окружними управліннями, фінансовою дирекцією та іншими установами про збирання відомостей про стан маєтків, розміри витрат та їх відшкодування у зв'язку

ів скасуванням панщини /дані про назву маєтку, його місцезнаходження, власників та суму відшкодування/ - 1851-1853 рр. Збереглося також істнування з повітовими комісіями, окружними управліннями та іншими установами про анулювання заборгованостей та відшкодування втрат поміщикам /1854-1856 рр./, протоколи засідань комісій, звіти, повідомлення про роботу повітових комісій у справах відшкодувань /1855, 1856 рр./. Сюди відноситься також група документів, пов'язаних з земельною реформою 1848 р.: інструкції про роботу комісії, протоколи засідань та матеріали про проведення робіт повітовими й окружними комісіями в справах викупу і врегулювання повинностей і податків /1855-1866 рр./, листування з повітовими сервітутними комісіями і староствами та іншими установами про розрахунки під час викупу і врегулювання сервітутів, призначення експертів у сервітутних справах /1855-1879 рр./, справи, пов'язані з риболовством у Галичині після скасування панщини /1851-1857 рр./, про відміну земельних повинностей і повернення витрат на Станіславщині за 1851-1853 рр.

В 91 описі фонду відклалися матеріали про діяльність Провінціальної комісії в справах відшкодувань втрат у зв'язку з скасуванням панщини /Provinzial Urbarial-Entschädigungs-Kommission/. Документи охоплюють період 1847-1854 рр. і стосуються тих же питань, що і матеріали Міністерської комісії.

Опис 95 - Дирекція фонду повернення втрат - зберігає лише персональні справи службовців, призначених на роботу в комісії в справі звільнення селян від панщинних повинностей за 1852-1866 рр.

Опис 99 - Повітові /окружні/ комісії в справах повернення втрат і звільнення від земельних повинностей - звіти комісарів за проведену роботу в різних повітах у 1860-1866 рр. /за алфавітом по округах/.

Крім цього, в описі 101 є матеріали про діяльність комісії в справах відшкодування землевласникам втрат і звіти великих управлінь маєтками про видатки на утримання патримоніальної юрисдикції в маєтках за 1849 р.

Капіталізм у сільському господарстві на західноукраїнських землях розвивався "прусським" способом, при якому відбувалася поступова зміна кріпосницьких порядків буржуазними. Це проявлялося в тому, що в пореформений період було ліквідовано монополісне право дворянства на земельні володіння, земля перетворилася на товар, проходила поступова спеціалізація виробництва, були підірвані відробітки.

Розвиток капіталізму супроводився зростанням міст як промислових центрів /зокрема Львова, Дрогобича, Борислава та ін./ . Формування робітничого класу було зв'язана, в основному, з дрібним виробництвом, що вело до його розпорочаності. Слабка концентрація пролетаріату гальмувала розвиток його політичної свідомості.

Документи фонду Галицьке Намісництво до деякої міри розкривають зародження і розвиток капіталістичних відносин у Галичині. Зокрема в описі 21 є матеріали про розмежування сіл, в описі 78 – про затвердження бюджету міст і зміну назв міст і сіл, про зміни їх границь у зв'язку з розвитком і переселенням німецьких колоністів /1804-1857 рр./ . Окрему групу в описі 88 становлять матеріали про надання і підтвердження привілеїв містам Галичини у 1785-1819 рр.

У фонді зберігаються матеріали про нафтодобувну промисловість, зокрема в описі 60 – про відчуження земельних ділянок у зв'язку з нафторозробками і відкриттям шахт /1908-1913 рр./ , в описі 68 – про нафтові споруди в Дрогобицькому повіті /1776-1914 рр./ , в описі 70 – про заснування та діяльність нафтових іноземних акціонерних товариств /1872-1904 рр./ .

Матеріали, які висвітлюють розвиток промисловості в Галичині в кінці ХУІІІ – на початку ХХ ст., зберігаються в описі 7 фонду. Це списки фабрик, заводів, шахт, папірень, дрібних промислових підприємств тощо /спр.244/. Документи, що стосуються добувної промисловості, зокрема про видобуток нафти і солі, є в описі 4. Матеріали про видачу дозволів на відкриття дрібних промислових підприємств зберігаються також в описі 26, про видобуток корисних копалин в 1784-1921 рр. – в описі 38, а гірничорудні справи /сюди входить і соляна промисловість/, якими займався ХІV департамент Намісництва /гр.У/ за 1860-

1907 рр. - в описі 55. Реферати в справах адміністрації державних маєтків і соляних копалень та персональні справи службовців управління державних маєтків і соляних копалень за 1803-1831 рр. зберігаються в описі 65. У цьому ж описі є документи про виробництво спиртних напоїв і цукру та розвиток промислів, зв'язаних з видобутком кам'яного вугілля, про залізоплавильні, скляні заводи і соляні копальні на початку XIX ст. Про солеварні в 1772-1866 є також матеріали в описі 86.

Чимало матеріалів Намісництва присвячено розвиткові різних галузей сільського господарства, зокрема конярства в XIX - на початку XX ст. Вони є в описах 60, 65; про годівлю овець /поч.XIX ст./ - в описі 65.

Питанням вирощування тютюну та розвитку тютюнових промислів у Галичині відав XIV департамент /гр.V/, його документи відклалися в описах 55 /1860-1907 рр./, 65 /1807 р./ і 86 /1834-1859 рр./. В описі 75 є матеріали про продаж земельними власниками тютюну державі /1798-1859 рр./.

Австрійський уряд приділяв увагу водному господарству, тому у фонді відклалися чимало матеріалів, пов'язаних з цією ділянкою господарства: в описах 22 і 22-а є - закон про водне будівництво, документи про штрафування жителів за порушення цього закону, надання права користування паромами на річках мешканцям сіл, матеріали про врегулювання русел річок /1776-1914 рр./, осушення земельних ділянок, будівництво каналів на річках, про організацію гідротехнічних робіт на річках, про меліоративні роботи, провадження дренажу, будівництво гробаль на річках Галичина /1880-1919 рр./.

В описі 47 є матеріали про роботу гідрографічних станцій в 1903-1921 рр., в описі 57 /група X/ - про водне будівництво /гідротехнічні роботи, будівництво мостів, млинів, рибне господарство тощо/ за 1860-1908 рр. Про меліоративні роботи 1880-1921 рр. - в описі 60 та 1776-1914 рр. в описі 68. В останньому зберігаються документи про роботи на р.Полтві /1889-1908 рр./ та судоплавство на Дністрі. В описі 77 відклалися також матеріали про регуляцію рік /1807-1818 рр./, а в описі 88 - про будівництво і консервацію водних споруд, поглиблення рік, осушення боліт в 1775-1854 рр.*

* Про ці питання див. розділ "Установа" - Комісія по регуляції русел рік у Галичині.

Що стосується риболовного промислу в Галичині, особливо в кінці XIX – на початку XX ст., то ці матеріали зберігаються в описі 60, а про встановлення режиму риболовства на ріках Галичини – 68.

Документи про лісове господарство за 1860–1908 рр. зберігаються в описі 52, за пізніші роки /1880–1921 рр./ – в описі 60 /про лісові угіддя, лісове господарство/. Деякі матеріали початку XX ст. про похідну деревообробну промисловість /деревне вугілля, виробництво дьогтю, смоли тощо/ є в цьому ж 60 описі. Матеріали про лісове господарство, зокрема про діяльність III, IX, X департаментів є також в описах 60 /1804–1915 рр./ та 72 – група III /лісна/ за 1794–1905 рр.

Чимало документів Намісництва пов'язані з різними питаннями зв'язку /транспорт, пошта/. Найбільше їх зосереджено в описах 4, 7 і 8. В описі 8 зберігаються документи про будівництво залізничних вузькоколіїних ліній та їх експлуатацію, про відкриття трамвайного руху у Львові і Кракові, відкриття автомобільного руху /1906–1909 рр./, про обслуговування населення фіакрами тощо.

Про будівництво і відбудову залізничних ліній у 1874–1919 рр. є також матеріали в описах 22-а, 23, 23-а і 23-б, 57 /1860–1908 рр./, 68 /до 1914 р./ та 69 /1903, 1908 рр./.

В описі 55 зберігаються поштово-телеграфні справи, якими займався XIV департамент Намісництва /гр.V/. Вони охоплюють 1860–1907 рр. Про поштовий зв'язок на шосейних дорогах і експлуатацію буданків поштовими управліннями в 1798–1859 рр. є матеріали в описі 75; в описі 86 зберігаються документи про роботу пошти в 1800–1859 рр.

Для періоду розвитку капіталістичних відносин у Галичині, зокрема в час переходу від мануфактурного до фабричного способу виробництва, велике значення мало запровадження парових машин, тому у фонді відклалося чимало документів з цього питання. Справами парових котлів /нагляд, креслення, паспорти тощо/ займався XIV департамент /група X/. Ці документи за другу половину XIX – початок XX ст. зберігаються в описах 31, 31-а, 31-б, 56.

Оскільки забудова і впорядкування міст були також характерними явищами для розвитку капіталізму, вони досить повно

відбиті в документах і сконцентровані в описах 4 і 8. В описі 7 зберігаються матеріали про будівництво промислових підприємств, гідротехнічних споруд, доріг, в описі 21 - документи про будівництво державних службових приміщень /староств, митниць, поліцейських дільниць тощо/, в описах 22 і 22-а - документи про знесення будинків і млинів у зв'язку з будівництвом каналів і мостів, про будівництво мостів, шосейних доріг, каналізації, млинів, водопроводів /1880-1919 рр./.

В описі 29 знаходяться плани будівництва різних об'єктів, звіти про дорожні роботи, матеріали про реконструкцію і стан шосейних доріг і мостів, відбудову державних будинків, знищених під час першої світової війни та персональні справи будівельників. Документи датуються 1919-1920 рр.

В описі 65 зберігаються різні матеріали про будівництво млинів, заводів, фабрик, доріг, мостів на початку XIX ст., а в описі 68 - про будівництво шляхів, мостів, гробаль, млянів за 1776-1914 рр.

Окрему групу документів становлять справи будівництва державних будинків /опис 31, 31-а, 31-б/. Про благоустрій міст і положення про ринки за 1892-1902 рр. є в описі 62, проєкти трамвайних ліній в Дрогобичі і Львові - в описі 68, в Станіславі, Кракові та інших містах - в описі 23.

Будівництвом і реконструкцією державних будинків займалися III, IX і X департаменти /група III лісна/. Ці матеріали відклалися в описі 72. В описі 78 є документи за 1813-1831 рр. про ратушу в Дрогобичі, про благоустрій міст Станіслава, Городка, Долини та ін.

Матеріали, які стосуються проєкту забудови Львова, зокрема будівництва ратуші, впорядкування русла Полтви, перебудови вулиць, будівництва водопроводу і газопроводу /1826-1847 рр./, зберігаються також в описі 78; матеріали реконструкції Львова /1822-1865 рр./ - в описі 85, про галицькі і Буковинські міста, зокрема майнові справи міст, розвиток промисловості в цих містах та ін. за кінець XVIII - XIX ст. - в описі 88.

Щодо розвитку міст, то слід назвати опис 78, в якому зберіглися також матеріали про надання і підтвердження привілеїв містам, їх заснування, реорганізацію і розміщення маг-

стратів /1772-1865 рр./.

Матеріали про торгівлю в Галичині зосереджені в багатьох описах фонду, зокрема в 4, 7 і 8. В 21, 26 і 33 описах - документи про видачу дозволу на відкриття торговельних пунктів громадського харчування, на право виготовлення різних промислових і побутових товарів і торгівлю ними.

В описі 27 зберігаються документи про торгівлю м'ясо-молочними продуктами, про відкриття молочних і м'ясних крамниць, ринків, встановлення регламенту торгівлі худобою та інші справи, пов'язані з торгівлю в Галичині. В описі 49 є матеріали про діяльність провінціальної торговельної комісії в справах сприяння і розвитку торгівлі, сільського господарства, промисловості за 1833-1845 рр.

У фонді /оп.62/ зберігаються також матеріали торгово-промислової палати в Кракові /1889-1901 рр./.

Про організаційну і фінансову діяльність торговельно-промислових палат в другій половині XIX - на початку XX ст. є матеріали в описі 68 фонду.

Серед матеріалів фонду є документи, які висвітлюють різні питання зовнішньої торгівлі, зокрема торгівлі Галичини з Румунією в 1884-1903 рр. /оп.62/ та товарообіг з Росією /оп.68/.

Окрему групу документів, які стосуються виключно торгівлі становить опис 80/Commercialia/, що охоплює період з 1778 по 1860 рр. Це розпорядження і директиви Надвірної канцелярії і палати у Відні з торговельних питань, листування про стан торговельних зв'язків Галичини з закордоном, про утворення австрійських консульств і здійснення ними торговельних зв'язків; матеріали про надання дозволу на будівництво і експлуатацію заводів, фабрик, мануфактур /1837-1855 рр./, на виробництво та продаж сталевих і залізних виробів, меду, воску, сала /1841-1859 рр./; листування з питань майнових справ підприємців, організацій оптової торгівлі, бухгалтерського обліку і утворення купецьких гільдій /1835-1844 рр./; листування про видачу патентів на ведення ремесла, торгівлі, на винаходи і удосконалення /1837-1859 рр./; про надання дозволу на відкриття крамниць, концесії, видані винахідникам газової лампи Лукасавичу і Зехові на очищення /дистиляцію/ нафти; листування про видачу дозволу громадам на проведення базарів і ярмарків /1782-1859 рр./, про організацію, розміщення і регулюван-

ня діяльності митниць, про будівництво й оренду приміщень для митних пунктів /1812-1895 рр./; матеріали про будівництво, утримання та експлуатацію шосейних доріг, мостів /1778-1859 рр./, про організацію пароплавства на рр.Буг, Дністер /1785-1818 рр./, про сплату громадами внесків на утримання доріг, виконання шарварків.

В описі є також матеріали про роботу прикордонної фінансової охорони, розслідування фактів контрабандного паравозу товарів /1807-1859 рр./, розрахунки з службовцями митних управлінь, призначення їм та їх вдовам пенсій /1792-1895 рр./.

У фонді є також матеріали про діяльність управлінь у справах мір і ваги в 1839-1911 рр. /описи 71, 85/.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ РОБІТНИКІВ І СЕЛЯН.
КЛАСОВА БОРОТЬБА І СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РУХ

Підкорення західноукраїнських земель Габсбургами негативно відбилося на їх економічному розвитку, затримавши його на багато років. Економічна політика австрійського абсолютизму, спрямована на збереження кріпосницьких порядків і обмеження буржуазного розвитку, забезпечила панування феодалних землевласників, що стало основним гальмом економічного розвитку цих земель. Головною галуззю економіки продовжувалось залишатись сільське господарство, яка проявляло тенденцію до занепаду, що особливо посилилась, починаючи з середини другого десятиліття і досягла кульмінації в середині 40-х рр. XIX ст. Поміщики, шукаючи виходу, вдавалися до активного наступу на селянські маси, що знайшло свій вираз у масовому загарбанні селянських земель та різкому збільшенні феодалних повинностей селян. Це, в свою чергу, загострювало соціальні суперечності, спонукало селян до активної боротьби.

Панування кріпосників було головною перашкою і на шляху промислового розвитку західноукраїнських земель. Правда, наприкінці XVIII ст. тут мало місце деяке промислове пожвавлення викликане заохочувальною політикою Йосифа II, і в той час в Галичині виникло ряд мануфактур. Але це піднесення не тривало довго, бо вже на початку XIX ст. австрійський абсолютизм в інтересах поміщичтва став на шлях свідомого гальмування промислового розвитку, настав тривалий період промислового застою. Навіть при новій хвилі пожвавлення в 30-40-х роках промисловість Східної Галичини продовжувала залишатись на мануфактурній стадії, тоді коли в країнах Західної Європи мануфактуру і ремесло витісняла велика фабрична промисловість, оснoвана на машинній техніці.

Повільний ріст промисловості Східної Галичини був логічною передумовою слабого зростання робітників як класу. Тому до половини XIX ст. в загальному руслі народного протесту проти кріпосництва головну роль відігравав селянський рух. У зв'язку з слабкістю пролетаріату західноукраїнське селянство було найголовнішою, якщо не єдиною, революційною силою, яка

підтримала основи феодално-кріпосницького ладу. Форми боротьби селян мали різний прояв від масових втеч до селянських повстань.

Фактичний стан речей знайшов свій вияв і в документальній збірці матеріалів фонду Галицьке Намісництво.

Антифеодальні виступи західноукраїнського селянства відбувалися уже в період аграрних реформ кінця XVIII ст. У Східній Галичині раз у раз відбувалися локальні виступи, під час яких селяни відмовлялися виконувати феодалні повинності. Такі виступи знайшли відображення у матеріалах Галицького Намісництва, наприклад, оп.87, спр.299, арк.102 та ін.

Значно більше матеріалів про становище селян зберглося з 30-40-х років XIX ст.

Питання, які стосуються системи оподаткування селян, селянських повинностей, закону про заміну панщини оброком, врегулювання поземельних повинностей, тобто соціально-економічного становища селян, частково уже висвітлені в попередньому розділі. Крім того, у фонді є ще цілий ряд документів, що стосуються цієї теми. Це матеріали про розгляд скарг селян на землевласників і мандаторів* з приводу експлуатації і побиття документи за 1837-1852 рр. /оп.1, 4, 5/, про експлуатацію підданих поміщиками в Тарнопільському окрузі /оп.7, 1846 р./.

Зверглися доповідні записки, заяви, донесення адміністративних і поліцейських органів та різних осіб про політичне і економічне становище галицьких сіл, становище селян та необхідність його покращання /оп.5, 1840-1846 рр./, листування з Надвірною канцелярією про скасування права землевласників розглядати скарги своїх підданих на утиски /оп.1, 1846 р./.

Є матеріали про необхідність зміни законоположення про політичні права дворян, міщан і селян /оп.7, 1847 р./, листування з Міністерством внутрішніх справ про розшук селян, які перейшли з Росії в Галичину /втікачів/ у 1848 р. /оп.7, спр. 2755/. Зверігаються заяви букованських поміщиків з проханням встановити розмір панщини для селян /оп.7, спр.2020, 1833 р./.

* Мандатор - адміністратор панського маєтку, який здійснював адміністративну владу над підданими селянами.

розпорядження про впорядкування паншинних повинностей на Буковині в 1840 р. /оп.7-а, спр.18/. В цьому ж описі є повідомлення про прийняте Галицьким становим своїм рішення організувати комісію для підготовки проєкту аграрної реформи - 1843 р.

В описі 7 є також донесення окружних староств про вплив патенту від 13 квітня 1846 р. на виконання панщини селянами в різних округах Галичини, про порядок наділу селян громадськими землями у зв'язку із змінами відробітку паншинних повинностей, новий порядок виконання панщини селянами окремих округів /1847-1848 рр./, розпорядження і циркуляри Міністерства внутрішніх справ про порядок збору церковної десятини з селян за 1848 р.

У фонді зберігаються звіти про стан роботи комісії в справах селян за 1842-1845 рр. /оп.5/, справи про врегулювання сервітутних повинностей на території Галичини /оп.4/, матеріали слідства в справі осіб, звинувачених в поширенні серед селян антикріпосницьких ідей і забороненої літератури /оп.5, 1838-1839 рр./. В цьому ж описі є справи про розгляд скарг поміщиків Буковини на окружного старосту Мільбахера звинуваченого в підбурюванні селян /1839 р./, матеріали про розгляд скарг на осіб, звинувачених в антикріпосницькій агітації серед селян, в антирелігійних висловлюваннях тощо; матеріали про причини селянських заворушень на Буковині в 1838-1839 рр.

Багато матеріалів відклалося у фонді про спроби залучення селян до повстання проти австрійського абсолютизму та селянського повстання 1846 р. Це листування окружних староств з Намісництвом з повідомленням про антикріпосницьку агітацію серед селян Яку вели Васаловський, Кропивницький, Хлопицький, амісари Андрій Хруцький, Іван Василавський та ін. в 1836-1845 рр. /оп.5/, матеріали розслідування діяльності учасників селянського повстання в Хохлові, Бохнянському та інших округах Західної Галичини /оп.1, спр.1271; оп.5, спр.3442/, повідомлення надвірної поліції, генерал-губернаторства та інших державних органів про публікацію розпорядження імператора щодо помилування учасників селянських виступів Сяноцького округу /оп.7, 1847-1848 рр./; матеріали, пов'язані з антифеодалськими виступами селян в різних місцевостях Східної і Західної Галичини: донесення окружних староств про заворушення селян в громадах Самбірського, Іортківського, Тернопільського округів і розпорядження та листування

тування про заходи для їх прядушення в 1833-1845 рр. /оп. I, 5/, про використання військових загонів для збору податків і прядушення сільських громад Стрийського, Ново-Санчівського і Рясівського округів виконувати панщинні повинності /1841-1845 рр., оп. 5, 7/.

Відомості про селянський рух на території Тарнівського округу в 1845-1846 рр. відклалися в описі 4. Матеріали про селянські виступи в Галичині під проводом Якуба Шелі в 1846 р. зберігаються в описі 7-а, про жорстоке гноблення селян поміщиками і прядушення виступів у західних округах Галичина - в описі I /1846 р./ . Листування з окружними староствами в справі учасників селянських виступів під проводом Якуба Шелі в 1846-1848 рр. зберігається в описі 5, про участь священиків в селянських заворушеннях - в описі I /1846 р./ . Донесення окружних староств про селянські виступи в Західній Галичині, листування про заходи для їх прядушення та застосування для цього військових загонів в 1846-1847 рр. є в описах I і 7.

В описі 6 /спр. 46/ зберігаються донесення адміністративних і військових органів про масовий селянський рух в Рясівському окрузі, вбивство графа Рєя в Дембиці, зруйнування поміщицького замку біля Дубацька, збройне прядушення селянського повстання на Добромильщині; криваву розправу і знищення повстанських селянських груп військовими частинами в Перемишльському окрузі та прядушення виступів в селі Горожана Самбірського округу.

В цьому ж описі є матеріали про оголошення стану облоги у зв'язку з наростанням селянського руху /спр. 46, 1846 р./, донесення управління Гошівського поміщицького маєтку Сяноцького округу про його економічний занепад з причини відмови селян виконувати панщинні повинності /спр. 46, 1846 р./, донесення львівського окружного старости про некомпетентність Самбірського карного суду проводити судове слідство проти селян в с. Горожана Самбірського округу, донесення голови слідчої комісії в Тарнові і президії апеляційного суду у Львові про побовнення керівників польського повстання щодо ролі, яку може відіграти селянство в його прядушенні, про юридичну оцінку виступів селян та їх відповідальність за ці виступи.

В описі I зберігається листування з верховним канцлером Надвірної поліцією, окружними староствами про покарання учасників селянських виступів в Галичині.

В описах 5 і 7 є матеріали про співпрацю окружних старост з військовим командуванням під час придушення народних виступів в Галичині та списки заарештованих у зв'язку з селянськими заворушеннями /1846-1847 рр./.

У 5 і 7 описах зберігаються донесення міністру внутрішніх справ у зв'язку з вимогою Буковинського окружного староства про репресивних заходів проти осіб, які посягали на поміщицькі маєтки /1848 р./, президенту Надвірної поліції про заявку Олександра Фредро до австрійського імператора у зв'язку з селянськими виступами 1846 р. з додатком тексту звернення /оп.5, спр.3439/, розпорядження Міністерства внутрішніх справ про оперативне розслідування карними судами випадків нападу селян на поміщицькі садиби і маєтки в 1849-1850 рр. Збереглися донесення Міністерства внутрішніх справ і листування з Буковинським староством про придушення селянських виступів на Буковині під проводом Лук'яна Кобилиці /1812-1851 рр./, /оп.7, спр.2858/.

В цьому ж описі є справи про розслідування фактів самовільної жорстокої розправи над селянами з боку окружних комісарів /1848-1852 рр./, донесення Надвірної поліції і адміністрації податкового управління про місце поселення керівника селянського повстання Якуба Шелі.

В описах I і 7 зберігається листування з апеляційним карним судом про розслідування фактів розгрому поміщицьких маєтків, побиття і вбивства поміщиків під час селянських виступів матеріали про нагородження службовців та інших осіб за їх заслуги в придушенні селянських виступів в Галичині¹.

Документальні матеріали, що висвітлюють соціально-економічне становище робітників і їх боротьбу за соціальне визволення становлять окрему тематичну групу і походять, головним чином, з другої половини XIX ст. Вже в 1848 р. були розіслані повідомлення президії Галицького губернаторства окружним староствам про перші революційні події у Львові, директиви Міністерства внутрішніх справ Галицькому губернаторству про заходи в випадок робітничих заворушень в Галичині і зокрема у Львові /оп.7./.

¹Документи цієї тематики опубліковані: Класова боротьба селянства Східної Галичини 1772-1849.: Док. і матер. - К., 1974.

В кінці 60-х років XIX ст. в Галичині виникли робітничі організації, а вже на початку 70-х років розгорнувся робітничий рух, який набрав більш організованих форм у 90-х роках, що знайшло відображення у матеріалах фонду. Так, 1890 роком датований циркуляр галицького намісника старостам Галичини про встановлення нагляду за ходом маніфестацій робітників у день 1-го Травня під лозунгом введення 8-ми годинного робочого дня /оп.6, спр.102/. Відклалися такі документи, як списки осіб, приналежних до товариства "Пролетаріат" /оп.6, спр.103/; рапорт директора львівської поліції галицькому намісникові про хід зборів львівських робітників з питанням організації свята 1-го Травня /1892 р., оп.7, спр.4538/ та покращання побутових умов робітників /оп.7, спр.4539/, про страйк львівських робітників-будівальників з вимогою підвищення заробітної плати і скорочення робочого дня /1893 р., оп.7, спр.4570/, про збори робітників з обговоренням прокту виборчої реформи /1895 р., оп.7, спр.4640/, про збори робітників з нагоди 1-го Травня під лозунгом боротьби за рівне виборче право і 8-ми годинний робочий день /1897 р., оп.4, спр.3621/, про робітничі заворушення в місті у зв'язку з важким економічним становищем /1898 р., оп.7, спр.4728/.

Поширення ідей марксизму-ленінізму, події в Росії сприяли ростові політичної свідомості західноукраїнських студентів. В травні 1901 р. у Львові відбулися збори робітників і студентів, присвячені революційним подіям в Росії. На зборах була прийнята резолюція, в якій присутні висловлювали свою солідарність і закликали стійко боротися проти гнобителів /оп.8, спр.68/.

1902 р. у Львові був уперше надрукований українською мовою "Маніфест Комуністичної праці" К.Маркса і Ф.Енгельса. В цей час стали відомі праці В.І.Леніна, через Львів у Росію пересилали ленінську "Искру" та марксистську літературу.

Перша російська революція з усією ясністю продемонструвала перед міжнародним пролетаріатом можливість політичних страйків. В Австрії керівництво страйками опинилося в руках соціал-демократів, які намагалися перетворити загальний страйк у легальну, мирну маніфестацію. Зміст лозунгів на транспарантах був погоджений з властями /оп.4, спр.3756/. Однак події вийшли поза рамки, визначені керівництвом соціал-демократії; багатолітні

страйки і демонстрації відбувалися в багатьох місцевостях – Бориславі, Дрогобичі, Самборі, Бродях та в інших /оп.4, спр.375, 3757, 3760 та ін./. Надходили рапорти про страйк робітників у Сокалі з вимогою підвищення оплати і скорочення робочого дня /1906 р., оп.8, спр. 559/, про збори товариства "Пролетаріат", присвячені річниці розстрілу петербурзьких робітників 9 січня 1905 р. /оп.8, спр.556/, про конфіскацію революційних відозв /оп.8, спр.589/ тощо.

Наступним етапом у розвитку класової боротьби і суспільно-політичного руху в Східній Галичині були події, зв'язані з поширенням впливу Великої Жовтневої соціалістичної революції. В грудні 1917 р. Галицьке Намісництво повідомило інформаційну службу військового командування про революційні настрої серед населення /оп.4, спр.7314/, Військове міністерство видало накази про покарання робітників, що страйкували на військових підприємствах /оп.6, спр.120/, галицький намісник підготував лист та командуючому австро-угорської армії у Львові про приведення в готовність війська для придушення можливих заворушень робітників у Львові і Стрию /оп.4, спр.5228/. Дирекція поліції інформувала про вплив революційних подій у Росії на Галичину /оп.6, спр.121/, про страйки львівських залізничників /оп.4, спр.7162/, демонстрації залізничників у Стрию /оп.4, спр.7164/, страйк робітників солеварань у Долині і Болахові /оп.4, спр.7166/, про ріст революційних настроїв серед українського населення Рава-Руського округу /оп.8, спр.3029/, про симпатії українського населення Галичини до більшовиків /1919 р., оп.6, спр.122/.

Таке важливе питання як соціально-економічне становище робітників і селян, класова боротьба і суспільно-політичний рух за своєю складністю, широтою і багатогранністю не може бути вичерпно висвітлене у короткому, схематичному огляді справ одного фонду. Тут подані тільки орієнтири в проблемному і хронологічному аспектах.

ОСВІТА

Першим крайовим державним органом управління школами для Галичини і Буковини був т.зв. Шкільний реферат /Schulreferat/, створений у травні 1774 р. при Галицькому губернаторстві у Львові, який складався з кількох губернських канцеляристів, очолюваних губернським радником – шкільним референтом. Шкільний реферат займався підбором і підготовкою учителів, вивченням етнічного складу населення з метою визначення мови навчання, вироблення планів організації перших державних шкіл.

27 березня 1776 р. шкільний реферат було реорганізовано в т.зв. шкільну або навчальну комісію /Schulkommission або Studienkommission/, яка стала структурною частиною Губернаторства, але мала своє окреме діловодство і окрему реєстратуру. Свої функції шкільна комісія успадкувала від Шкільного реферату. Крім того, вона слідкувала за виконанням директив з Відня і звітувала навчальній комісії. Ліквідована у 1783 р.

З 1784 по 1790 рр. безпосереднє керівництво школами здійснювало Галицьке губернаторство. У 1790 р. була проведена в Австрії реформа освіти, у зв'язку з якою 17 квітня 1792 р. був створений при Львівському університеті т.зв. "навчальний консес" для керівництва всіма типами шкіл. Це була перша виборна освітньо-шкільна установа, якій підлягали учительські колективи шкіл. У 1802 р. "навчальний консес" був ліквідований. 1803 р. його повноваження були передані окремому департаменту Галицького губернаторства на чолі з радником для шкільних справ. Його допоміжним органом став головний шкільний інспекторат, створений при п'ятому департаменті. Цей департамент був координаційним крайовим органом у справах всіх типів шкіл.

З 1811 р. справами навчання у вищих і середніх школах займався шостий департамент.

1867 р. була створена Крайова шкільна рада /Landesschulrat, Rada szkolna krajowa/. Діловодство шкільної ради велося окремо, за зразком, прийнятим в Намісництві. Головою шкільної ради був намісник. Від тоді Намісництво займалося тільки фінансовими та організаційно-господарськими справами шкіл.

Матеріали, зв'язані з системою освіти, багаті в кількісному і тематичному відношеннях. Вони викладані в багатьох

описах. Одні з них повністю присвячені справам освіти, в інших названі тільки окремі одиниці. До перших належать описи 51-а, 53, 66, 14.

Опис 66 охоплює документи з 1775 по 1920 рр. Зібрані тут матеріали відображають адміністративно-організаційну діяльність Намісництва в галузі початкових і середніх шкіл та вищих учбових закладів Галичини.

В описі 51а зібрані матеріали за 1861-1909 рр. Систематизація проведена за предметно-тематичною ознакою: тип шкіл - основний критерій. В межах кожного учбового закладу матеріал поданий за схемою: організаційні справи, питання, зв'язані з навчальним процесом, фінансові і господарські справи, персональні і загальні матеріали учбового фонду.

Опис 53 охоплює матеріали, що виникли в результаті діяльності XIУ департаменту Намісництва за 1909-1921 рр. Документи, відображені в описі, стосуються, головним чином, справ вищих і деяких середніх спеціальних учбових закладів.

Опис 14 об'єднує матеріали однієї з секцій Галицького губернатрства "Крайової шкільної управи" /Schulbehörde/, яка почала свою діяльність 15 травня 1851 р. і припинила її 10 травня 1854 р. В компетенції цієї установи входило - підбір і підготовка вчителів, складання навчальних програм, нагляд і контроль за діяльністю початкових і середніх шкіл в Галичині. До створення "Крайової шкільної управи" справами шкільництва займалася з жовтня 1848 р. шкільна секція при Губернаторстві, матеріали якої також увійшли в опис 14. Документи цього опису охоплюють період 1848-1854 рр.; систематизовані вони за хронологічною ознакою.

Крім того, деякі шкільні справи, зокрема справи вищих учбових і наукових закладів, відображені в описах 4 за 1810-1918 рр., 7 - за 1806-1899 рр. Деякі матеріали, зв'язані з освітою, можна знайти в описі 85 та в інших описах.

Дошкільне виховання у фонді Намісництва представлене тільки декількома справами із статистичними даними про наявність дитячих садків у різних місцевостях Галичини за 1848 р. /оп.14, спр.31/, 1888-1892 рр. /оп.51а, спр.563, 661, 717/, 1903 р. - оп.8, спр.231/; протоколом засідання в шкільному департаменті про організацію дитячих буданків в Галичині 1841 р. /оп.1, спр.1356/ та статутом товариства притулків для дітей 1898 р. /оп.51а, спр.828/.

Початкові школи Матеріали, що стосуються системи початкових шкіл на території Східної і Західної Галичини, інформують про мережу початкових шкіл. Наприклад, звіт про стан шкіл у Галичині /1810 р., оп.4, спр.2158/, зведений звіт Львівської митрополичої консисторії про кількість початкових шкіл і вчителів на території Львівської єпархії /1852 р., оп.14, спр.333/, закон про утримання початкових шкіл в Галичині /1883-1895 рр., оп.4, спр.4369-4375/, відомості про типи шкіл: тривіальні* /1787 р., оп.3, спр.471; 1790 р., оп.85, спр.1905, 1919, 1922; 1811 р., оп.4, спр.2191; 1851-1852 рр., оп.14, спр.194, 294-296, 414; 1863 р., оп.7, спр.3767 і т.д./, народні парафіяльні /листування в справі відкриття шкіл 1791 р., оп.7а, спр.1; 1824-1826 рр., оп.66, спр.121, 343; 1843-1863 рр., оп.7, спр.3767, оп.14, 66/; монастирські /1784 р., оп.88, спр.183; оп.14, 66/; а також жіночі /оп.7, спр.3767, оп.66/; євангелістсько-німецькі та єврейські школи /оп.66/; матеріали про організацію навчання в початкових школах /1774-1815 рр., оп.85/, листування з Львівською консисторією і шкільними патронами про відкриття українських парафіяльних шкіл /1791 р., оп.7а/, про відкриття і реорганізацію початкових шкіл в різних місцевостях Галичини /1861 р., оп.51а/; доповідь про стан шкіл Буковини /1807-1810 рр., оп.7, спр.498/.

Документи, зв'язані з проблемою мови навчання в початкових школах, свідчать, що положення про обов'язкове початкове навчання рідною мовою носило декларативний характер і залишалось тільки на папері: листування з надвірною канцелярією про введення німецької мови в школах Галичини /1789, 1799 рр., оп.66/; розпорядження про введення польської мови навчання в початкових школах і видання польсько-німецької граматики для початкових шкіл Галичини /1837-1848 рр., оп.66/; листування з греко-католицькою консисторією про позитивні результати введення української мови викладання в початкових школах Львова /1850 р., оп.14, спр.165/; матеріали про боротьбу українського населення проти латинізації і полонізації української шкільної молоді

* Тривіальна школа /від лат. trivium - перехрестя трьох шляхів/ початкова школа. Назва походить від середньовічних монастирських шкіл, в яких читався нижчий курс науки: граматика, диалектика, риторика.

/1860 р., оп.66/; про введення в школах польської і української мов навчання /1848 р., оп.14; 1861-1864 рр., оп.7, спр.3676/; статут про мову викладання в початкових і середніх школах Галичини /1866 р., оп.70, спр.3935/.

Тут же зберігаються відомості про комплектування шкіл учителями, про складання службової присяги кандидатами на посади вчителя /1849 р., оп.14/, про курси підготовки вчителів народних шкіл, оплату праці вчителів /1861 р., оп.51а/, про видання і поширення підручників /1861 р., 1867 р., оп.51а/, зведена таблиця книг, необхідних для учнів шкіл Галичини та матеріали про видання нових підручників /1853 р., оп.14, спр.364-375/; програма граматики російської та української мов для другого класу народних шкіл /1851 р., оп.14, спр.218-220/. Відомості про стан предметів навчання можна почерпнути із зведених таблиць, звітів доповідей інспекторів, з листування з Львівською консисторією про результати інспекторських перевірок з таблицями про стан навчання і кількість учнів у початкових школах /1840 р., оп.6; 1861 р., оп.51а/, про організацію курсів підвищення кваліфікацій учителів початкових шкіл /1862 р., оп.51а/. У документах, датованих після 1867 р., найповніше представлені справи про кошти на побудову і ремонт шкільних будинків, про асигнування на утримання шкіл, стягнення податків з громад на їх утримання /1893 р., оп.51а/, на придбання навчального приладдя тощо.

Середні школи. Матеріали про систему середньої освіти в Галичині подають відомості про типи шкіл: головні школи, їх наявність, учительський склад /1863 р., оп.7, спр.3767/; реальні /вищі і нижчі/ школи - укомплектування штатів учителів, кошти на утримання, проект статуту, реорганізація /1807-1860 рр., оп.66/; річні звіти шкіл, списки вчителів /оп.51а/, статистичні відомості про кількість вчителів середніх шкіл Галичини /1888-1895 рр., оп.51а/, закон про реальні школи /1899 р., оп.7, спр.4777/; про порядок прийому /1849 р., оп.14, спр.100/ гімназії, нижчі гімназії, семінарії, ліцеї, колежі при монастирях. Відкритися також відомості про заснування середніх шкіл /гімназій, ліцеїв/ з українською мовою навчання /оп.66/, про відкриття гімназії в Тернополі /1839-1849 рр., оп.14, спр.100/ успішність учнів Бучацької гімназії за 1849 р. /оп.14/, про педагогічну діяльність Перемишльської гімназії за 1848 р. /оп.

звіти про стан гімназій Галичини і Буковини за 1852 р. /оп.14, спр.356/, про організацію навчального процесу в школах /оп.14/, результати здачі екзаменів у гімназіях /оп.14/; про організацію учбового процесу в семінаріях і гімназіях /1794-1860 рр., оп.85/, донесення старостів про наявність навчальних закладів, невідпорядкованих Крайовій шкільній раді /1875 р., оп.51а/; матеріали, зв'язані з системою викладання в середніх учбових закладах, списки підручників, рекомендованих для гімназій /1852 р., оп.14, спр.307/, розпорядження Міністерства віросповідань і освіти про введення нових предметів викладання в середніх школах, про підбір географічних карт, мову підручників для гімназій в Чернівцях, про введення української мови навчання в середніх школах Галичини /1805-1892 рр., ан.4, спр.4384/, про мову викладання в гімназіях /оп.14, спр.26, 92/; про введення української мови викладання в жіночих гімназіях у Роздолі, Львові, Самборі /1850 р., оп.14, спр.161/; зміну закону від 22 червня 1868 р. про введення української мови викладання у Львівській гімназії /1874 р., оп.7, спр.4086/; матеріали про організацію Галицької екзаменаційної комісії у Львові для кандидатів на вчителів гімназій, про організацію учительських семінарій /оп.4, спр.4386-87/, Крайовій шкільної ради /оп.4, спр.4388-90/; донесення дирекцій гімназій про результати вчительських конференцій /1864 р., оп.51а/.

Документи фонду дозволяють простежити проблеми організації і становлення середнього спеціального шкільництва: серед них відомості про виникнення і діяльність торговельних, торговельно-промислових, промислових, ремісничих /оп.51а/, політехнічних, сільськогосподарських /земляробських/, школи лісового господарства /оп.7, спр.3010, 4084/, акушерської і художньої шкіл /1875-1882 рр., оп.7, спр.4107/, мадичної /1809-1860 рр., оп.85/, ветеринарних шкіл, учительських семінарій /закон про організацію 1868-1870 рр., оп.4, спр.4386-87/, про семінарію в Чернівцях /1849 р., оп.14, спр.105/, музичні школи у Львові, Бродях /оп.51а, спр.468, 662 та ін./; вузькоспеціальні, як наприклад, кравецька школа, школа художньої вишивки в Макові /1889-1893 рр., оп.66/, у Львові /оп.4, спр.4366/, гончарські школи у Коломиї і Львові /оп.4, спр.4367/, школа ванокурів у Дусячах /оп.70, спр.912/, школа виробництва канатів у Радиміні /оп.4, спр.4368/, гірнична школа в Бориславі /оп.60, спр.1346/;

відомості про створення жіночих пансіонів, закладу для глухонімих /1826-1859 рр., оп.4, спр.592-94/, школи сліпих /1845-1890 рр., оп.4, спр. 3327-3333/.

До матеріалів, що стосуються системи середніх шкіл, належать організаційно-розпорядчі документи: статут промислової школи у Львові /1888-1890 рр., оп.66, спр.767/, Дрогобичі /1893 рр., оп.51а, спр.558,721/, інструкції про порядок оплати за навчання /1853 р./, правила поведінки учнів технічної школи у Львові /1850 р., оп.14, спр.146/ тощо. Відклалися також справи приватного навчання в середніх школах /оп.53/, переліки приватних учбових закладів і ремісничих шкіл /1880 р., оп.51а, спр.468/.

Численні матеріали, зв'язані з заснуванням стипендіальних фондів, фондів пожертвувань на будівництво і організацію шкіл та матеріали про господарські справи маєтків, відданих у фонд пожертвувань зосереджені в описі 66.

Суди можна приєднати також деякі справи політичного характеру, наприклад, листування управління поліції з Губернаторством про заходи по ліквідації політичних впливів іноземних вихователів на молодь Галичини /1811 р., оп.6/, політично неблагонадійних осіб з окружним управлінням поліції про прийняття їх в учбові заклади /1842 р., оп.5/; звітна доповідь губернського радника про виконання викладачами шкіл і гімназій у Самборі службових обов'язків та про їх політичні настрої /1848 р., оп.7, спр.2805/, розпорядження Міністерства віросповідань і освіти про припинення навчання в першому класі лицей домініканської гімназії у зв'язку з виступами учнів /1849 р., оп.14, спр.86-88/; про звільнення від посади викладачів гімназії м. Сумбора, обвинувачених у причетності до революційних виступів /1849 р., оп.14, спр.85/; листування з Міністерством внутрішніх справ, Дирекцією поліції у Львові про розслідування справ учнів, обвинувачених в участі в студентських демонстраціях /1899-1900 рр., оп.4, спр.4376/; матеріали по розслідуванні справи учнів Тернопільської гімназії і учительської семінарії за приналежність до нелегального товариства /1894 р., оп.4, спр.7119/, листування з Тарнівською гімназією про заходи про поширення серед молоді вільнодумних ідей /1852 р., оп.14, спр.277/ тощо.

Документ під заголовком "Інструкція для учителів руського народу" /оп.І, спр.1443/ свідчить про залучення вчителів до антикріпосницької і антиабсолютистської агітації серед українських селян за визволення з-під гніту Австрійської монархії. Це взірць агітаційної бесіди, створений одним із революціонерів 30-х років XIX ст.²

Вищі учбові заклади. Листування з Надвірною канцелярією про виїзд студентів на навчання за кордон /1773 р., оп.І, спр. 102/, розпорядження, листування в справі організації навчального процесу у вищих учбових закладах /1793-1804 рр., оп.85/. Паралік середніх і вищих учбових закладів /1815 р., оп.І, спр. 1165/. Матеріали, що стосуються Львівського університету, його заснування /1783 р., оп.85; 1785-1789 рр., оп.І, спр.207; 1804, 1817 рр., оп.66/; замітки одного із професорів про перспективи розвитку університету /1816 р., оп.І, спр.914/, матеріали про комплектування викладацького складу, організації навчання /1817-1818 рр./, створення комісії для складання державних екзаменів /1850 р., оп.4, спр.3212-3221/; акти про переобладнання університетської бібліотеки /1823-1848 рр./ та акт дарування сімейної бібліотеки Третерів бібліотеці Львівського університету /1816-1826 рр./; матеріали, що стосуються структури університету, його факультетів і кафедр. Зокрема, багато матеріалів відклалося, зв'язаних з заснуванням медичного факультету при Львівському університеті /1891-1895 рр./, організації нових клінік /гінекологічної, зуболікарської, окулістичної/, нових кафедр /лікувальної хімії, гістології, ембріології/, з наданням дотації факультету патології на наукові цілі /1911-1914 рр./, з будівництвом приміщень тощо; матеріали про організацію учбового процесу на філософському факультеті /1787-1823 рр., оп.85/; листування в справі створення нових кафедр на факультеті геології /1913-1914 рр./, про заснування ботанічного саду /1832-1854 рр./, його обладнання; про організацію школи садівників, парникового господарства й оранжерей; матеріали про купівлю земельних ділянок під будівництво приміщень хімічного, мінералогічного, фармацевтичного факультетів.

² Див.: Стеблій Ф.І. Про "Інструкцію для учителів руського народу" К.Ценглевича//УІЖ. - 1972. - № 4. - С.105-106.

Досить повно представлена група документів, що відноситься до особового складу університету: списки викладачів і службовців /1910, 1917 рр./, відомості про призначення на посади викладачів, асистентів, лаборантів, практикантів, службовців, про їх оплату. Листування з ректором Львівського університету та поліцією про підписи викладачів для підтвердження їх неприналежності до таємних товариств /1821 р., оп.7, спр.1129/, про встановлення таємного нагляду за викладачами /1830 р., оп.6, спр.33/, про виховання політично благонадійної студентської молоді /1841 р., оп.5, спр.2277/, порядок прийому студентів і оплату за навчання /1849 р., оп.14, спр.98/; розпорядження про надопущення до навчання студентів - учасників повстання в Угорщині /1848-1849 рр., оп.14, спр.84/. Заслужують на увагу матеріали про мову викладання в університаті: про заснування кафедри української мови /1848 р., оп.14, спр.1/; про введення польської /1863-1868 рр., оп.4, спр.1237/ та української мов викладання на юридичному факультеті /1862 р., оп.4, спр.1238/, про створення кафедри історії України /1884 р., оп.7, спр.4217/, про боротьбу за український університет /1907-1912 рр., оп.4, спр.5108-5109; оп.8, спр.1115, 1583, 1306; оп.8-а, спр.31/; звіт старости м.Станіслава Галицькому Намісництву про збори жінок з питання заснування українського університету у Львові /1902 р., оп.8, спр.3668/, повідомлення поліції про демонстрації українських студентів у Львові перед виїздом на навчання за кордон /1902 р., оп.8, спр.639/; листування з Міністерством освіти про святкування 250-річчя Львівського університету /1910 р., оп.4, спр.5104.

Матеріали, що стосуються Краківського університету, зберігаються в 53 описах: листування з окружним управлінням з питань ремонту і будівництва університетських приміщень /1867-1909 рр./, плани побудови "Колегіум фізикум" /1907 р./, розрахунки з скульптором Годабським за побудову пам'ятника Коперніку /1897-1898 рр./, документи, зв'язані з дотаціями на спорядження хімічної лабораторії /1906-1908 рр./, на організацію сільськогосподарського відділення і дослідної станції, на утримання ботанічного саду, інституту тваринництва і молочної промисловості при університеті /1908-1909 рр./, інституту сільськогосподарської хімії /1907-1908 рр./, кабінетів /зоології, археології та ін./, астрономічної обсерваторії, на реорганізацію і вдоскона-

лення кафедр при медичному факультеті, будівництво і розширення клінік, справи фінансування доставки медикаментів для краківських клінік, фінансування бібліотеки, друкарні тощо /оп.53/.

Крім фінансових справ, які становлять основну масу документів про Краківський університет, представлені і інші питання, але тільки фрагментарно, а саме: листування з надвірною канцелярією про реорганізацію Краківського університету /1802 р., оп.4, спр.2104/, розпорядження Міністерства віросповідання і освіти про введення на медичному, філософському та юридичному факультетах німецької мови викладання /1853 р., оп.14, спр.367/; списки студентів і викладачів за 1832 р. /оп.7/, за 1849 р. /оп.14/, за 1916-1918 рр. /оп.53/; листування з приводу білоемігрантів у Краківському університеті /1821 р., оп.53/, дозволу для них на проходження лікарської практики, допуску до захисту дисертацій, підтвердження дипломів, одержаних за кордоном /1908-1914 рр., оп.53/; анкетні і кваліфікаційні листи викладачів, асистентів, службовців тощо.

Збереглися також справи, зв'язані з діяльністю інших вищих учбових закладів: статут, розпорядження, інструкції стано-вої Терезіанської академії /1810 р., оп.7, спр.500; 1821-1850 рр., оп.66/, матеріали про заміщення стипендіальних місць в академії шляхтичами /1804-1909 рр./, матеріали Технічної академії у Львові, зв'язані з її формуванням, комплектуванням штатів і проведенням екзаменів /1846-1860 рр., оп.14, 51а, 85, спр.1649; оп.4, спр.5095, 4377-4379, оп.66/, відомості про предмети викладання /1874-1876 рр., оп.51а/, матеріали про організацію і діяльність Торгової академії у Львові /1835-1845 рр., оп.66/. Ветеринарна академія у Львові представлена документами про її організацію /1823-1859 рр., оп.66, спр.1035; 1874-1889 рр., оп.4, спр.4380-4383/, будівництво будинку /1892-1908 рр., оп.51а, 53/, списками викладачів і службовців /1917 р., оп.53/; сільсько-господарська академія в Дублянах - документами про зарахування академії до категорії вищих учбових закладів /1914 р., оп.53/; Академія образотворчих мистецтв у Кракові - справами про організацію художньої академії /1874-1914 рр., оп.4, спр.3146-3154/, її статутом /б/д/, відомостями про введення нових предметів навчання /оп.53/, матеріалами про будівництво приміщення, про

відведення коштів для відкриття майстерні графічного мистецтва при Львівському музеї промислу /оп.53/, про кандидатуру ректора академії.

Гірнична академія в Кракові - листуванням про роботи в галузі розвідування надр /1909 р./, про проєкт будівництва приміщення для академії, про потребу викладачів різних спеціальностей /оп.53/.

Філософський учбовий заклад в Чернівцях - матеріалами про організацію учбового процесу /1814-1847 рр., оп.85, спр.1751-1759/, про заміщення посад викладачів /1848 р., оп.14, спр.56/; директивним листом про об'єднання філософських учбових закладів у Львові, Чернівцях, Перемишлі, Тарнові з гімназіями /1849 р., оп.14, спр.103/, матеріалами про організацію навчання у філософському закладі міста Тернополя /1823-1848 рр., оп.85, спр.1750/.

Духовні учбові заклади - матеріалами про духовні самінарії в Чернівцях /1798-1816 рр., оп.7, спр.2119; оп.85, спр.1650; оп.66, спр.1734/, у Львові і Перемишлі /оп.1, спр.1447; оп.7, спр.2120, 4159, 4172; оп.4, спр.544; оп.51А, спр.141/, про відкриття релігійних закладів та навчання релігії /1834-1838 рр., оп.1, спр.1449-1450/, персональними справами викладачів духовних закладів /оп.85/.

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ

/театри, музика, музеї, бібліотеки, охорона пам'яток архітектури, матеріали до біографії письменників і культурних діячів/

Театри, як один із проявів інтелектуального життя, були під безпосереднім наглядом намісника і входили у відання президіального департаменту. Більшість справ, зв'язаних з театральним життям Галичини в час панування Австро-Угорщини, зберігається серед президіальних матеріалів, що зібрані в описах 4, 7, 8 і мають директивний або звітний характер. Окремі справи є в описах 5, 6, а також в описі 70 /головним чином театральні товариства/, 77, 78 /справи побудови театру та фінансово-господарські питання/.

Матеріали, зв'язані з театральним життям, можна поділити на три тематичні групи: 1. Відомості про наявність театрів, театральних колективів; 2. Справи про дозвіл на постановку театральних вистав; 3. Фінансово-господарські справи.

Матеріали першої групи: листування з Надвірною канцелярією про організацію театру у Львові /1803 р., оп.4, спр.2109/; донесення про мандрівну акторську трупу /1824 р., оп.6, спр.30/; про відкриття /28.03.1842 р./ театру у Львові і листування з Дирекцією поліції про посилення поліцейського нагляду за ним /1842 р., оп.7, спр.2383/; доповідь про історію львівського театру і його стан на 1852 р. /оп.7, спр.3204/; матеріали про заснування українських театрів та драматичної школи /1861-1864 рр., оп.7, спр.3685/; про стан і діяльність Львівського і Краківського театрів /1865-1872 рр., оп.7, спр.3848, 4003/; донесення повітових старостів про діяльність театральних колективів /із списком театральних вистав, колективів/ у різних місцевостях /Бережани, Броди, Бучач, Долина, Дрогобич, Золочів, Калущ, Коломия, Перемішль, Самбір, Станіслав, Стрий, Ярослав/ за 1871 р. /оп.7, спр.4003/; справи про реорганізацію Львівського міського театру /1803-1917 рр., оп.4, спр.3801-3816/; листування з Львівською дирекцією поліції про проєкт відкриття народного театру у Львові /1890 р., оп.7, спр.4471/; розпорядження Міністерства внутрішніх справ і Намісництва про порядок надання дозволу цир-

кам і мандрівним театрам на проведення гастролей /1852-1904 рр., оп.4, спр.4915/; справа проакту нового закону про театри /1909-1910 рр., оп.4, спр.5085/; списки власників і підприємців театрів і театральних ансамблів в Галичині /1910 р., оп.8, спр.1178/; списки стаціонарних і мандрівних театрів /1911 р., оп.8, спр.1277/.

Матеріали другої групи: документи про призначення цензора театральних п'єс /1830 р., оп.6, спр.33/; листування про контроль над постановками спектаклів у театрах /1837-1842 рр., оп.1, спр.1359/; про встановлення цензури над сценічними творами /1903-1913 рр., оп.4, спр.2521-2523/; про заборону постановки театральних п'єс і рішення довіреної Ради при Намісництві по цьому питанню /1904 р., оп.8, спр.413/; про заборону ставити на сцені п'єсу Гауптмана "Ткачі" /1905 р., оп.4, спр.5851/, драм Карпенка-Карого і Старицького /1906 р., оп.8, спр.662/; трагедію Висп'янського "Клятва" /1906 р., оп.8, спр.661/; документи в справі одержання дозволу на театральні вистави /оп.7, спр.4088, 4253; оп.8, спр.531, 966, 1088, 1393, 1179-1180 та інші/; звіт делегата Намісництва про кількість вистав, які пройшли цензуру і допущені до постановок у Львові і Кракові /1916 р., оп.8, спр.2102/; листування про надання дозволу Стаднику на постановку спектаклів українського театру в Косові, Садовському та Коссаку на постановку спектаклів українського театру у Львові /1921 р., оп.8, спр.5009/.

Матеріали третьої групи: значна кількість документів, зв'язаних з будівництвом театру гр.Ст.Скарбком /1826-1848 рр., оп.1, спр.1644; оп.4, спр.2245, 2246; оп.77, спр.23, 219-220 та ін./; листування з Надвірною канцелярією і Намісництвом про фінансово-господарську діяльність Львівського і Краківського театрів за 1786-1801 рр., 1809-1819 рр. /оп.77, спр.1, 17, 19-22/, за 1818 р. /оп.7, спр.861/, про адміністративну діяльність Львівського театру /1854-1855 рр., оп.7, спр.3378/; інвентарні описи театральних речей, зроблені з нагоди відходу на пенсію директора німецького театру /1866 р., оп.63, спр.1502/; інвентарний опис театру Скарбка, б/д /оп.77, спр.218/; справи про надання субсидій театрам /оп.4, спр.3817-3827 ; оп.36, спр.1001/.

Музика. Музичне життя сконцентроване було в межах музичних товариств і знайшло відображення у таких справах: про затвердження **статуту** музичного товариства у Львові з додатком списку його членів /1834-1835 рр., оп.1, спр.1442/; матеріали про музичну школу і консерваторію у Кракові, матеріали про О.Мишугу /1892, 1901 рр., оп.66, спр.367, 369/; про наявність у Львові Галицького музичного товариства /1822 р., оп.51а, спр.622; оп.66, спр.1424, 1425/; донесення Дирекції поліції про хорове товариство із списком учасників /1847 р., оп.7, спр.2665/ та інші справи /див. матеріали про товариства/; справа про організацію у Львові філармонії /1902-1907 рр., оп.4, спр.4976/; матеріали про асигнування коштів на побудову приміщення музичного товариства ім.М.Лисанка у Львові /1913-1928 рр., оп.53, спр.1186/.

Музеї. В матеріалах Намісництва відомості про музеї Галичини не мають систематичного характеру. Немає також матеріалів про заснування і їх діяльність. Матеріали до розвитку музейної справи представлені листуванням з Вол.Дзедушицьким про відкриття природознавчого музею як наукової установи у Львові /1881 р., оп.7, спр.4226/, листуванням з міністерствами про зміни статуту Львівського міського промислового музею з додатком статуту /1886-1887 рр., оп.7, спр.4387/; про анулювання заповіту В.Баворовського на користь художнього музею у Львові /1902-1917 рр., оп.66, спр.1430/, листуванням з Міністерством торгівлі і торгово-промисловими палатами у Львові й Кракові про стан і діяльність музеїв і промислових шкіл у Львові і Кракові /1875-1877 рр., оп.78, спр.591/; про купівлю художніх картин з виставки "Towarzystwo przyciasić sztuk pięknych" в Кракові для польських національних музеїв Кракова і Львова /1903-1910 рр., оп.4, спр.5215-5216/; про приналежність українських музеїв /1919 р., оп.8, спр.3032/; про відкриття виставки виробів народних умільців у Коломиї в 1912 р. /оп.8, спр.2389/, про створення комітету в справах виставки українського промислу 1921 р. /оп.8, спр.4912/.

Бібліотеки: Листування та розпорядження управління поліції про надання дозволу на відкриття бібліотек і книжкових магазинів у Галичині /1795-1854 рр., оп.7, спр.2293, 3206; оп.85,

спр.2280-2283/; матеріали про стан, роботу і особовий склад наукових і громадських бібліотек у Львові /1809-1860 рр., оп.85, спр.2287-2294/; про відкриття бібліотеки в Станіславі /1847 р., оп.7, спр.2668/, Чернівцях /1850 р., оп.7, спр.3014/; відомості про наявність бібліотек з видачею книг додому у Львові, Бережанах, Перемишлі, Самборі /1855 р., оп.80, спр.19/; листування з цензурним управлінням у Львові про відкриття в Бродях бібліотеки гр.Потоцького, списки літератури /1827 р., оп.7, спр.1746/.

Справи бібліотеки Львівського університету: листування про передачу книг Тинацького монастиря Львівській університетській бібліотеці, списки книг /1819-1844 рр., оп.66, спр.1688, 1689/ про постачання книгами /1836-1843 рр., оп.7, спр.2151/; повідомлення дирекції про порядок видачі книг /1852 р., оп.14, спр.308, 369/; документи про перебудову приміщення університетської бібліотеки /1851 р., оп.14, спр.253/; матеріали про розслідування факту видачі забороненої літератури з університетської бібліотеки /1852 р., оп.14, спр.279/; анкетні дані службовців університетської бібліотеки /1914 р., оп.8, спр.1446/.

Матеріали про бібліотеку Оссолінських у Львові: листування з Міністерством внутрішніх справ і іншими установами про заснування бібліотеки ім.Оссолінських /1818 р., оп.7, спр.860; оп.66, спр.1375/, про її організацію /1824 р., оп.7, спр.1387/, про використання бібліотеки /1826 р., оп.1, спр.1193/, її діяльність /1828-1829 рр., оп.7, спр.1854; оп.5, спр.195/; 1833 р., оп.66, спр.1385/, про організацію інституту Оссолінських у Львові /1836 р., оп.7, спр.2150/, результати ревізії інституту Оссолінських /списки забороненої літератури/, /1834 р., оп.1, спр.1375/, матеріали про фінансовий стан інституту Оссолінських /1827-1913 рр., оп.4, спр.688-694; 1854-1859 рр., оп.66, спр.1401/, про його стан у 1850 р. /оп.1, спр.1640/; статут Національного інституту ім.Оссолінських у Львові /1857 р., оп.66, спр.1408/; лист Міністерства внутрішніх справ про розгляд скарги кн.Любомирського і гр.Дідушицького в питанні про бібліотеку Оссолінських /1852 р., оп.14, спр.239/; лист прем'єр-міністра про передачу інституту Оссолінських під опіку жананвської конвенції 1864 р. /оп.7, спр.3970/.

Охорона пам'яток архітектури входила в сферу діяльності комісії з питань охорони пам'яток архітектури в Галичині. З 1 жовтня 1908 р. при черговому розподілі на департаменти справами охорони історичних і архітектурних пам'яток став займатися XIV департамент разом із управлінням школами, що не належало Крайовій шкільній раді. Матеріалів, зв'язаних з охороною пам'яток архітектури, не багато. Вони, як окремі одиниці, виступають серед матеріалів президіального відділу /оп.4, 7, 8/, а також в описах 51а, 68. Окрему тематичну групу документів вони складають в описі 53, де зібрані матеріали діяльності XIV департаменту.

Серед них: повідомлення про заключення договору між Австро-Угорщиною і Сардинією про охорону літературних і художніх цінностей /1840 р., оп.7, спр.2328/; матеріали про організацію і діяльність комісії по вивченню і охороні пам'яток архітектури /1855-1870 рр., оп.68, спр.1946/, організацію такої комісії у Львові і Кракові /1875-1914 рр., оп.4, спр.3264-3265/, про призначення постійних членів комісії /1909-1911 рр., оп.53, спр.1168/; листування з комісією по зберіганню архітектурних пам'яток про недостатній догляд за зберіганням стародруків і про призначення відповідальних осіб за зберігання пам'яток архітектури /1884-1886 рр., оп.7, спр.4340/; матеріали про зберігання пам'яток і реставрацію архітектурних об'єктів /1885-1888 рр., оп.7, спр.4366; 1909 р., оп.53, спр.1167; 1912-1917 рр., оп.53, спр.1173-1178/, про реформу статуту Комісії в справі охорони пам'яток мистецтва і історії в Жовкві /1892 р., оп.51а, спр.714/; проект закону про державну охорону пам'яток /1893 р., оп.7, спр.4601/, про штатне укомплектування комісії по охороні пам'яток /1896-1897 рр., оп.51а, спр.801; 1909-1911 рр., оп.53, спр.1168/; розпорядження про заходи проти вивозу за кордон товарів мистецтва /1906 р., оп.8, спр.545/, заходи по охороні пам'яток історії і мистецтва /1903-1913 рр., оп.53, спр.1163-1164; 1911-1914 рр., оп.53, спр.1171; 1919 р., оп.53, спр.1179/, про розподіл Галичини на округи по охороні пам'яток /1910 р., оп.53, спр.1169/; розпорядження Комісії по охороні пам'яток історії і мистецтва за 1911-1914 рр. /оп.53, спр.1171/; Декрет про охорону пам'яток культури і мистецтва в Галичині /1919 р., оп.53, спр.1179/

Матеріали до біографію письменників, культурних діячів.

Всі ділянки духовного життя були під безпосереднім контролем намісника і президіального відділу, який у свою чергу, між іншим, здійснював нагляд над діяльністю поліцейських органів і керував нєю. Тому матеріали з цієї теми знаходяться, головним чином, серед документів президіального відділу. Вони проходили крізь призму поліцейських оцінок і мали переважно характер доносів, рапортів, відповідей на запити поліції. З фрагментарних матеріалів, що відбиті у фонді Намісництва, видно, що майже всі діячі української культури того часу знаходилися під поліцейським наглядом. Найбільше матеріалів, зв'язаних з Іваном Франком, що свідчить про те, що письменник і громадський діяч був весь час під наглядом поліції. Матеріали про І.Франка починаються з 25 червня 1877 р. і висвітлюють найрізноманітніші питання - зв'язки І.Франка /оп.4/, в тому числі з М.Павликом /оп.4, спр. 7653а/, протоколи слідств /оп.1, 4/, матеріали про арешти /оп.4/ результати обшуків, про участь І.Франка у зборах, звинувачення за поширення соціалістичної літератури /оп.4, спр.3684/, за переправку революційної літератури в Росію, за поширення ідей соціалізму; про існування таємних гуртків /оп.4, спр.3684/, участь у передвиборчій кампанії /оп.4, спр.7653а; оп.10, спр.579/; донесення про літературну і публіцистичну діяльність І.Франка, про діяльність соціал-демократичної робітничої партії³. В опісі 7 зберігаються конфісковані номери журналу "Нове зрєкло", в якому надрукована поема І.Франка "Швинделес Тархєнблїт", вірш "Спомянім"! та стаття "Сучасна літопись" /спр.4319/. Серед матеріалів поліцейських слідств у справі громадської і політичної діяльності І.Франка є матеріали про інших культурних діячів того часу, наприклад, про В.Стафаника, Д.Лук"яновича /1890 р., оп.4, спр.7653а/.

Матеріали, що стосуються інших письменників: до біографію Я.Головацького - особисті документи, листування /1867-1869 рр./ /оп.4, спр.227/, листування з російськими письменниками /1859 р. оп.6, спр.224/; М.Драгоманова - донесення Львівської дирекції поліції про зв'язок проф.М.Драгоманова з соціалістами Галичини /1880-1884 рр., оп.4, спр.3687р/; розпорядження Дирекції Львівської поліції про заборону поширення брошури /лист Бєлїнського до Роголя/ з передмовою М.Драгоманова /1887 р., оп.7, спр.4395р/.

³ Більшість цих матеріалів опублікована: Іван Франко. 1856-1965 рр.: Док. і матєр. - К., 1966.

О.Колесса - донесення Дирекції Львівської поліції про його зв'язки з київськими соціалістами /1895 р., оп.7, спр.4637/, про призначення стипендій художникам і літераторам, між іншими - О.Колесі /1891-1901 рр., оп.66, спр.1427/; О.Коняського - матеріали про його зв'язок з галицькими соціалістами /1884-1889 рр., оп.7, спр.4339/; О.Левицького - донесення жидачівського старости про знайдені при обшуку в Левицького матеріали про діяльність підпільних організацій /1906 р., оп.8, спр.596/; М.Лисенка - святкування ювілею /1902 р., оп.8, спр.215/; Леся Мартовича - донесення самбірського старости про народне віче, що відбулося 8 серпня 1907 р. за участю Л.Мартовича /оп.8, спр.699/; М.Павлика - донесення Львівської міської прокуратури про арешт студентів і письменника М.Павлика за участь в таємних організаціях /1877 р., оп.7, спр.4184/; матеріали про розслідування справ Михайла, Ганни і Параски Павликів, обвинувачених в соціалістичній агітації /1879-1889 рр., оп.4, спр.3685-3686/, /матеріали про діяльність М.Павлика широко відбиті також серед справ І.Франка/; звіт Львівської дирекції поліції про проведення студентським товариством "Академічний гурток" літературно-музичного вечора в честь російського письменника І.Тургенева /1883 р., оп.7, спр.4299/; Л.Українки - донесення Дирекції львівської поліції про перебування у Львові переїздом у Відень української письменниці Олени Пчілки з дочкою Ларисою Косач /1891 р., оп.7, спр.4487/; Ю.Федьковича - рапорт дирекції Львівської поліції про проведення редакцією газети "Правда" і студентами вищих учбових закладів вечора, присвяченого пам'яті письменника /1890 р., оп.7, спр.4472/; М.Черемшани і В.Стефаніка - матеріали про народні збори у Снятині і декларація від сіл Покуття проти праєднання західноукраїнських земель до Польщі /1918 р., оп.4, спр.5193⁴.

Матеріали, що стосуються громадської і літературної діяльності Маркіяна Шашкевича /1834 р., оп.1, спр.1376/, матеріали слідств в справах осіб, звинувачених у політичній діяльності, в тому числі й про М.Шашкевича /1842 р., оп.5, спр.2570/.

⁴ Матеріали використані: Купчинський О.А. Марко Черемшина в документах і матеріалах львівських архівів, бібліотек, музеїв // Архіви України. - 1974. - № 2. - С.73.

Матеріали про відзначення свята Т.Шевченка в Галичині /оп.6, спр.124; оп.7, спр.4254, 4255; оп.8, спр.18, 4894/.

В матеріалах Намісництва є чимало документів, зв'язаних з діячами польської культури, таких як С.Висп'янський - справа про заборону постановки твору Висп'янського "Клятва" /1906 р., оп.8, спр.661/; І.Крашевський, Я.Каспрович, К.Уейський, А.Міцкевич /справи перевезання праху поета у Краків та інші/.

До матеріалів з ділянки культурного життя можна віднести і такі як справа про використання літературного фонду ім. Михайла Качковського /1877-1904 рр., оп.63, спр.1210-1213/.

ТОВАРИСТВА

Різноманітні товариства, що створювалися під час австрійського панування в Галичині, були однією з форм існування культурно-освітніх установ, легальних політичних партій, професійних угруповань тощо. Одночасно вони були одним із засобів державного контролю за діяльністю цих угруповань, суворо регламентованою статутами. Численні товариства господарсько-промислового характеру виникали на базі мануфактурної і домашньої промисловості та ремесел, селянського натурального господарства приватно-власницького устрою в період зародження і розвитку капіталізму в Австро-Угорській імперії.

В урядовій практиці Намісництва термін "товариство" мало дуже широке значення. Воно не відповідає сучасному його розумінню. Товариством називали тоді й політичні партії, і промислові чи фінансові об'єднання, які були початком пізніших спілок, концернів, монополій. Все це підлягало строгому обліку і тим самим контролю. Про це яскраво свідчить, наприклад, таке повідомлення Дирекції поліції 1851 р.: "Тут у Львові є лише одна фізкультурна школа, члени якої до цього часу не створили офіційного об'єднання /товариства/, що в політичному відношенні може викликати занепокоєння"⁵.

Щоб, до певної міри, відобразити в огляді структуру Намісництва, тут збережений тодішній підхід до цих справ і тодішнє групування, яке далеко не в усіх випадках відповідає сучасному розумінню терміна "товариство".

Управління всіма товариствами входило в сферу діяльності державних установ. В апараті Намісництва справами товариств займався XIII департамент, який давав санкції на заснування товариств, збирав відомості про їх діяльність.

Матеріали, що відклалися в результаті діяльності цього департаменту, зібрані в описі 25, т. I-V, а також частково в описах 25а та 25б. У цих описах матеріала систематизовані за хронологічним принципом: т. I - 1864-1921 рр., т. II - 1909-1921 рр., т. III - 1911-1921 рр., т. IV - 1912-1921 рр., т. V - 1869-1921 рр.

⁵ ДАЛО, ф. 350, оп. I, спр. 91, арк. 100.

У межах року матеріали упорядковані за тематично-предметним принципом в межах такої схеми: 1. Списки товариств на території Галичини; 2. Статути товариств /їх затвердження, внесення змін/; 3. Реєстрація товариств; 4. Статистичні звіти старостів про товариства; 5. Звіти товариств; 6. Протоколи загальних зборів товариств; 7. Баланси товариств; 8. Справи про ліквідацію товариств.

Опис 25 в усіх п'яти томах охоплює 18246 справ. Опис 25а, складений з розсіпу, реєструє 63 справи фінансових товариств. З опису 25б тільки частина справ /333/ стосується товариств і їх діяльності в 1908-1921 рр. Багато матеріалів про існування товариств у Галичині зосереджено також в описі 58, який охоплює документи так званої групи "I", що були відкладені австрійськими архівістами. Вони розділені на вісім тематичних груп. Перші три групи становлять матеріали товариств за період з 1860 по 1909 рр. і нараховують 3376 одиниць зберігання.

Крім того, справи про діяльність товариств розкидані в різних описах і вони тематично пов'язані з тією ділянкою життя, до якої відносяться. Так, наприклад, в описі 26, де зібрані матеріали діяльності ХУ департаменту, що керував справами торгово-промислової палати, знаходимо відомості про діяльність промислових товариств. В описах 31 і 56 є матеріали, зв'язані з діяльністю комісарів, що наглядали за паровими котлами, там же вміщені й справи відповідних товариств. В описах 37 і 63 зібрані санітарно-медичні справи, а разом з ними і документи товариств аптекарів та медиків. В описі 62, що охоплює групу П /міська/, є відомості про діяльність промислових товариств, різні об'єднання ремісників, каси хворих, страхові товариства від нещасних випадків /понад 350 справ/. Опис 68 охоплює матеріали з ділянки водного господарства, тут же й справи товариства паромного пароплавства. Дакілька справ про товариства взаємодопомоги знайшли місце в описі 78 і т.д.

На особливу увагу заслуговують документи про діяльність товариств, що відбиті в матеріалах президіального відділу, описи 4, 7, 8, де ці документи виділені в окремі тематичні групи і мають програмно-оціночний характер з позицій австрійської влади.

Найповніші відомості про назви товариств, їх місцезнаходження подані у звітах окремих старост, у звітах центральної статистичній комісії про наявність товариств, у списках товариств, що існували на території Австрії за різні роки. Про програму товариств вичерпно інформують статути та листування про різні зміни у статутах. Є також чимало відомостей про організаційні та фінансові справи товариств.

Товариства виникали в найрізноманітніших середовищах. Їх можна поділити на декілька груп залежно від їх суспільно-політичного чи професійно-виробничого характеру.

Одну з найбільших груп становили робітничі товариства, які були початком профспілкових організацій: союзи робітників металобробної, ливарної, деревообробної, керамічної, нафтової, гірничої, соляної, хімічної, текстильної, харчової, пивоварної промисловостей; об'єднання електриків, робітників-будівельників, вагонобудівників, робітників суконних, тютюнових, цементних фабрик, цеголень, друкарень, учнів друкарської справи, робітників пошт, розсилних, прислуг-доморобітниць, двірників, візників; об'єднання ремісників - столярів, мулярів, гончарів, ткачів, слюсарів, ковалів, лимарів, пекарів, кухарів, кравців, шевців, парукарів тощо /оп.25, 58/. Матеріали про промислові товариства взагалі і цахи в містах Галичини /оп.78, 62/, про упорядкування про положення про ремісників, про професійно-ремісничі союзи /оп.7, спр.3765/.

Товариства, що об'єднували представників розумової праці різних профілів - медиків, літераторів, етнографів, професорів та доцентів університетів, випускників вищих торговельних шкіл тощо. Численні союзи студентів, що створювалися за національною приналежністю, спеціальністю, та місцем навчання. Наприклад, донесення Львівської дирекції поліції про загальні збори товариств "Академічний кружок", "Академічне братство" /1876-1893 рр., оп.7, спр.4101, 4217, 4477/, "Академічна читальня" /1884 р., оп.7, спр.4233/, про заснування товариства "Академічна громада" /оп.70, спр.977/; про збори академічної української молоді в Коломиї з обговоренням діяльності академічних товариств /1880 р., оп.7, спр.4217/, звіт про діяльність товариства брагньої допомоги слухачам Львівського університету /1871-1872 рр., оп.7,

спр.4053/, інформація Дирекції поліції про діяльність і соціалістичний характер українського студентського товариства "Академічне братство" /1890 р., оп.7, спр.4452/.

Існували також товариства для поширення знань, типу народних університетів, товариства опіки над дітьми, шкільною молоддю, товариств, що займалися організацією бурс /гуртожитків/, установ для дітей дошкільного віку, притулків для сиріт та престарілих тощо.

Справи, що стосуються діяльності культурно-освітніх товариств, представлені документами, зв'язаними з організацією товариства "Просвіта" в різних місцевостях Галичини /упорядковані за алфавітним принципом, оп.58/, а також досить поширених тоді товариств як "Читальня", "Народний дім", "Руська бесіда", "Народна спілка", "Громада", "Народна бібліотека", "Товариство ім.Качковського", "Ставропігійський інститут" /оп.58, 4/, "Галицько-руська матиця" /оп.58, 77"; донесення поліції про діяльність "Товариства учнівської молоді" /1900 р., оп.8, спр.16/, про заснування товариства руських журналістів /1902-1903 рр., оп.70, спр.976/, "Українського педагогічного товариства" /1903р., оп.8, спр.237/, "Академічна громада" /1907 р., оп.8, спр.727/; статут товариства "Учительська громада у Львові" /1908 р., оп.8, спр.875/, матеріали про діяльність "Союзу народного вчительства в Галичині" /1918 р., оп.8, спр.2717/ тощо; матеріали багатьох товариств, що гуртували любителів театрального мистецтва, музики, зокрема, хорові колективи; справи товариства, зв'язаного з будівництвом українського народного театру ім.І.Котляревського у Львові /оп.58/; листування про організацію галицького музичного товариства ім.М.Лисенка у Львові /1851-1856 рр., оп.66/, справи про надання субсидій літературним і музичним товариствам /оп.53/; зведені відомості про заснування і діяльність культурно-просвітніх товариств /1865-1869 рр., оп.7, спр.3849/, про роботу науково-дослідних товариств /1865-1869 рр., оп.7, спр.3849/, про роботу науково-дослідних товариств /1815-1816 рр., оп.7, спр.696/, про надання потацій для науково-дослідних робіт Наукового товариства ім.І.І.Шевченка /1898-1909 рр., оп.53, 66/; документи, що відклалися в результаті діяльності культ-освітніх товариств громадян польської, російської /"Тов.

ім.О.С.Пушкіна", "Русский театр"/, єврейської, німецької, чеської та інших національностей /оп.25, 58/.

Документи, зв'язані з діяльністю торговельно-промислових та фінансових товариств, представлені статутами і фінансовими звітами про діяльність банків, акціонерних товариств, протоколами зборів окружних судів з питань організації банків; проханнями засновників банків про затвердження статутів чи їх зміни; справами кредитних товариств, фінансовими звітами кредитних кас, статутами, звітами та проханнями засновників різних торговельних товариств, наприклад, "Народна торгівля", "Союз торговельних агентів для Буковини і Галичини", "Народний базар", товариств торговців худобою, зерном, тютюновими виробами, вугіллям, книгами тощо; матеріалами товариства мандрівних купців, товариства по боротьбі з фальсифікацією спиртних напоїв, об'єднання торговців нафтопродуктами, продуцентів торфу і т.д. /оп.25, 58/.

Документи, що стосуються діяльності сільськогосподарських товариств, як, наприклад, "Кулко рольніче" /хронологічно-алфавітний порядок/, /оп.58/, "Сільський господар", "Русько-селянська спілка" та інші. Товариства по охороні тварин, дерев, по захисту землі, по вирощуванню насіння лісових дерев, домашніх тварин, птиці. Об'єднання агрономів, бджолярів, садоводів. Фінансові звіти товариств, члени яких займалися виробництвом харчових продуктів /оп.25, 58/.

Окрему групу становлять справи, зв'язані з професійними об'єднаннями лікарів та аптекарів, зубних техніків, журналістів, судців тощо: фінансовий звіт польського видавничого товариства за 1906-1908 рр., /оп.58/; справи товариств взаємодопомоги службовців різних профілів, а також їх родин /адів, сиріт/. Об'єднання робітників залізниць - машиністів, кочегарів, кондукторів, залізничних майстрів та інженерів, а також спілки лікарів, юристів, що працювали в системі залізниць. Гуртки художньої самодіяльності залізничників, клуби пенсіонерів.

Матеріали спортивно-пожежних товариств представлені документами, що свідчать про існування об'єднань любителів автомобільного, велосипедного, фехтувального, туристського та інших

видів спорту. Серед них: товариства ковзанярів, лижників, стрільців, раболовів, шахістів, мисливців, фотографів-аматорів, філателістів, перших футболістів /1908 р./, гімнастичні товариства "Сокіл", "Січ" /оп.25, 58/.

Інші товариства: товариства по благоустрою міст і вивченню пам'яток архітектури, мистецтва, служателів культу, борців з алкоголізмом, ветеранів війни, домовласників, розважальні товариства, типу різноманітних казино, церковні братства, жіночі спілки, благодійні товариства /1862-1864 рр., оп.58/.

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

Одною з перших установ, зв'язаних з охороною здоров'я, був т.зв. протомедикат, очолюваний протомедиком, тобто головним лікарем, створений при Галицькому губернаторстві у 1772 р., який існував до 1820 р. Завданням цієї установи була перевірка дипломів і кваліфікацій медичного персоналу. Одночасно була створена санітарна комісія, яка повинна була слідкувати за виконанням імператорського патенту у санітарних справах. Комісія існувала тільки один рік. Санітарними справами з того часу займалися окремі рафєрати Губернаторства і Намісництва, які мінялися разом із зміною структури центрального адміністративного апарату.

Дорадчим органом при Губернаторстві була Колегія лікарів у 1773–1784 рр., яка складала звіти про санітарний стан Галичини. Розпорядженням Міністерства внутрішніх справ від 1 жовтня 1850 р. була створена при Намісництві постійна Крайова медична комісія – дорадчий орган Намісництва в справах охорони здоров'я. Фактично комісія почала працювати в серпні 1854 р. Вона складалася з голови і семи членів. Комісія існувала до 1871 р., а тоді її функції перейняла Крайова санітарна рада, перейменована у 1873 р. на Крайову раду охорони здоров'я /оп.7, спр.3971, 40008/*. До компетенцій ради входили: контроль за роботою медичної служби, перевірка виконання санітарного статуту, боротьба з інфекційними захворюваннями, контроль за роботою лікарень та курортів, комплектування медичних кадрів, перевірення правил і інструкцій у справах відкриття кладовищ, поховання померлих; нагляд за аптечними справами, видача дозволів на відкриття аптек, пекарень, боєнь та підприємств, зв'язаних з виготовленням продуктів харчування. Головою крайових медичних органів був намісник. Крайова рада охорони здоров'я щороку публікувала звіти німецькою мовою, а з 1875 р. також і польською.

Крайова рада охорони здоров'я перестала існувати у 1919 р., її функції взяло на себе Округне управління охорони здоров'я.

* Див. окремий фонд 668 ЦДІА УРСР у м. Львові.

На основі розпорядження Намісництва від 22 грудня 1891 р. та Міністерства внутрішніх справ від 26 травня 1893 р. в Галичині було створено дві Палати охорони здоров'я – у Львові для Східної і в Кракові – для Західної Галичини. Кожен лікар мусив бути членом Палати. До східногалицької палати охорони здоров'я належало, наприклад, у 1906 р. 729 лікарів.

Державний контроль над медичною службою в Галичині здійснювався через санітарний департамент Намісництва /до 1909 р. – санітарне бюро/. В систему установ по охороні здоров'я входили також лікарні /які ділилися на три категорії: крайові, загальні й приватні/, аптеки, будинки інвалідів, курортні заклади, які були приватною власністю окремих осіб.

Як видно з переліку, мережа адміністративних установ, відповідальних за охорону здоров'я, була достатньо розгорнута. Але це не відбивало справжнього стану турбот про охорону здоров'я трудового населення. В цій ділянці політика австрійських властей носила класовий характер і відображала інтереси панівних верств. Коштовне приватне лікування було доступне тільки багатим.

Серед документів Намісництва – матеріали, зв'язані з питаннями охорони здоров'я, займають поважне місце і охоплюють широке коло питань. Вони зібрані в багатьох описах. В одних – відбиті тільки окремі документи чи їх тематичні групи /описи I, 4, 6, 7, 8, 33, 43, 66, 77, 85/, інші описи повністю присвячені цим питанням /37, 59, 63/. Ці матеріали багаті не тільки в кількісному, але й у тематичному відношенні. Тут висвітлюються справи організації медичної служби і мережі медичних установ, освіта, підвищення кваліфікації, виробнича практика медичного персоналу. Найрізноманітніші справи зв'язані з санітарією і гігієною, боротьбою з епідемічними захворюваннями, організацією і використанням курортів. Сюди належить також питання ветеринарної служби, забезпечення ліками через мережу аптек тощо.

Директивні матеріали – інструкції і розпорядження в справі підвищення санітарного стану країни і організації охорони здоров'я /оп.59/, створення медико-санітарних округів, лікарських комісій /оп.63/, затвердження закону про охорону здоров'я в Галичині /1866-1891 рр., оп.4, спр.3423-3431/, про структуру окружного управління охорони здоров'я /оп.8, спр.4859/, служ-

бова інструкція для повітових лікарів /оп.59, спр.340/, про зарахування лікарів на офіційні посади /оп.4, спр.895/, закон про юридичні права громадянських лікарень /1893-1896 рр., оп.7, спр.4595/, про безплатне лікування бідних хворих у громадських лікарнях за рахунок Крайового сейму /оп.7, спр.4089/ гощо.

В плані підвищення санітарного стану створювалися комісії, видавалися інструкції для перевірки продуктів харчування /оп.87/, питтєвої води в колодязях і водопроводах /оп.37, 59/, виходили нові розпорядження щодо виділення земельних ділянок для побудови кладовищ, моргів /оп.85/, побудови каналізаційної системи у Львові /оп.4, спр.3284-3296/, готувалися закони про організацію санітарної служби в Галичині /1901-1914 рр., оп.37, спр.1026/. Сюди ж відносяться матеріали про санітарний стан Львова /1828 р., оп.7, спр.1857/, розпорядження Львівського магістрату про санітарну чистку Львова /1911 р., оп.37, спр.16/, звіти санітарних інспекторів про санітарний стан різних місцевостей /оп.37/, заходи щодо ліквідації антисанітарного стану у містах Галичини /оп.59/ та матеріали про I конгрес з питань шкільної гігієни в Нюрнберзі /1903 р., оп.59, спр.41/.

Незадовільний стан санітарії і гігієни, погані житлові умови, голод і бідність була причиною значного поширення інфекційних захворювань та епідемій різних хвороб. Матеріала, що стосуються питання боротьби з інфекційними хворобами, виходили звичайно з президіального відділу Намісництва і мали директивний, загальнодержавний характер. Це розпорядження про побудову санітарно-карантинних станцій вздовж російсько-австрійського кордону /1773 р., оп.1, спр.98/, про встановлення санітарного контролю на австрійському кордоні в зв'язку з епідемією чуми в Молдавії /1794-1798 рр., оп.4, спр.2045 ; 1833 р., оп.1, спр.1479/, в Одесі /1829-1830 рр., оп.4, спр.610 ; 1837-1838 рр., оп.1, спр.1478/, в Астраханській губернії /1879 р., оп.4, спр.130-133; оп.59, спр.154/; інструкції і розпорядження про заходи боротьби з епідемією холери на території Росії і Буковини /1797 р., оп.7, спр.25-27/, в Галичині /1831-1914 рр., оп.4, спр.2516-2520; оп.59, спр.150-153/, про закриття учбових закладів у Львові у зв'язку з епідемією холери /1831 р., оп.7,

спр.1970/; 1872-1908 рр., оп.59, спр.151-153/; про заходи боротьби з поширенням епідемії тифу у Східній Європі /1835-1865 рр., оп.4, спр.1160; 1880-1887 рр., оп.59, спр.156, 157; 1904 р., оп.8, спр.299; оп.63/; інфекційних хвороб, таких як віспа, дизентерія, трахома, малярія, туберкульоз, менінгіт, венеричні хвороби /оп.59, 85/; звіти про поширення дитячих інфекційних хвороб /оп.59/, статистичні зведення про інфекційні захворювання населення Галичини за 1881-1909 рр. /оп.59/; розпорядження про щеплення проти віспа, гідрофобії /оп.37, 85/, про застосування дезинфекційних апаратів /оп.63/, про побудову спеціальних приміщень для заражених інфекційними хворобами /оп.63/; про діяльність бактеріологічного інституту /1892 р., оп.59, спр.125/, списки і описи карантинних бараків /1838 р., оп.85, спр.590/.

Матеріали про заснування і діяльність лікарень в різних місцевостях Галичини: про організацію лікарні в Турці /оп.4, спр.4977/, Калуші /оп.4, спр.5865/, Скалаті /оп.4, спр.5853/ та ін., про їх фінансовий та санітарний стан; протоколи комісій по перевірці діяльності лікарень, відомості про фонди пожертвувань на їх утримання, про побудову нових будинків психіатричної лікарні у Львові; про постачання лікарень інструментами та медикаментами /оп.7, 63, 85/, плани розміщення психіатричної лікарні /1842 р., оп.77, спр.283-284/; статистичні таблиці з даними про кількість лікарень; лікарів, акушерок, хворих, аптек у 1819, 1830 рр. /оп.85, спр.785, 786/; відомості про оплату за лікування /1839 р., оп.85, спр.886, 898, 900 та ін., оп.37, 43, 63, 77/; законопроект про правове положення громадських лікарень і родильних будинків /1904 р., оп.8, спр.296/; справа про передачу лікарні в м.Городенці у власність держави /1910 р., оп.4, спр.5103/, про розрахунки за постачальниками за доставку ліків для лікарень /оп.85/, про асигнування коштів на утримання ув'язнених хворих /1848-1859 рр., на утримання лікарень у виправних будинках /1827-1859 рр., оп.85, спр.2646-2652/, про закриття лікувальної установи, в якій лікування проводилося за допомогою апарату "Електроїд" /1902 р., оп.59, спр.133/; статистичні відомості про кількість хворих у лікарнях Буковини /1811-1814 рр., оп.4, спр.2161/, про стан медичного обслуговування населення

в Золочеві /1802 р., оп.86, спр.311/, про наявність глухонімих, сліпих, фізично і розумово відсталих у відповідних лікувальних закладах /1881 р., оп.59, спр.1881/.

Матеріали про відкриття і діяльність курортів: розпорядження в справі благоустрою курортів і лікарень /1804-1816 рр., оп.7, спр. 466, 577, 688/, листування з Самбірським окружним управлінням про використання солоної води з державних соляних копалень у лікувальних цілях /1827 р., оп.7, спр.1705/, про відкриття водолікарень при копальнях солі /1903 р., оп.59, спр.139/; донесення Станіславського староства про будівництво курорту в с.Полонина Лукаваця /1800 р., оп.4, спр. 2100/; справи про організацію і діяльність курортів на території Галичини /1853-1909 рр., оп.4, спр.4084-4087/, з додатком списків курортників /1861-1864 рр., оп.7, спр.3688/, листування з приводу статутів Моршинського і Любінського курортів /1888 р., оп.59, спр.142/; проект закону про курорти і здравниці /1890-1891 рр., оп.7, спр.4473, 4516/; про діяльність окремих курортів Криниця, Трускавець /оп.63, 59, 37/, Шкло /1860 р., оп.59, спр.144/; статистичні дані про кількість осіб, які відвідали курорти Галичини в 1911 р. /оп.37, спр.1023/; розпорядження про встановлення політичного нагляду за курортниками /1835 р., оп.6, спр.43/; про заходи для збільшення курортників-іноземців /1909 р., оп.59, спр.138/.

Документи, що свідчать про заходи по охороні матері і дитини: плани родильного будинку у Львові /1874 р., оп.59, спр.217/, проект інструкції для акушерок /1873 р., оп.59, спр. 220/, дозволи на ведення акушерської практики /1871 р., оп.59, спр.221/, матеріали про курси підвищення кваліфікації акушерок, про заборону ведення практики, за порушення санітарних правил /оп.59/; статистичні дані про кількість лікарів та акушерок в медико-санітарних округах з визначенням території та кількості населення, що ними обслуговувалася /оп.63, спр.390-392/; положення про права і обов'язки акушерок /оп.63, спр. 394/; матеріали про призначення на роботу і оплату офіційних акушерок, про надання дозволу на відкриття хірургічних кабінетів для акушерської практики /оп.63, спр.458-476; оп.85, спр.608-609, 1044-1058/.

Матеріали про відкриття і діяльність аптек: розпорядження Намісництва про порядок перевірки стану аптек /1912-1914 рр., оп.37, спр.428/, проєкт закону про коло діяльності аптекарських палат /1909-1910 рр., оп.37, спр.429/; матеріали, зв'язані з діяльністю аптекарських товариств /оп.37/; справи про надання дозволу на відкриття аптек в різних місцевостях Галичини /оп.37, 59, 63, 77, 85/; протоколи перевірки стану і роботи аптек /оп.37, 59, 63/; документи, зв'язані з веденням фармацевтичної практики, з різними порушеннями розпоряджень, про порядок продажу ліків, зокрема, про незаконну торгівлю ліками, про облік отрути, про право на імпорт ліків /оп.37, 63/; справи про забезпечення ліками під час епідемій /оп.77, спр.265, 297-298, 306, і ін./, про спеціальні екзамени і відбування спеціальної практики фармацевтів /оп.59, 63/; листування з приводу видання фармакопеї /1887 р., оп.59, спр.321/, надання дозволу на виготовлення і продаж ліків /1881-1903 рр., оп.59, спр.325-327/; реєстри медикаментів, прейскуранти на ліки /оп.1, 37, 63, 85/ тощо.

До матеріалів, що стосуються охорони здоров'я, безпосереднє відношення мають документи, зв'язані з медичною освітою, її рівнем, організацією навчання в середніх і вищих навчальних медичних закладах /див. розділ про освіту, оп.66/, а також опис 85, де відбиті справи про відкриття медичних шкіл у Галичині /1809-1860 рр., спр.1677-1717/.

Чимало місця займають також персональні справи лікарів - про призначення, переміщення та звільнення з роботи, про оплату праці лікарів /оп.37, 59, 85/; списки лікарів Галичини за 1867 та інші роки /оп.8, спр.5071; оп.59, спр.338; оп.63, спр.390-391/, зубних лікарів /1888 р., оп.59, спр.339/; рукописи праць на медичні теми /оп.59/; справи про зловживання лікарів /оп.8, спр.1438; оп.37/; листування про призначення на посаду повітових лікарів та про складання ними спеціальних екзаменів /оп.4, спр.6318-6403/; матеріали, зв'язані з діяльністю медичних товариств /оп.25/.

Серед документів з ділянки охорони здоров'я відклалися і ті, що стосуються ветеринарної справи: матеріали про поширення інфекційних хвороб серед худоби та способи боротьби з ними, розпорядження про посилення нагляду за санітарним станом веля-

кої рогатої худоби, про посилення контролю за імпортом худоби з Росії, про створення карантинних пунктів для худоби, про побудову бовнь, алфавітний список бовнь Галичини /оп.37, 59, 63, 85/; збірник законів, що стосуються ветеринарної справи у 1906 р. /оп.59, опр.399/, список ветеринарної літератури, 1905 р.

ВІЙСЬКО І ВІЙНИ

В Австрійській монархії до 1784 р. військова справа входила до компетенції свйму. Від 1748 р. керівництво військовими справами перейшло включно у відання уряду. З того часу почало існувати постійне державне військо, утримуване з державного скарбу. Воно підлягало державі, яка його формувала і використовувала для здійснення своїх планів. Поповнення війська відбувалося способом добровільного вербування. 1753 р. відбулася в цьому відношенні докорінна зміна: не ліквідовуючи добровільного вербування, введено систему примусового рекрутування. У 1770 р. вийшов імператорський патент про опис населення /*Militärconscription*/ з метою точнішого встановлення кількості рекрутів з кожної місцевості. Відповідно до того край поділено на т.зв. рекрутські округи /*Werbbezirke*/ кожний з яких пов'язаний був дати відповідну кількість рекрутів, потрібну для створення полку. Ці постанови не передбачали засади загального обов'язку військової служби. Представники деяких верств суспільства /духовенство, шляхта, міщани королівських міст/ та люди деяких професій були звільнені від військової служби. Весь тягар військової служби падав на селян і міщан некоролівських міст. У 1868 р. вийшов указ про оборону держави /*Wehrgesetz*/ на основі якого був уведений загальний обов'язок військової служби. Директивним органом у військових справах була з 1802 р. Об'єднана чесько-австрійська і галицька Надвірна канцелярія /*Vereinigte Böhmisch-Österreichische und Galizische Hofkanzlei*/, в коло діяльності якої входило, між іншим, рекрутські набори, розміщення військ, забезпечення їх підводами, продуктами і т.д.

В результаті змін, які відбулися в державному апараті після революції 1848 р., було створено міністерства. Справа війська входила у сферу діяльності Міністерства внутрішніх справ /*Ministerium des Innern*/ та Військового міністерства /*Kriegsministerium*/.

На місцях військовими справами займалися різні департаменти Губернаторства, потім - Намісництва.

З розширенням влади Намісництва, з 1853 р. сам намісник мав право розпоряджатися збройними силами, а військові справи входили до компетенції п'ятого департаменту /рекрутський набір/

мобілізація, класифікація та облік коней, квартирування військ, забезпечення підводами, фортифікації, військово навчання, фонди для військових інвалідів тощо/.

Рекрутський набір

Згідно з загальнодержавним положенням про поповнення австрійської армії, при Губернаторстві була створена Військово-цивільна комісія по набору рекрутів, забезпеченню приміщеннями, харчами і т.д. Діяльність цієї комісії відбита у протоколах засідань за 1774-1785 рр. /оп.100/ та інших матеріалах: листування з військовим командуванням Галичини, рапорти, розпорядження, списки, статистичні зведення про рекрутські набори в австрійську армію, створення т.зв. добровольчих батальйонів тощо в 1790-1914 рр. /оп.1, 4, 7, 54, 76, 79/; донесення залицького старости галицькому губернатору про загальний призов до військової служби в російській армії, 1807 р., директивний лист Галицького губернаторства про підготовку корпусу гусарів у Любліні на випадок заворушень, які могли б вибухнути як протест проти призову в армію /1807 р., оп.6, спр.2/; директива управління придворної поліції у Відні з приводу зловживань, які мали місце під час призову новобранців /1808-1810 рр., оп.1, спр.535/; звіти старостів губернському управлінню про хід формування військових частин у Самбірському, Березанському, Тернопільському та ін. округах /1809-1815 рр., оп.6, спр.13, 25/; матеріали розслідування справ про випадки хабарництва та інші зловживання при призові в армію /1812-1832 рр., оп.6, спр.21-30; оп.4, спр.2250/; листування військового командування з Губернаторством про встановлення нагляду за вербуванням до іноземної служби військовослужбовців і лікарів /1811 р., оп.6, спр.19/; директива Губернаторства про умови проведення призову новобранців єврейської національності до австрійської армії /1819 р., оп.6, спр.28/; протоколи засідань комісії з питань припинення видачі звільнень від військової служби /1826 р., оп.7, спр.1550/; звіт про заходи по рекрутському набору на Буковині /1830 р., оп.7, спр.1916/; інструкція щодо складання звітів про результати рекрутського набору /1831 р.,

оп.7, спр.1948/; донесання губернського президента, бродівського поліцейського комісара та ін. про рекрутський набір та про воєнну підготовку /1836, 1844, рр., оп.1, спр.1465/; розпорядження про припинення самовільних розправ окружних комісарів з рекрутами /1846-1848 рр., оп.7, спр.2753/; листування про призов в армію осіб, що брали участь в антидержавних виступах /1848-1849 рр., оп.7, спр.2752/; розпорядження Міністерства внутрішніх справ і листування з староствами про заходи по боротьбі з ухиланням від військової служби /1914 р., оп.8, спр.1544/; список службовців, призваних до військової служби /1915 р., оп.60, спр.1558/; списки політично неблагонадійних службовців, призваних з Сколівського повіту /1917 р., оп.8, спр.2357/; матеріали, що стосуються призову в Голоську армію /1919-1921 рр./ розпорядження Міністерства внутрішніх справ, Міністерства військових справ, Генерального делегата для Галичини про порядок призову в армію і демобілізації; донесання староств про виконання наказу про призов в армію тощо /1919-1921 рр., оп.35/; вказівка Намісництва повітовому старості в Лиську про обов'язок військової служби українців, що проживали на Лемківщині /1920 р., оп.6, спр.123/.

Постачання армії

Одразу після вступу австрійської армії на територію Галичини вишло розпорядження про постачання армії продуктами сільськогосподарства в натурі від диму і лану. Ця повинність лягла валиким тягарам на галицьких селян, які постійно терпіли від пересування військ по цій землі, від військових підвод. /оп.1, 1773 р., спр.5/. Ця повинність стала ще важчою, коли поміщики весь тягар поставок скинули на плачі своїх підданих, незважаючи на те, що згідно з цісарським розпорядженням натуральні поставки мали давати також поміщики, шляхта, духовенство.

Матеріали про постачання армії походять з перших днів окупації Австрією Галичини, а їх кількість збільшувалась або зменшувалась в залежності від руху військ і воєнних подій. Найбільш типові документи: листування з надвірним канцлером та іншими особами про заготовку і здачу продуктів харчування

для армії /1772-1774 рр., оп.І, спр.96; 1783-1793 рр., оп.І, спр.212, 214; 1808 р., оп.7, спр.284; 1809 р., оп.І, спр.542; 1812-1813 рр., оп.І, спр.809-875; 1825-1858 рр., оп.79 та інші/; про труднощі при зборі і доставці продуктів /1773 р., оп.І, спр.20/, про постачання і реквізиції хліба і фуражу та порядок їх транспортування /1802-1804 рр., оп.7, спр.80; оп.І, спр.414; 1812-1813 рр., оп.І, спр.837, 845/; звіт ліквідаційної комісії у Львові про виплату грошей землевласникам за постачання харчів російським військам, що перебували на території Галичини /1805-1806 рр., оп.4, спр.228-247/; матеріали про збір пожертвувань у користь армії /1806-1808 рр., оп.7, спр.204/; донесення Галицькому губернатору про наявні запаси збіжжя /1807 р., оп.7, спр.43/, про утворення комісії для перевірки якості продуктів харчування /1808 р., оп.6, спр.12/; листування з окружними управліннями про реквізицію і використання коней і возів /1809 р., оп.І, спр.540-544, 588/, про асигнування грошей на закуп худоби та харчів, про постачання армії фуражем, тютюном /1809 р., оп.І, спр.547-550/, про штрафування громадян, що відмовилися подавати підводи /1809 р., оп.І, спр.490/, про надання квартир для армії /1811 р., оп.4, спр.2163/; директива галицького губернатора, адресована Буковинському старості в Чернівцях, в справі призначення його крайовим комісаром по забезпеченню армії продуктами /1812 р., оп.6, спр.20/; наказ російського санатора в Тарнополі про обов'язкову закупку для російської армії вівса, ячменю, сіна та інших продуктів і про заборону їх експортування /1812 р., оп.6, спр.20/; матеріали про організацію заготівельних пунктів у Тарнополі і Чорткові для прийому поставок коней, возів тощо, про реквізицію худоби і продуктів харчування, про утворення реквізиторного фонду /1812 р., оп.6, спр.20; оп.І/; звіт бременського та інших окружних староств президії Галицького губернаторства про наявні запаси сукна, полотна, шкіри в різних місцевостях /1813 р., оп.6, спр.22/; матеріали про розслідування зловживань при поставках вина для військових лікарень, комунікаційних засобів і харчів для війська, паші для коней /1812-1814 рр., оп.І, спр.940; оп.6, спр.20, 22/; матеріали комісії по обстеженню стану постачання армії продуктами харчування і ін.

/1817 р., оп.7, спр.744-746; 1820 р., оп.7, спр.1032/; листування в справі постачання армії продуктами харчування, в справі розвитку конярства та в інших господарських справах армії /1823-1826 рр., оп.1, спр.1198/, про ці ж питання в 30-40-х рр. /оп.1, спр.1468-1469; оп.4, 5, спр.904; оп.6, спр.33, 39 та інші/.

З пізніших років матеріали на цю тему зустрічаються рідше: листування з старостами про постачання худоби для армії /1914 р., оп.8, спр.1798/, звіт про діяльність управління військового постачання /1917 р., оп.8, спр.5319/.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Війни і військо

Під кінець ХУІІІ ст. Австрія переживала період тимчасового воєнного затишшя. Тоді тільки почав назрівати новий політичний конфлікт /що повністю розвинувся у ХІХ ст./ – боротьба Австрії з Пруссією за гегемонію в Німеччині, наступало деяке зближення з Росією /союз 1781 р./.

В цей час Галичина і Буковина були приєднані до Австрії. Опинившись в комплексі габсбургських володінь, на правах провінції, вони не вели самостійної політичної діяльності. Галицькі губернатори і намісники були прямими виконавцями загально-австрійської політики, здійснювали імператорські накази щодо міжнародних відносин, воєнних конфліктів та щодо політичної ситуації всередині країни. Політичні справи в широкому розумінні цього питання входили в сферу діяльності президіального відділу Губернаторства, потім Намісництва і велися під безпосереднім керівництвом губернатора, намісника. Тому матеріали на цю тему зосереджені, головним чином, в групі документів під назвою "Besondere Acten" /особливі акти, оп.1/, що відклалися в результаті діяльності губернаторів та деяких спеціальних комісій, в групі документів під назвою "Geheime" /оп.6/, а також серед документів президіального відділу Намісництва /оп.4, 5, 7, 8/.

Матеріали Намісництва з ділянки зовнішньополітичного життя і воєнних подій з кінця ХУІІІ ст. досить скупі. Основна увага була звернена тоді на вивчення господарських і політичних внутрігалицьких відносин та підтвердження прав Габсбургів на володіння Галичиною. Характерними в цьому плані є такі документи: перелік питань про політичне становище Галичини, поставлених імператрицею Марією Терезою в період захоплення Галичини Австрією і відповідь на них /1772 р., оп.1, спр.4/, листування з надвірною канцелярією про те, що в архіві Львівського магістрату є документи, які начебто підтверджують право Австрії на володіння Галичиною /1789 р., оп.1, спр.141/; матеріали про охорону державних кордонів, прикордонних пропускних пунктів /1797-1801 рр., оп.7, спр.23/, про австро-пруський конфлікт

/1778 р., оп.1, спр.133-135/, про розміщення військових госпіталів і забезпечення військових квартирами /1782-1784 рр., оп.1, спр.215/.

Наступне, XIX ст., натомість, представлено значною кількістю матеріалів про воєнні події: доповідні листи і донесення австрійському імператору від чернівецьких, заліщицьких окружних старостів та інших службовців про події, зв'язані з російсько-турецькою війною, про причини виникнення війни, про захоплення російськими військами міст Бандери, Акермана, Хотина, про політичне становище в Молдавії і Валахії, Туреччині, про надання притулку молдавським сім'ям, які тікали з Молдавії, про просування російських військ через Ясси у Валахію, про об'яву війни Росії з боку Туреччини, про перемогу російських військ у Валахії над Дунаєм, про склад російської армії, про Російсько-турецьке перемир'я /1807 р./, про невдалий штурм російськими військами Журжі і Брєїли, детальний опис битви /1809 р./, про штурм Одеси турецьким флотом, про втрати російської армії в битві під Русуком /1810 р./, дунайські битви 1811 р., воєнні дії російських військ під командуванням Кутузова, капітуляція російських військ, про відновлення фортеці в Хотині, про прибуття російської армії в Молдавію, про Бухарестський мирний договір, про відхід російських військ з Молдавії /1812 р./ та інші справи, зв'язані з війною /оп.6/.

Матеріали, зв'язані з російсько-пруссько-французькою війною /1806-1807 рр., оп.6/: 1806 р. Виписки з варшавських газет про приїзд Наполеона у Варшаву. Текст прокламації до поляків, що служили в російській армії, з закликом здаватися і переходити на сторону французів, які обіщали відновити незалежність Польщі. Донесення галицькому губернатору про утворення польського військового з'єднання під командуванням кн.Понятовського, про ріст невдоволення населення Варшави і околиць з приводу перебування французьких військ, про просування цих військ в напрямі Бугу і Нарви, про пересування російської армії під командуванням генерала Дохтурова через Брест - Литовський, Крики в Пруссію, про формування волинським і подільським губернатором резервної армії, про чисельність російської і прусської армії, утворення 40-тисячної польської армії. Донесення заступника начальника окружного управління в м.Окунув галицькому губерна-

гору з детальним описом битви російських і французьких військ під Пултуськом 26 грудня 1806 р. /оп.6/, донесення про бій при переправі через річку Кра та його наслідки, про втрату французів. Справа про передачу австрійцями річкових суден французам і підкреслення нейтралітету австрійського уряду, 1806 р.

1807 р. /оп.6/. Доповідний лист галицького губернатора австрійському цісарю про ускладнення комунікації і торгівлі між Галичиною і Пруссією у зв'язку з французькою окупацією частини Польщі і Пруссії, донесення про заборону переходити кордон на польський і пруський бік, про перегляд посилок і листів, про політичне становище у Східній Європі, про франко-російські сутички біля місцевостей Брок і Нур, про зайняття французами Кенігсберга, про переговори Наполеона з представниками польських магнатів, про просування російських військ під командуванням генерала Ессена, про становище у французькій армії, яка опинилася під загрозою голоду, про положення у новоутвореному Варшавському князівстві, вступ французів у прикордонні райони Галичини і грабунки з боку французьких солдатів, про організацію австрійської розвідувальної служби на території, охопленій воєнними діями, про марші французької кавалерії на Полоцьк і Сероцьк, про плани Наполеона втягнути Австрію у війну проти Росії, про події в Пруссії укріплення росіяни на р.Нарва, бій під Остролівкою, поранення генерала Суворова, про деталі бою під Прейсіш-Ейлау, про перемогу російських військ та про просування їх в напрямку Вісли.

1808 р. /оп.6/. За цей рік переважають донесення округних староств Галицькому губерньському управлінню про дислокацію французьких військ у Варшавському князівстві та у прикордонних районах з Галичиною, про події у Варшавському князівстві. Повідомлення Галицького губерньського управління поліції у Відні з приводу відгуків населення на організацію резервного батальйону і створення Крайової оборони в Галичині, про кількість французьких військ у Варшавському князівстві, про поширення чуток про неминучість австро-французької війни, про осадження французями ріки Пілиці, що вказувало б на близьку австро-французьку війну, про маневри австрійської армії на території Галичини, про пересилку актів пограничної комісії в Кобилці округному управлінню в Садльбаху у зв'язку з небезпечною вибуху війни

між Австрією і Францією. Розпорядження Міністерства поліції Галицькому губернаторству перевірити кількість російських військ на границі Галичини і Варшавського князівства. Повідомлення галицького губернатора австрійському імператору про зустріч Наполеона з царем Олександром I в Ерфурті.

1809 р. Повідомлення поліцейському управлінню у Відні про визвольну боротьбу проти французів в Іспанії. Донесення Губернському управлінню у Львові про збільшення французької армії у Варшавському князівстві. Листування Губернського управління у Львові з Міністерством поліції у Відні про нагляд за настроями населення, за поведінкою французьких і польських емісарів в Галичині. Донесення прикордонного комісара Дюма в Кобилці поліцейському управлінню у Відні про настрої населення у Варшавському князівстві, про підготовку Франції до війни з Австрією. Повідомлення Міністерства внутрішніх справ Галицькому Намісництву про заходи на випадок антидержавних демонстрацій населення з приводу військових розпоряджень. Донесення староства в м.Стрия та інших Губернському управлінню про антивоєнні настрої населення /оп.6/. Листування з генеральним крайовим комісаріатом, штабами військових частин з питань дислокації австрійських військових частин і розташування комунікаційних ліній /оп.1, спр.536, 337/. Відомості про воєнні сутички між австрійською та французькою арміями на р.Дунай в травні /оп.6,/. Донесення окружних комісарів про формування військових підрозділів на території Буковини, Перемишльського округу, листування з військовими установами про дислокацію і розміщення австрійських військових частин на території Галичини, донесення імператору про зайняття польськими військами Кракова та інших частин Галичини, матеріали про забезпечення австрійської армії харчами. Матеріали про діяльність тимчасового крайового уряду Східної Галичини, евакуйованого в Станіслав і Чернівці у зв'язку з захопленням Галичини військами Варшавського князівства за період від 27 травня по 1 серпня 1809 р. Донесення імператору про події у Львові /оп.1, спр.467-474, 591-592, 622-642 та ін./. Розпорядження надвірної комісії в справах Галичини і Чернівецького комісаріату у зв'язку з звиняттям Тарнопільського краю російськими військами та інші питання /оп.7, спр.374-431/.

1810-1811 рр. Донесення окружних староств Галицькому губернатору про настрої серед населення /оп.6/, розпорядження уряду Варшавського князівства, видані для Галичина під час перебування польсько-саксонських військ /оп.6/, розпорядження губернатора про поновлення австрійської адміністрації після відходу окупаційних військ з Галичина /оп.7, спр.506/. Списки колишніх вісках австрійської армії, що перейшли на службу військ Варшавського князівства і у 1809 р. брали участь у війні з Австрією /оп.6/. Повідомлення Галицького губернаторства поліцейському управлінню у Відні про діяльність і поведінку вищих службовців під час воєнних дій 1809 р. /оп.6/. Матеріали розправ і притягнення до відповідальності різних осіб, які виступали проти Австрії у війні 1809 р. /оп.6/. Характеристики діяльності різних осіб під час війни 1809 р. /оп.6/. Донесення окружних староств Галицькому губернаторству про заворушення шляхти у Варшавському князівстві з приводу назрівання франко-російської війни, про посилене вивчення там російської мови, про таємні військові наради, про наміри польської шляхти і духовенства привдати Галичину до Варшавського князівства, про поїздки кн.Понятовського в Париж та про його плана, про прокламацію російського уряду до польського народу з закликом порвати з Наполеоном і об'єднатися з Росією; про підготовку Росії до війни, розташування військ, про політичне становище в Європі - події в Іспанії, Англії тощо. Донесення військового командування у Львові про заходи по боротьбі з дезертирством в армії /1811 р., оп.6/.

1812 р. Про підготовку до війни, про політичну обстановку в Росії, про стосунки між Росією і Туреччиною у зв'язку з різними питаннями обох держав у сербському питанні, про російсько-молдавське питання, про збільшення числа козацьких полків у Тернопільському краї за рахунок частин, що перебували в Молдавії, про перехід російської дивізії генерала Маркова з Молдавії через Дністер; текст прокламації Наполеона до французьких солдат; донесення про призов у російську армію на Волині, в районах Тернополя та Заліщик, про місце перебування російського Подільського губернаторського уряду в Кам'янець-Подільському в м.Тульчин, про прихильні для Росії настрої серед мешканців Золочівського округу та їх прагнення взяти активну участь у

боротьбі Росії проти Франції; про вторгнення французької армії на територію Росії, про в'їзд Наполеона у Вільно, про участь австрійського допоміжного корпусу під командуванням кн.Шварценберга у воєнних діях наполеонівських військ проти Росії, про антинаполеонівські настрої серед солдат цього корпусу та набавання воювати проти Росії, про оборонні заходи Росії на Волині, Поділлі і Білорусії, про інтэрнування неблагодійних польських шляхтичів, про контроль російських військ за австро-російською границею в Тернопільському окрузі, про тяжке становище населення з приводу великих поставок харчів і худоба, про оголошення загальнопольською конфедерацією програми про відбудову Польщі, яка включала в себе й Галичину, та про ставлення населення до цього акту; про військові операції польського війська під командуванням генералів Косінського і Кваснівського. Багато матеріалів відклалося про наступ наполеонівських військ на Росію, про стан армії, про основні бої між російською і французькою арміями, про масове дезертирство з рядів наполеонівських полчищ /переважно хорватів/ вже в перших днях нашествия Наполеона на Росію, про воєнні операції російських військ під командуванням генералів Тормасова, Чічагова, Платова, Кутузова та інших, про переможні бої російських військ біля Москви, про участь полків, сформованих на Україні, про прибуття з Києва в Дубно дивізії генерала Лідерса, про поширення серед українського населення Галичини і Закарпаття листівок з висловленням сподівань на визвольний прихід російських військ, про сприяння і допомогу галицьких селян з прикордонних місцевостей російським розвідникам, про озброєння косами селян для допомоги російській армії, захист прикордонної зони від м.Радивилова через Берестечко до Володимира-Волинського, про укріплення Києва, розміщення гарнізону в Житомирі, святкування в Києві перемоги російської армії над французькими військами, про відступ французької армії; розпорядження Губернаторства окрyжним старостам про порядок евакуації державного майна і службовців на випадок зайняття російськими військами Галичини; про звільнення з російського полону офіцерів і солдат - австрійців і угорців, про просування російських військ на лівничний захід від р.Буг.

1813-1814 рр. Донесення окружних староств про настрої населення і події у Варшавському князівстві; про події в Європі, про шосту антифранцузьку коаліцію /Росія, Англія, Пруссія, Швеція з серпня 1813 р. також Австрія та інші держави/, про громадську думку населення Галичини і Буковина в зв'язку з оголошенням воєнного маніфесту про війну Австрії проти Франції, про дислокацію і дії польських військ /оп.І, спр.930/, про перебування біженців з Варшавського князівства та французьких офіцерів на території Галичини та про порядок стеження за ними /оп.6/. Численні матеріали про похід російської армії через територію Галичини, її забезпечення /1808-1815 рр., оп.І, спр. 977-1132/.

1815-1816 рр. Відомості про розташування російських військ вздовж р.Дністер і події в Молдавії, про події у Варшавському князівстві, про прокламацію великого князя Костянтина з закликом до поляків вступати до новоорганізованої польської армії, про перебування царя Олександра І у Варшаві, про петицію польської шляхти, складану в м.Андрихові до царя Олександра І в справі приєднання Східної Галичини до Варшавського князівства; листування з окружними управліннями про діяльність Віденського конгресу і його результати; про утворення Королівства Польського і коронування імператора Олександра І королем польським. Текст звернення російського імператора до населення Польського Королівства /оп.6/. Директивний лист поліцейського придворного управління у Відні галицькому губернаторові в справі інформування про настрої і поведінку австрійських солдат, що поверталися з Франції /оп.6/. Лист мешканця м.Чарнівесь про грабунок, вчинений австрійськими солдатами під час пожежі в Чарнівцях /1816 р., оп.6/.

Матеріали про зовнішню політику австрійської імперії з подальших років значно зібрані і більш фрагментарні. Матеріали про дезертирство з австрійської і російської армій з додатком списків дезертирів /1821, 1825, 1827 рр., оп.7, спр.1076, 1442, 1549, 1678/. Директивний лист галицького губернатора про розслідування настроїв серед солдат одного з галицьких полків /1830 р., оп.6/. Листування з Золочівським окружним управлінням про розшук дезертирів з австрійської армії /1833 р., оп.7, спр.2025/. Донесення Дирекції поліції про спробу підпалити

будинки військових частин /1842 р., оп.5, спр.2522, 2523/. Листування з київським генерал-губернатором та іншими особами і установами про репартації в Росію дезертирів з російської армії та інших осіб, що незаконно перейшли австро-російський кордон /1843-1844 рр., оп.7, спр.2398/. Фрагментарні відомості про військові операції. Листування з надвірною канцелярією і австрійським послом у Кишиневі про події в Росії, про рухи російських військ /1823 р., оп.7, спр.1238/. Листування з надвірною канцелярією, військовими властями про військову службу і дії військових частин /1827 р., оп.7, спр.1671/, про події і парсування військ в Молдавії і Бессарабії /1827 р., оп.7, спр.1670/. Повідомлення тернопільського окружного старости Галицькому губернаторству про приготування російської армії до переходу в Галичину /1828 р., оп.6/.

Матеріали про російсько-турецьку війну на території Бессарабії і Молдавії в 1828-1830 рр., серед них: про бої російських і турецьких військ під Бреїлою, Тульчею, Джурджу /оп.4, спр.586-589/, про підготовку російських військ до відходу з території Молдавії і Волощини в Росію; про формування молдавських військових частин під російським керівництвом /1830 р., оп.6/. Донесення Буковинського окружного староства про розташування російських військ, про політичні події в Молдавії /1832 р., оп.6/. Виписка з військового регламенту Князівства Волощини /1833 р., оп.7/. Донесення комісаріату поліції в Бродях про відправлення з Росії в Молдавію козацьких полків /1834 р., оп.6/. Листування окружного староства з Галицьким губернаторством про розташування військових частин у Станіславському окрузі для підтримання порядку /1834 р., оп.6/. Лист міністра внутрішніх справ з імператорським указом про кількісне обмеження австрійських збройних сил /1836 р., оп.5, спр. 475/. Донесення офіціальних осіб про воєнну підготовку та інші події в Росії /1836-1844 рр., оп.1, спр.1465/. Донесення Тернопільського окружного управління про зміну концентрації військ /1838 р., оп.5, спр.905/. Матеріали слідства в справі викриття антидержавної змови в Яссах /1839 р., оп.5, спр.1413/. Листування з надвірною поліцією про становище в Туреччині: про нездійснене повстання в Константинополі та прийняття Магомедом Алі пропозицій чотирьох держав /1840 р., оп.5/. Донесення

австрійського агента в Бухаресті про виступ бояр Волощина проти уряду /1841 р., оп.7, спр.2336/. Листування зі Станіславським окружним управлінням про концентрацію військ та їх розміщення /1843 р., оп.5, спр.2736/. Справа про врегулювання правових відносин громадян Волощина /1846 р., оп.5/. Матеріали про становища в австрійських військових частинах, про їх переміщення і дії /1848 р., оп.1, спр.1599/. Справа про роль армії в період революційних подій 1848 р. /оп.7, спр.2742-2749, 2872-2874/. Розпорядження про реорганізацію австрійської армії /1849 р., оп.7, спр.2868/, про формування дисциплінарного батальйону /1850-1851 рр., оп.7, спр.2973/. Розпорядження головнокомандуючого військовими силами Галичини про введення воєнного положення в Галичині, Буковані і Кракові /1851 р., оп.7, спр.3065-3066/.

Матеріали про австро-прусську війну 1866 р., /оп.4, спр. 2036; оп.7, спр.3892-3893/, про дислокацію російських військ на австро-російському кордоні в 1866-1869 рр. /оп.4, спр.81-86/.

Матеріали, зв'язані з підготовкою до війни - інструкції про порядок мобілізації на випадок війни, про порядок евакуації майна установ, про ведення маневрів, мінування мостів тощо /1880-1915 рр., оп.4, спр.3357-3369, 3396-3397, 3334-3345, 3465-3498, 7128-7141/. Справа введення воєнного положення в зв'язку з робітничо-селянським рухом в Галичині /1898 р., оп.4, спр.5284-5295/.

Перша світова війна 1914-1918 рр. Матеріали цього періоду у фонді Намісництва не дуже багаті в кількісному і тематичному відношеннях. Тут, наприклад, документи про хід воєнних подій, про військову і політичну обстановку мають випадковий характер і трапляються рідко. Це - розпорядження Міністерства крайової оборони /1914-1915 рр., оп.8, спр.1542, 1543, 1811, 1812/. Інші документи стосуються таких питань як: організація воєнно-польових судів на території Галичини /1914-1921 рр., оп.4, спр.5257-5264/, порядок евакуації населення і установ в період воєнних дій /оп.4/, списки мешканців Галичини, евакуйованих парськими військами /оп.4, спр.3554-3555, 5274-5283 і ін./.

Тут відкритися також матеріали про масове висилання політично неблагонадійних у концентраційний табір у Таларгоф,

списки в'язнів /оп.8, спр.1888, 2120 і т.п./; про політичне і економічне становище в різних місцевостях Галичини під час перебування там російських військ /оп.8, спр.1793, 1892-1893 та ін./, про масове дезертирство з російської і австрійської армій /оп.4, спр.3552-3553; оп.6/, про повинності австрійських громадян в період війни /оп.43, спр.1-2/, про викриття проявів антидержавних дій і настроїв та виявів симпатії до Росії, що відбулося в листуванні з військовополоненими в Росії /оп.8, спр.2100/, про потребу поповнення австрійської армії на фронті службовцями поліції та жандармерії /1917-1918 рр., оп.6/, про перевірку біографічних даних військовозобов'язаних /1917 р., оп.6, спр.120/, про арешт громадян, обвинувачених у співробітництві з російськими військами /оп.8, спр.2099/, про параміщення таборів для колишніх солдат російської армії і полонених, що поверталися з Росії і поширювали революційні ідеї, про проведення обшуків серед мешканців нафтового району Борислава з метою викриття революційно настроєних елементів /оп.6/, про прояви дружніх стосунків між російськими солдатами і солдатами австрійської армії /оп.6/; про прояви антимілітаристської пропаганди серед населення Галичини /оп.4, спр.5052/, про виступи робітників за припинення війни /оп.8, спр.5328/, про заходи боротьби з соціалістичною агітацією /оп.4, спр.7167-7170/, про поширення серед населення листівок антивоєнного змісту /оп.6/, про боротьбу за мир в інших країнах - Швейцарії, Елландії та ін. /оп.8, спр.1883/; матеріали про відгуки серед населення на заключення Брестського миру /оп.6/, про надання допомоги сім'ям військових, біженцям в 1914-1918 рр. /оп.4, 8/, про надання позик селам і містам, що потерпіли від війни /оп.4/; звіти старостів про школи, нанесені жителям внаслідок війни /оп.4/; про розшук осіб, що пропали під час першої світової війни /1914-1918 рр., оп.4/.

Після розпаду Австро-Угорської імперії на початку листопада 1918 р. матеріали Намісництва висвітлюють боротьбу українських трулячих проти наступу буржуазно-поміщицької Польщі у 1918-1920 рр. /оп.8, спр.3023-3046/, кидають світло на політичну ситуацію в Галичині, свідчать про похід польських імперіалістів проти Радянської Росії та України, про бої радянських і білопольських військ, про ситуацію на східному фронті,

про визволення Червоною Армією частини Галичини і Волині, про події в Дрогобичі під час відступу білопольської армії наперед приходом Червоної Армії, про причини самовільного відходу білопольських адміністративних властей у зв'язку з приходом Червоної Армії, про встановлення Радянської влади на цій території, про дії "Галицько-букованського революційного комітету" і його боротьбу за возз'єднання Східної Галичини з Радянською Україною. Серед них – інструкції Міністерства внутрішніх справ у Варшаві генеральному делегату уряду у Львові про поведінку представників польської влади по відношенню до осіб, притягнених до відповідальності за активну участь в організації Радянської влади в Галичині і донесення свідків про арешт осіб, що перейшли на сторону Червоної Армії, або співпрацювали з нею; листівки польських солдат із зверненням до білополяків з закликом вступати в Червону Армію для спільної боротьби на захист революції; матеріали т.зв. Ради оборони держави у Варшаві про способи боротьби з поширенням більшовизму в Східній Галичині. Листівка, адресована польському сейму від імені українського народу Східної Галичини і Волині з протестом з приводу захоплення поляками західноукраїнських земель, донесення старостів про настрої населення, про створення комісії мужів довір'я для викриття і покарання прихильників більшовиків на території, захопленій білополяками безпосередньо після відходу Червоної Армії, наказа і розпорядження Генерального командування Львівського і Краківського округів про призов у польську армію /оп.6, спр.123 та інші; оп.8, спр.2941, 2944, 3662-3666, 3694, 3810; оп.1, спр.58 та інші/.

Серед матеріалів, зв'язаних з воєнними подіями в середній Європі кінця ХІІІ – початку ХХ ст. значну частину становлять документи, що віддзеркалюють події міжнародні відносини крізь призму політики Австро-Угорської імперії. Це матеріали про мирні стосунки з різними державами-сусідами, про загострення відносин, про воєнні конфлікти та їх причини, про перемир'я, обмін дипломатичними місіями, поїздки імператорів, прикордонні справи, про вилучення Австрією у справи інших країн; взаємостосунки Австрії з такими країнами як Росія, Польське Князівство і Польське Королівство, Румунія, Молдавія, Франція, Пруссія, Англія, Греція, Ватикан, Португалія, Туреччина та інші. Різні

питання зовнішньої політики Австрії порушені в загальних оглядах політичного становища в Європі, в окремих країнах, наприклад, в Росії, Іспанії, Португалії, США, Туреччині, на Балканському півострові, Чехословаччині тощо, підготовлених для імператора, в матеріалах про австрійську та іноземні розвідки, про міжнародні торговельні стосунки /див.розділ про торгівлю, оп.І, 6/.

ЦЕНЗУРА І ВИДАВНИЦТВО

У 1776 р. був створений у Львові цензурний уряд /*Bucherevisionsamt*/, завданням якого була перевірка змісту рукописів перед друкуванням, а також надання дозволу на ввіз та поширення закордонних видань. Цензурний уряд здійснював т.зв. попередню цензуру, без якої жодна книга не могла бути надрукована. Діяльність цензурного уряду була спрямована на придушення всякої політичної і наукової критики.

1781 р. у Відні була створена центральна цензурна установа, підпорядкована безпосередньо придвірній канцелярії, яка мала своїх цензурних ревізорів на місцях, в тому числі й у Львові.

У зв'язку з цим цензурні установи не підпорядковувалися Намісництву. З 1785 р. цензура входила в компетенцію поліції, а з 1787 р. – карного суду /*Kriminalgerichte*/ який проводив цензуру театральних вистав, крайових і закордонних газет. Згідно з декретом від 18 жовтня 1798 р. та об'їзником від 9 листопада 1798 р.⁵ жодне видання не могло бути надруковане без дозволу цензури. Згідно з розпорядженням від 5 жовтня 1798 р., 21 жовтня 1803 р., 18 грудня 1823 р. та 21 лютого 1824 р. цензура поширювалася і на художні твори.

Революція 1848 р. змусила австрійський уряд ліквідувати цензуру і проголосити свободу друку. В імператорському патенті від 15 березня 1848 р. був пункт про те, що свобода друку досягається ліквідацією цензури. На цій основі було ліквідовано посаду цензурного ревізора. Про свободу слова і друку йшла мова і в 19 параграфі Конституційної грамоти, виданої 25 квітня 1848 р. у Відні. 18 травня 1848 р. появилось "Тимчасове розпорядження Ради міністрів проти зловживань друку" про т.зв. репресію, тобто карну, цензуру. На основі цього розпорядження органи державної влади могли забороняти поширення друкованих видань і притягати авторів та видавців до судової відповідальності. В розпорядженні були детально розкриті нові принципи цензурних обмежень, які значно збільшили особисту відповідальність автора, редактора і видавця за кожен публікацію. Того

⁵ *Continuatio edictorum et mandatorum universalium in Regnis Galiciae et Lodomeriae...* - 1798. - S. 94.

самого дня було видане й інше розпорядження, що стосувалося форми судового розгляду справ у питаннях друку та видів покарання⁶. Обидва розпорядження прийнято було називати законами проти зловживання преси /Gesetz gegen den Missbrauch der Presse або пресовими законами (Pressgesetz).

Таким чином, хоча формально цензура була знята у відповідних параграфах конституції, насправді справи видавництва залишилися під постійним державним контролем. В цей же час виходили всі нові розпорядження, які в завуальованій формі тимчасових законів приносили додаткові обмеження. На основі розпорядження Міністерства внутрішніх справ від 10 грудня 1850 р. цензура була остаточно передана у відання поліції.

У 1854 р. після реорганізації Галицького губернаторства на Намісництво, намісник здійснював найвище керівництво поліцейським управлінням Галичини. Тому його прямим обов'язком було, між іншим, стежити за пресою, діяльністю товариств, театрів. Він давав дозвіл на відкриття друкарень, торгівлю книгами, творами мистецтва, на театральні постановки, музичні імпрези тощо. Окружні управління були зобов'язані звітувати Намісництву про ці справи.

Виходячи з цензурного права, історію цензури у Галичині в період австрійського панування можна поділити на два періоди: 1. Період існування спеціальних цензурних установ, які здійснювали т.зв. попередню цензуру. Справи цензури не входили тоді у компетенцію Губернаторства /до половини XIX ст./; 2. Період юридичного скасування цензурних установ. Введення т.зв. репресивної цензури, яка входила у сферу діяльності поліції і здійснювалася під наглядом Намісництва /від половини XIX ст./. Історія цензурних установ має пряме відношення до наявності документів з цієї галузі у фонді Намісництва. З першого періоду цих документів відносно небагато, з другого – їх значно більше і тематично вони різноманітніші.

Найважливіші матеріали на цю тему зосереджені серед документів президіального відділу, в описах I, 4, 7, 8. Окремі справи знайшли місце в описах 33, 57, 66, 72, 85.

⁶ Provisorische Verordnung über das Verfahren in Presssachen, 18.V.1848.

Документальні матеріали з питань цензури і видавництва, що відклалися в установах Намісництва, можна поділити на три тематичні групи: 1. Директивні розпорядження про видавничі справи і цензуру; 2. Матеріали про заборону і конфіскацію різних видань; 3. Звіти і повідомлення про видання періодичної преси. До цього розділу мають пряме відношення також матеріали про друкування та торгівлю книгами. Проте, названі тематичні групи документів, в основному, не виступають синхронно.

З першого періоду, до часу ліквідації цензурного уряду, переважать декрети і розпорядження. З другого періоду, від половини XIX ст., крім директив і розпоряджень походить чимало документів у формі донесень поліції про конфіскацію різних друкованих видань, списків видань та інших документів.

У перший період історії цензури відклалися такі матеріали як розпорядження придворної канцелярії та інші документи про заборону вивозу і торгівлі газетами та іншими виданнями /1791-1802 рр., оп.66/; розпорядження про встановлення цензури над друкованими виданнями Галичини /1803-1864 рр., оп.4, спр.48-496/; директивний лист австрійського поліцейського управління у Відні галицькому губернаторові про заборону публікування статей галицьких авторів у пряснівських газетах /на Закарпатті/ та про притягнення до відповідальності авторів /1807 р., оп.9/; авансовий звіт ексендатора головного поштового управління у Львові з переліком австрійських, німецьких і польських газет /1812 р., оп.6, спр.21/; розпорядження Губернаторства і Дирекції поліції у Львові про встановлення контролю за прониканням до австрійської преси неточних даних про смерть царя Олександра I /1825 р., оп.6/; листування з придворною канцелярією про видання газет і журналів і про зміст їх статей /1825-1826 рр., оп.1, спр.1194/; списки іноземних газет і журналів, дозволенях центральним цензурним управлінням у Відні для поширення в Галичині /1826 р., оп.7, спр.1561/; матеріали про закриття друкарні в Перемишлі і притягнення до відповідальності власника за порушення цензурних норм /1833-1838 рр., оп.66/; листування з придворною канцелярією про виписки політичного змісту, зроблені з журналу расстрації кореспонденції /1836-1841 рр., оп.1, спр.1332/; листування з президентом надвірної поліції про звільнення штату Львівського цензурного управління та підвладних

оплати цензорам /1838-1845 рр., оп.І, спр.1355/; розпорядження дирекції поліції у Львові про посилення перегляду листів з-за кордону, загострення цензури і встановлення контролю за тим, що читають студенти в зв'язку з поширенням революційних ідей /оп.5, спр.1825/; листування з львівським магістратом про притягнення до відповідальності власників книгарень за продаж забороненої літератури /1838-1842 рр., оп.85, спр.2717-2720/; листування з придворною поліцією з питань цензури, видання та продажу книг і газет /1839-1846 рр., оп.І, спр.1360/; копія розпорядження придворної канцелярії про заснування у Відні вищої дирекції в справах цензури і вищої цензорської колегії /1848 р., оп.7, спр.2829/; повідомлення міністра внутрішніх справ про видання тимчасового закону про пресу /1848 р., оп.7, спр.2771/; донесення Міністерства внутрішніх справ про наявність конфіскованої рукописної літератури у львівському цензурному управлінні із списками цієї літератури за 1837-1842 рр., /оп.7, спр.2772/; листування з губернським віце-президентом та ін. про зміст статей, опублікованих в польських періодичних виданнях /1848 р., оп.І, спр.1595/; листування з Дирекцією поліції про заборону випускати і поширювати іноземні журнали і газети із списком назв цих журналів /1857, 1859 рр., оп.4, спр.3022; оп.7, спр.3534/; книга реєстрації театральних вистав, поданих для цензури /1850-1920 рр., оп.4, спр.7683/; матеріали, зв'язані з виданням журналу "Зоря Галицька" /1849 р., оп.4, спр.2991/, "Сімейна бібліотека" /1851-1858 рр., оп.4, спр.1363/ та інші.

Починаючи з 70-х років XIX ст. серед матеріалів, зв'язаних з питанням видавництва і цензури, найбільше відклалося донесень Дирекції поліції та листів до Міністерства внутрішніх справ про видання і конфіскацію брошур, газет, прокламацій і листівок з додатком конфіскованих екземплярів. Матеріали за 1872-1898 рр. розміщені в описі 7, т.ІІ /спр.4019, 4103, 4149, 4220, 4240, 4276-4279, 4319-4322, 4352, 4378, 4394, 4463, 4490, 4545, 4585, 4641, 4691, 4733/.

Документи віддзеркалюють народження нових ідеологічних напрямків у зв'язку з виникненням соціал-демократичних партій, з поширенням ідей марксизму, загостренням класових суперечностей, появою на історичній арені пролетаріату як нової політичної сили з його ідеями робітничої солідарності. Органи австрій-

ської цензури пально слідували за проникненням нових ідей через друковані видання. Про це свідчать такі документи, як донесення Дирекції поліції Намісництва про поширення серед населення Галичини "Маніфесту Комуністичної партії" К.Маркса і Ф.Енгельса, газети "Колокол" /1870 р., оп.6/; справи студента Кольбушевського, який займався перекладом "Капіталу" Маркса /1883 р., оп.4, спр.3712/; про конфіскації окремих статей чи цілих журналів, газет, брошур. Так, наприклад, підлягали конфіскації такі видання як "Правда" /літературно-науковий і громадсько-політичний журнал, орган народоців/ 1872 р., "Про бідність", "Парова машина" – книжки С.А.Подолінського – одного з перших пропагандистів марксизму на Україні, 1877 р.; "Дзвін", "Громадський друг" /літературні і громадсько-політичні журнали революційно-демократичного напрямку/, 1878 р., "Програма польських і русинських соціалістів у Східній Галичині", складена І.Франком і польським поетом В.Червінським, в якій використані основні положення "Маніфесту Комуністичної партії" К.Маркса і Ф.Енгельса та "Капіталу" К.Маркса /1882 р., оп.4, спр.3734/, "Kurier Lwowski" /щоденна громадсько-політична газета демократичного напрямку/, 1884, 1888 рр., "Prasa" /громадсько-політична газета соціалістичного напрямку/, 1882, 1884 рр., "Слово" /громадсько-політична газета москвофільського напрямку/, 1882, 1884, 1885 рр., "Наука" /науково-популярний журнал москвофільського напрямку/, "Зеркало" /гумористично-сатиричний журнал/, 1890 р., "Opowiadania Ołeksy Storożanka", 1885 р., та інші газети, журнали, книги. Із закордонних видань були конфісковані, наприклад, /"Общее дело", 1876 р. /російська газета, що виходила в Женеві, у якій співробітничав М.П.Драгоманов. Газета створювала широкий анти-самодержавний фронт, виступала проти національного і соціального поневолення народів Австро-Угорщиною/, "Welka klas", 1884 р. /політично-теоретичний місячник I, потім II Інтернаціоналу, що виходив у Женеві, де публікувалися статті інформативного характеру про розвиток соціалістичного руху, повідомлення з процесів соціалістичних діячів. У 1877 р. вишов спеціальний Рескрипт Міністерства внутрішніх справ про заборону поширення матеріалів процесу соціалістів у Росії /оп.7, спр.4103/ /ідеється про т.зв. "процес 50-ти москвичів" – суд над учасниками

революційної організації, що відбувався в Петербурзі 21.II-14.III.1877 р. Це був перший в Росії політичний процес, на якому активно виступали робітники/. У 1880 р. був виданий спеціальний директивний лист про заборону поширення на території Галичини журналу "Тромада", що виходив у Женеві, редагований М.Драгомановим, М.Павлом, С.Подолінським /оп.6/.

З кінця XIX - початку XX ст. походять доопіть численні списки періодичних газет і журналів, що видавалися в Галичині /у Львові, Кракові, а також у Бродях/, з даними про їх тираж, списки політичної літератури. Реєстр газет і журналів за 1895 р. оп.7, спр.4642/. Пізніші списки, починаючи від 1900 р. до періоду першої світової війни і до розпаду Австрійської імперії у жовтні 1918 р., зберігаються серед документів, що названі в описі 8 /спр.88, 89, 157, 317, 462, 586, 708, 709, 863, 864, 1021, 1120, 1206, 1318, 1319, 1418, 2101, 2354, 2355, 3879-3882, 5305 та інші/.

З цього періоду походять також документи про конфіскацію газет, журналів, листівок, зокрема тих, де знайшли відбиток революційні події 1905 р. Наприклад, звіт державної прокуратури про проведення конфіскації газет у 1900-1903 рр. /оп.8, спр.86, 87, 223/, про конфіскацію брошур, виданих російськими революціонерами, 1904 р. /оп.8, спр.348/, газет "Glos robotniczy" 1904 р. /оп.8, спр.322/, звернення "До українського народу в Галичині" /1905 р., оп.8, спр.464/, листівки виконавчого комітету польської соціалістичної партії /1905 р., оп.8, спр.466/, газети "Robotnik" /1907 р., оп.8, спр.710/, журналу "Селянська рада" /1908 р., оп.8, спр.865/, відозви до українських робітників "Позір робітники", спрямованої проти поміщиків /1912 р., оп.8, спр.1320/ та інші.

Матеріалів періоду першої світової війни відносно небагато. Це тільки окремі документи, як, наприклад, директиви Міністерства внутрішніх справ про припинення видання конфіскованих газет і журналів /1915 р., оп.8, спр.1906/, розпорядження військового командування в Кракові про проведення цензури закордонних листів /1915 р., оп.8, спр.1905/, повідомлення про "ворожі" статті в пресі /1915 р., оп.6/, розпорядження про заборону поширення антивоєнних листівок /1916 р., оп.8, спр.5304/, відомості про журнали, видані в Перемишлі і Ряшеві /1916-1917 рр./.

оп.8, спр.2101/, списки журналів, видаваних у Львові і Кракові /1917 р., оп.8, спр.2354, 2355/, донесення Дирекції поліції в Кракові та інші документи про політичний характер газет "Głos narodu" та "Ilustrowany Kurjer Codzienny" /1917 р., оп.8, спр.2356/; повідомлення міністра внутрішніх справ намісникові Галичини про посилення цензури в Австрії у зв'язку з довготривалою війною і революційними подіями в Росії /1918 р., оп.4, спр.7317/ та інші.

Своєрідну тематичну цілісність становлять матеріали, зв'язані з виданням офіціальних газет, органу Намісництва "Lemberger Zeitung", "Gazeta Lwowska" і "Народная часопись". Сюда можна зарахувати, наприклад, листування з Дирекцією поліції у Львові та Кракові про видання урядової газети польською мовою /1807 р., оп.4, спр.2133; 1810 р., оп.7, спр.502/, матеріали про фінансування урядових газет /1811-1851 рр., оп.4, спр.1177, 2988, 2989/, про діяльність видавництва /1848-1849 рр., оп.4, спр.2990/, про фінансові прибутки від оголошень /1850-1864 рр., оп.4, спр.2993-3039/; листування з окружними управліннями, магістратами про підписку на газету "Lemberger Zeitung" /1849-1850 рр., оп.4, спр.2992/; звіти і донесення про фінансовий стан видавництва урядових газет /1852-1914 рр., оп.4, спр.3006-3021, 3040, 3044-3054, 3057-3061/; матеріали про видання урядової газети українською мовою "Народна часопись" у формі додатку до газети "Gazeta Lwowska" /1888-1909 рр., оп.8, спр.3055, 3056/, про видання газет в інших містах, наприклад, "Dziennik Stanisławowski" /1848-1850 рр., оп.7, спр.2774/, "Стрийський кур'єр" /1914 р., оп.6/, про надання субсидій редакції дрогобицької газети /1908 р., оп.6/; розпорядження, листування про грошові витрати на видання і поширення журналу "Вісник законів" /1860-1880 рр., оп.88, спр.1-78/.

Деяке відношення до справ, зв'язаних з поширенням літератури і цензурою, мають такі документи як оформлення дозволу на продаж газет і журналів /1902-1921 рр., оп.8, спр.190, 414, 796, 1090, 1506, 4735, 4931, 5254 та інші/.

Як відомо, у склад фонду Галицьке Намісництво входять також документи, складені після розпаду австрійської імперії в 1918-1921 рр., коли апарат Намісництва був використаний новозвораним польським буржуазним урядом. Матеріала цього періоду

відбивають нові порядки у видавничих і цензурних питаннях. Це донесення Дирекції поліції про зміну відповідальних редакторів місцевих газет і журналів /1919 р., оп.8, спр.3513/; розпорядження президії Намісництва про заборону поширення і конфіскації закордонних журналів /1919-1921 рр., оп.8, спр.2928, 2974, 2980, 2981, 3730, 3735, 3745, 3748, 3752, 3753, 3765, 3772, 3778, 3781, 4863, 4864, 4867, 4872, 4878, 4899, 4923, 4924 та інші/; донесення Дирекції поліції Міністерству внутрішніх справ про діяльність преси /1920-1921 рр., оп.8, спр.3877/, розпорядження Президії Ради Міністрів Генеральному державному делегату подати статистичні дані про вихід періодичних друкованих видаць в Галичині /1920 р., оп.8, спр.3878/, донесення Дирекції поліції у Львові і Кракові про вихід у світ друкованих видаць з їх лаваліком /1916-1921 рр., оп.8, спр.3879-3882, 4880/, розпорядження про конфіскацію газети "Вперед" /1919 р., оп.8, спр.3006/ "Літературно-наукового збірника" /1920 р., оп.8, спр.3730/ та конфіскацію чи заборону публікації інших видаць /1920-1921 рр., оп.8, спр.3861-3874, 4919-4922/, зокрема, про заборону поширення комуністичних видаць, в тому числі брошур В.Лавинського /1921 р., оп.8, спр.4863, 4923 та ін./; донесення Дирекції поліції про видання газети "Воля народу" під редакцією Кузьми Пелехатого, журналу "Соціалістична думка", під редакцією М.Паньківича, газети "Рідний край" під редакцією М.Яцкова /1921 р., оп.8, спр.4880/; матеріали про скасування воєнної цензури щодо приватного листування /1920 р., оп.8, спр.3876/, про асигнування грошей на видання газет англійською і французькою мовами /1920 р., оп.8, спр.4812/, про надання дозволу на друкування газет і журналів /1921 р., оп.8, спр.4925-4927/ та інші.

ЦЕРКВА І РЕЛІГІЯ

З приходом австрійської влади в Галичині відбулося цілий ряд змін в організації церкви відповідно до нового законодавства, яке прагнуло до нового підкорення церкви інтересам і справам держави. Поступово духовенство втрачало такі права, як нагляд за школами, цензура книжок, значне обмеження духовного судівництва. З 1783 р. згідно з імператорським декретом навіть справи подружжя було передано у сферу цивільного права. Цісарські накази стосувалися найрізноманітніших справ релігійних культів, що вказувало на залежне становище церкви від держави. У 1782–1786 рр. вводився в життя наказ про ліквідацію монастирів і створення т.зв. релігійного фонду на базі монастирських маєтків, що перейшли до скарбу держави. З перших десятиліть XIX ст. походить цілий ряд законів щодо змін церковної організації, які мали на меті перетворити церкву в державну установу та обмежити вплив Риму.

У 1855 р. був укладений конкордат австрійського уряду з папою. З того часу різко міняється становище церкви в Австрії, міняються стосунки між церквою і державою. Цей поворот знайшов широке відображення в документах, які відновлювали і поширювали владу та привілеї церкви і духовенства. З того часу поширюються компетенції єпископів, зокрема щодо творення, поширення або об'єднання парафій, змінюється відношення духовенства до школи, розширюється влада духовних судів тощо.

Становище церкви в системі законів австрійської держави широко відбите в документах Намісництва. Церковними справами займалися різні департаменти: у 1773 р. при поділі на шість департаментів, церковні справи входили в компетенцію п'ятого. У 1809 р., коли кількість департаментів зросла до 14, церковними справами займалися вже три департаменти: другий – відав справами римо-католицького і вірменського обрядів, третій – справами греко-католицького обряду, четвертий – церковно-економічними справами. У 1811 р. при 12-ти департаментній структурі Губернаторства церковними і церковно-економічними справами займалися також три департаменти – VI, IX, X. У 1833 р. – III і IV департаменти. У 1908 р., коли було 26 департаментів, справи віросповідань входили у компетенцію III відділу, займаючи

три департаменти і т.д. Церковні справи займали значне місце в адміністративній системі Намісництва. Тим пояснюється велика кількість документальних матеріалів на цю тему. Вони згуртовані в багатьох описах: I, 4, 7, 13, 20, 20а, 31, 31а, 31б, 38, 50, 50а, 50в, 79, 86. Тематично документи стосуються таких питань як: заміщення духовних посад, призначення вищих духовних сановників, видача дозволу на відкриття церковних установ, парафій, прибутки парафіяльних священників, розгляд скарг на духовенство, церковні податки, нагляд за церковними маєтками, дотації монастирів, релігійний фонд, богословські навчальні заклади, справи ведення метричних книг, записи у книгах тощо.

Найбільш повними й систематичними є дані про наявність парафій, церков в Галичині, складені в алфавітному порядку за округами, а потім – за населеними пунктами, списки греко-католицьких парафій Львівської та Перемишльської єпархій /1866–1867 рр., оп.50, спр.375–376/, списки церков, інвентарні описи Перемишльського римо-католицького єпископства, Львівської греко-католицької митрополії, інвентарні описи бібліотек духовних семінарій, капітулів, реєстри цінних паперів окремих церков /оп.20, 20а, 50/; статистичні відомості про кількість і стан духовенства /списки духовних осіб/, звіти про їх діяльність та ін. /1811–1918 рр., оп.4/; донесення надвірному канцлеру про стан і діяльність парафій і будівництво храмів /1773 р., оп.1, спр.107/; директивні листи Губернаторства про маршу єпископських ординаріатів різних віросповідань, про систему підпорядкування церковних установ світській владі, про офіційні дозволи на публікацію т.зв. пастирських листів /1823–1824 рр., оп.6, спр.30/; матеріали про релігійні товариства /оп.25/, про встановлення релігійних свят /1773–1774 рр., оп.1, спр.110/, про введення єдиного церковного календаря /1842 р., оп.5, спр.2525/; про поділ на єпископства, деканати, парафії /оп.1, 7/, списки місцевостей, що належали до окремих деканатів /оп.1/; документи греко- і римо-католицьких парафіяльних урядів /оп.13/.

Серед документів цієї тематичної групи значний процент становлять фінансові справи церковних установ та окремих осіб: матеріали про накладання податків і повинностей на священників /1773 р., оп.1, спр.109/, декларації парафіяльних управлінь про прибутки і видатки /оп.1/, фінансовий стан парафіяльних управ-

днів, виділення грошових засобів на ремонт, утримання і реставрацію церков, фонд пожертвувань для церков /оп.13/; відомості про придбання столових маєтків Львівської греко-католицької митрополії в різних місцевостях Галичини, інвентарні описи маєтків /оп.50/; матеріали маєткових суперечок митрополій з орандарами столових маєтків, документи, що засвідчують купівлю-продаж маєтків, про маєтковий стан Львівської православної церкви та листування з Буковинським крайовим управлінням про її будівництво і маєтковий стан /1890-1906 рр., оп.50/; з консисторіями, державною бухгалтерією та ін. з приводу фінансово-господарських питань релігійного фонду; матеріали про виплату жителям м.Львова церковної десятини місцевим церквам, монастирям; циркуляри староствам про встановлення викупу і врегулювання церковної десятини /оп.50/; матеріали, зв'язані з законом про порядок відшкодування збитків парафіям у зв'язку з скасуванням церковних податків /1866-1873 рр., оп.4, спр.4395-4396/, релігійному фонду, єпископству, капітулу у зв'язку з відміною панщини /оп.30/; справи про маєтковий стан монастирів /оп.38/, про фінансово-господарську діяльність семінарій /оп.84/; відомості про церковну і монастирську земельну власність /оп.86/, про маєтковий стан монастирів ордена домініканів /1823 р., оп.7, спр.1286/, про створення управління церковними маєтками Галичини /1850-1854 рр., оп.4, спр.862-864/, проєкт бюджету релігійного фонду Буковини /1846 р., оп.7, спр.2530/; списки маєтків, що належали до Львівського католицького капітулу і до Львівської митрополічної консисторії /1861 р., оп.7, спр.3672/; особисті маєткові справи архієпископії /оп.50а, 50б, 50в/.

Окрему групу становлять документи, зв'язані з діяльністю і поведінкою священників: справи призначення на посади, переміщення, звільнення, особові справи священників /оп.1, 13/, про фінансово-маєткові суперечки парафій з селянами /1817-1853 рр., оп.7а, спр.10/, скарги селян на священників, звилувачених у самоуправстві, вимагання, аморальній поведінці /оп.50/, матеріали про поведінку священників /1822-1823 рр., оп.7, спр.1202/, про їх діяльність та навчання /1850-1854 рр., оп.1, спр.1641/; справи про будівництво виправного будинку для священників у м.Параворську /оп.50/; документи, зв'язані з визначенням політичною благонадійності священників /1844 р., оп.5, спр.3020/;

пре шкідливий вплив священників на шкільну молодь і вчителів /1873 ., оп.2, спр.81/; листування з генерал-губернатором у Києві про встановлення фактів переїзду греко-католицьких священників на територію Подільської і Київської губерній /1834 р., оп.5, спр.254/; донесення Дирекції поліції у Львові про симпатії греко-католицького духовенства до Росії /1845 р., оп.5, спр.3275/; розпорядження Міністерства внутрішніх справ про залучення священників до ведення пропаганди серед населення /1848 р., оп.7, спр.2816/, донесення окружних управлінь про проповіді окремих священників з закликами до антидержавних виступів /1848-1849 рр., оп.7, спр.2817/, про аморальну поведінку священників /оп.5, 7/; розпорядження Крайової шкільної управи про заходи по боротьбі з агітзмом серед гімназистів /1853 р., оп.14, спр.346/; листування з староствами про встановлення поліцейного нагляду за уніатськими священниками, що виявляли симпатії до Росії /1874-1883 рр., оп.4, спр.2617-2619/, займалися антидержавною агітацією /1871-1872 рр., оп.7, спр.4005/, про поширення серед селян агітації за перехід в православ"я, возз"єднання України і виїзд у Росію /1878-1883 рр., оп.7, спр.4183/, про обвинувачення священників в організації селянських заворушень /1898-1908 рр., оп.4, спр.2502-2504/.

Окрему тематичну групу становлять документи про монастирі, чернечі ордени: справи, що стосуються чоловічих і жіночих монастирів в різних населених пунктах Галичина, про фінансовий стан, кількість монахів та їх діяльність /оп.84/; інвентарні описи монастирів, монастирських маєтків, зведені переліки доходів монастирів /оп.20/; інвентарні описи майна василіанських монастирів /оп.20/, їх історія /оп.1/; відомості про монастирі бенедиктинців, домініканців, капуцинів, кармелітів та інших. Зокрема, багато фактичного матеріалу збереглося про єзуїтів, їх маєтки на території Галичина, про учбові заклади під їх керівництвом, про скасування ордену і конфіскацію маєтків /1778 р., оп.1/, про заборону діяльності ордену єзуїтів /1847-1849 рр., оп.7, спр.2671/, а згодом про його поновлення /оп.1, спр.103; оп.66/.

Якні документи подають інформацію про інші віросповідання - про лютеранів, євангелістів, мусульманів, про діяльність

вірменської церкви та сектанство /оп.4, 5, 7/. Чимало матеріалу відбивають про діяльність єврейських релігійних громад, затвердження їх статутів, списки членів правління, правове становище євреїв та їх релігії, про будівництво синагоги і т.д. /оп.51, 51в/.

Пряме відношення до діяльності церкви мають справи, зв'язані з оформленням актів громадянського стану. Розпорядження щодо ведення метрик як актів цивільного стану, формуляри /оп.1, 4/, матеріали про уточнення метричних даних, зміну прізвищ та імен, про дозвіл на одруження /оп.24/ без церковних оповідей /оп.6/; справа про звинувачення священика села Шкла в веденні метричних книг українською мовою /1840 р., оп.5, спр.2216/; листування з греко-католицькою митрополичою консисторією у Львові, окружними управліннями, староствами про заборону складання метрик українською мовою і про надсядання відомостей про кількість померлих, незаконно-народжених тощо./1860-1908 рр., оп.50, спр.2232-2233/; листування про уточнення віросповідання окремих громадян; розпорядження про порядок шлюбів, розлучення, про зміну віросповідання, наприклад, про заміну греко-католицького на православне /1903 р., оп.4, спр.4980-4981/.

Матеріали про навчальні заклади. Документи про діяльність духовних семінарій на території Галичини /оп.38/, про надання їм фінансової допомоги /оп.84/. Звіти Львівської римо-католицької та Перемишльської греко-католицької консисторій про стан католицьких, євангеліцьких та єврейських початкових шкіл /1861 р./. Статистичні звіти римо-католицьких та греко-католицьких семінарій у Львові, Перемишлі, Тарнові про кількість семінаристів та викладачів, про програму навчання /1874-1880 рр./. Списки семінаристів та викладачів греко-католицької духовної семінарії в Перемишлі /1803 р./.

БІБЛІОГРАФІЯ

Інструктивні матеріали*

- Bureau Instruction. Unterricht für die Bureau bei dem Galizischen Gubernium. 1803-1809. - Сnp. 21-24.
- Credit-Verein im Königreich Polen. 1825-1826, 1838. - Сnp. 619.
- Errichtung der Behörden erster Instanz in Galizien. 1846-1848. - Сnp. 87-95.
- Galiziens Teilung in Gubernial-Gebiete Provinzen. 1848-1849. - Сnp. 725.
- Galizische Creditanstalt. 1821-1842.- Сnp. 872-876.
- Galizische Finanzbehörden Organisierung und Einhebung der direkten Steuern. 1849-1850. - Сnp. 1164-1166.
- Instruction für die Staatsgüter Administration und provisorischen Personal-Stand. 1805.- Сnp. 1148-1152.
- Krakauer - Statthalterei-Comission-Errichtung und Erweiterung deren Wirkungskreises. 1861-1863. - Сnp. 1208-1209.
- Kreisämthliche Exposituren. 1846.- Сnp. 1163.
- Kreisbehörden - Auflösung. 1865. - Сnp. 1216-1217.
- Landesstände - 1816-1830. - Сnp. 524-543
- Lemberger Universität. Polnische Vorträge. 1863-1868. - Сnp. 1237.

---

* Всі матеріали зберігаються у ф. 145, оп. 4, тому у списку подано лише номери справ.

- L e m b e r g e r U n i v e r s i t ä t. Ruthenische Vorträge.
1862-1867. - Cnp. 1238.
- L e m b e r g e r U n i v e r s i t ä t. Ubeletände in der
Geschäftsführung. 1864. - Cnp. 1235-1236.
- L e m b e r g e r Z e i t u n g Redaktion. 1848-1851. - Cnp. 1177.
- M e d i z i n a l w e s e n in Galizien. 1850-1865. - Cnp.
899-899.
- O r g a n i s i e r u n g der Kammeralgefällenverwaltung.
1829-1833. - Cnp. 630-633.
- R e o r g a n i e a t i o n des galizischen Polizeiwesens.
Aufhebung der Lemberger Polizei-Direction und Errichtung
der Stadthauptmannschaft. 1824-1852. - Cnp. 142-150.
- S t e u e r - V e r r e c h n u n g - V o r s c h r i f t -
t e n. 1824-1828. - Cnp. 584-585.
- T e l e g r a f i c z n e b i u r o k o r e s p o n d e n c y j n e. 1899-1919.
Cnp. 2385-2386.
- V o r s c h r i f t e n i n S t a a t s g ü t e r s a c h e n.
1803-1830. - Cnp. 548-550.
- V o r s c h r i f t e n über die Geschäftsbehandlung beim
Gubernium und den Kreisämtern. 1828-1832. - Cnp. 634-635.

З а к о н о д а в ч і т а д о в і д к о в і
в и д а н н я

- B i s n i k законів державних для королівств і країв в дер-
жавній думі заступлених. Річник 1868-1917. -
Відень, 1868-1917. Див.: Reichs-Gesetz-Blatt
für das Kaiserthum...; Dziennik Ustaw dla kró-
lestw i krajow...

- В і с н и к** законів і распоряджень краєвих для королівства Галичини і ВолодимиріУ разом з Великим Княжеством Краківським. Рік 1868-1917. - Львів, 1868-1917. Див.: Landes-Gesetz -und Verordnungsblatt...; Dziennik Ustaw i Rozporządzeń krajowych...
- В і с н и к** Краєвого Правительства для управительственной области Наместничества в Львові. Рік 1854-1857. - Львів, 1854-1857. Див.: Dziennik Rządowy dla okregu administracyjnego Namiesnictwa we Lwowie; Landes Regierungs-Blatt für das Verwaltungs-Gebiet...
- В і с н и к** ряду краєвого для адміністраційної области Намісничества в Львові. Рік 1858-1859. Див.: Landes-Regierungs Blatt für das Verwaltungs-Gebieten; Dziennik Rządowy dla okregu administracyjnego...
- В с е о б щ і й** дневник земских законів і правительства для коронной области Галиціи і Володимиріи з княжествами Освенцимским і Заторским і з Великим княжеством Краківським. Рік 1848-1849. - Львів, 1848-1849. Див.: Allgemeines Landes-Gesetz und Regierungsblatt für das Kronland Galizien...; Powszechny Dziennik praw krajowych...
- Об щ і й** законов державних і правительства Вісник для цісарства Австріи. Річник 1850-1852. - Відень, 1850-1852. Див.: Allgemeines Reichs-Gesetz-und Regierungsblatt für das Kaiserthum...; Dziennik Powszechny praw państwa...
- Р о с п о р я д ж е н і я** краєвих урядів для королевства Галиціи і для Буковини. Рік 1860. - Львів, 1860. Див.: Rozporządzenia władz krajowych...
- С п и с** хронологических законів і распоряджений объятых в Всеобщім Дневнику земских законів і правительства для коронной области Галиціи і Володимиріи з княжествами Освенцимским і Заторским і з Великим княжеством Краківским. Рік 1848-1849.

- A l l g e m e i n e s** Landes Gesetz und Regierungsblatt für das Kronland Galizien und Lodomerien mit den Herzogthümern Auschwitz und Zator und dem Grossherzogtume Krakau. Jahrgang 1849-1859. Див.: Всеобщій дневник земских законов ... i Powszechny Dziennik praw krajowych...
- A l l g e m e i n e s** Reichs-und Regierungsblatt für Kaiserthum Österreich. Jahrgang 1850-1852. - Wien, 1850-1852. Див.: Общій законів державних і правительства Вісник... i Dziennik Powszechny praw państwa...
- C o n t i n u a t i o** edictorum et mandatorum universalium Regnis Galiciae et Lodomeriae. Kontynuacja wyroków i rozkazów powszechnych w Galicji i Lodomerii królestwach. - Leopoli, 1773-1818. Див.: Edicta et mandata universalia Regnis Galiciae...
- D z i e n n i k** L w o w s k i . Organ urzędowy gminy król. miasta Lwowa. Rok 1907-1913. - Lwów, 1907-1913.
- D z i e n n i k** Powszechny praw państwa i rządu dla cesarstwa austriackiego. Rok 1850-1852. - Wiedeń, 1850-1852. Див.: Общій законів державних і правительства Вісник... i Allgemeines Reichs-Gesetz-und Regierungsblatt für das Kaiserthum...
- D z i e n n i k** Rządu dla kraju koronnego Galicji i Lodomerii z księstwami Oswięcimskiem i Zatorskiem, tudzież z Wielkim księstwem Krakowskiem. Rok 1853-1856. Див.: Вісник краєвого правительства ... i Landes Regierungsblatt für das Kronland Galizien...
- В і с н и к** Rządu dla okregu administracyjnego Naměstniotwa we Lwowie. Rok 1852-1859. Див.: Вісник краєвого правительства... i Вісник ряду краєвого... i Landes Regierungs-Blatt für das Verwaltungs-Gebiet...
- В і с н и к** Ustaw i Rozporządzeń krajowych dla królestwa Galicji i Lodomerii wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. Rocznik 1866-1918. - Lwów, 1866-1918; Див.: Вісник законів і распоряжень краєвих... i Landes-Gesetz-und Verordnungsblatt...

- 13c
- D z i e n n i k** Ustaw dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. Rok 1870-1917. - Wiedeń, 1870-1917. Див.: Вісник законів державних... i Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum...
- E d i o t a** et mandata universalis Regnis Galicie et Lodomerie promulgata. Rozkazy i ustawy powszechne królestwom Galicji i Lodomerii ogłoszone. - Leopoli, 1773. Див.: Continuatio edictorum et mandatorum...
- E x t r a k t** cyrkularów i ustaw. - Lwów, 1775-1781.
- G a l i z i s c h e s** Provinzial-Handbuch. Jahrgang 1868-1869. - Lemberg.
- H a n d b u c h** der Lemberger Statthaltereigebietes in Galizien. Jahrgang 1856-1866. - Lemberg.
- H a n d b u c h** der politischen Behörden in Galizien für das Jahr 1867. - Lemberg.
- I n s t r u k c j a** dla wójtów w Galicji. - Lwów, 1847.
- I n s t r u k c j a** dla wydziału krajowego. - Lwów, 1892.
- L a n d e s - G e s e t z -** und Verordnungsblatt für das Königreich Galizien und Lodomerien sammt dem Grossherzogthume Krakau. Jahrgang 1874-1917. - Lemberg, 1874-1917. Див.: Вісник законів і распоряжень краєвих ... i Dziennik Ustaw i Rozporządzeń krajowych...
- L a n d e s -** Regierungsblatt für das Kronland Galizien und Lodomerien mit den Herzogthümern Auschwitz und Zator und dem Grossherzogthume Krakau. Jahrgang 1853-1856. - Lemberg, 1853-1856. Див.: Вісник краєвого правительства... i Dziennik Rządu dla kraju koronnego Galicji...
- L a n d e s -** Regierungs-Blatt für das Verwaltungs-Gebiet der Statthaltereie in Lemberg. Jahrgang 1854-1859. - Lemberg, 1854-1859. Див.: Вісник краєвого правительства... i Dziennik Rządu dla okregu administracyjnego...

- L e m b e r g e r** Zeitung vom Jahre 1848. - Lemberg, 1848.
- M i a s t o** Lwów w okresie samorządu 1870-1895. - Lwów, 1896.
- N o w a** instrukcja dla organów wykonawczych. - Przemyśl, 1911.
- N o w a** instrukcja dla sądów pierwszej i drugiej instancji
wraz z przepisami uzupełniającymi. - Wiedeń,
1909.
- P o w a z e c h n y** dziennik praw krajowych i rządowych
dla kraju koronnego Galicji i Lodomerii wraz z
księstwami Oświęcimskiem i Zatorskiem tudzież z
Wielkim Księstwem Krakowskim. Rok 1849-1859. -
Lwów, 1849-1859. Див.: Всеобщій Дневник земских зако
нів.. i Allgemeines Landes-Gesetz- und Regierungsblatt
für das Kronland Galizien...
- P r o v i n z i a l** Handbuch der Königreiche Galizien und
Lodomerien. Jahrgang 1819-1848. - Lemberg,
1819-1848.
- R e i c h s** - Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Österreich.
Jahrgang 1853-1918. - Wien, 1853-1918.
Див.: Вісник законів державних ...
i Dziennik Ustaw dla królestw i krajów...
- R o z p o r z ą d z e n i a** władz krajowych dla królestwa
Galicji i dla Bukowiny. Rocznik 1860-1869. -
Lwów, 1860-1869. Див.: Роспорядження краєвих
урядів...
- S a m m l u n g** der Reichs-und Landes Gesetze. - Wien, 1869.
- S k o r o w i d z** ustaw i rozporządzeń krajowych dla królestwa
Galicji i Lodomerii wraz z Wielkim Księstwem
Krakowskim od r.1860 do 1890 włącznie. - Lwów,
1900.
- S t a t u t** krajowy i sejmowy ordynacja wyborcza. - Lwów, 1914.
- S c h e m a t i s m u s** für die Königreiche Galizien und
Lodomerien. Jahrgang 1786-1799. - Lemberg.
- S c h e m a t i s m u s** für die Königreiche Ostgalizien und
Lodomerien, samt einem Schreibkalender und Neben-
Register. Jahrgang 1800-1823. - Lemberg.

- S z e m a t y z m królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim. Rok 1870-1914. - Lwów, 1870-1914.
- T a f e l n zur Statistik der Österreichischen Monarchie für das Jahr 1841. - Wien, 1844.
- V e r h a n d l u n g e n des österreichischen Reichstags in Wien, 1848. Bd. 1-3.
- Z b i ó r ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim obowiązujących z wyciągiem orzeczeń o.k.Trybunału administracyjnego. - Lwów. - 1884-1889. - Wyd. 3. TT. 1-V.
- Z b i ó r ustaw i rozporządzeń administracyjnych. - Lwów. - 1909-1913. - Wyd.2.TT.1-VI.
- Z b i ó r wyroków i rozkazów. - Lwów, 1789.
- Z b i ó r wyroków i rozkazów w króli. Galicji. 1792.

ПУБЛІКАЦІЇ ДОКУМЕНТІВ І ПРАЦІ З ІСТОРІЇ АВСТРІЇ ТА
ГАЛИЦЬКОГО НАМІСНИЦТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ЙОГО ДОКУМЕН-
ТАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

- Авербух Р.А. Революция в Австрия /1848-1849 гг./ - М., 1970.
- Бах М. История австрийской революции 1848 г. - М.-Л., 1923.
- Борис В.А. Крестьянский вопрос в революции 1848 г. в Галиции: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. ист. наук. - Львов, 1959.
- Борис В.А. Некоторые вопросы русско-польских и междолавыанских связей 20-40-х гг. XIX ст. // Связи революционеров России и Польши в XIX - начале XX вв.: Сб. науч. тр. - М., 1968.
- Борис В.О. Антифеодална агітація в Східній Галичині в 2-й пол. 30-х - на поч. 40-х рр. XIX ст. // Архіви України. - 1968. - № 3.
- Борис В.О. Документальні матеріали про ставлення селян Галичини до аграрної реформи 1848 р. // Архіви України. - 1966. - № 1.
- Борис В.О. "Загальна конфедерація Польського Народу" в Західній Галичині та її програма /1837/ - Вісник. Серія історична. - Львів. - 1971. - Вип.7.
- Борис В.О. З історії міжслов'янських революційних зв'язків в 30-х - на поч. 40-х рр. XIX ст. // Український історичний журнал. - 1963. - № 4.
- Борис В.О. Про програму "Співдружності польського народу" // Українське слов'янознавство. - Львів. - 1970. - № 1.
- Борис В.О. Про революційну літературу "Загальної конфедерації Польського Народу" /1837/ // Українське слов'янознавство. - Львів. - 1971. - № 4.
- Борис В.О. Ставлення Австрії до повстання декабристів /за матеріалами архівів м.Львова/ // Архіви України. - 1966. - № 3.
- Борис В.А., Нефедов И.М. Возвращение к крестьянам Эльверде Дембовского // Славянский архив. - М., 1961.

- Борис В.А., Нефедов И.М. К жизни и деятельности Ю.Госляра /1820-1852/ // Славянский архив. - М., 1959.
- Боротьба за возз'єднання Західної України з Українською РСР. 1917-1939: Зб. док. і матер. - К., 1979.
- Бутрин М.Л. Цензурне преследования украинской литературы в Галиции 70-90-х годов XIX ст.: Автораф. дис. на об-иск. учен. степ. канд. ист. наук. - Львов, 1971.
- Вавричин М.Г. Відгомін повстання декабристів на західно-українських землях // Архіви України. - 1976. - № 2.
- Воляннюк М., Ковальчак Г., Яцкевич Є. Розвиток капіталістичних відносин і робітничий рух у Львові в другій пол. XIX ст. // Нариса історії Львова. - Львів, 1956.
- Воляннюк М., Маланчук В. Поширення марксистсько-ленінських ідей на Західній Україні - Львів, 1960.
- Врадій Н.Ф. Центральний державний історический архив УССР в г.Львова // Государственные архивы Украинской ССР: Справочник. - К., 1988.
- Врадій Н.Ф. Архівні документи про піднесення революційного руху в Галичині на початку XX ст. // Архіви України. - 1973. - № 5.
- Врадій Н.Ф. Відгомін революційних подій 1905-1907 рр. в Східній Галичині // Архіви України. - 1975. - № 5.
- Врадій Н.Ф. До історії львівських архівів у 1939-1944 рр. // Архіви України. - 1974. - № 5.
- Врадій Н.Ф. Документи ЦДІА УРСР у м.Львові про поширення ленінських ідей на західноукраїнських землях // Архіви України. - 1973. - № 2.
- Врадій Н.Ф. Про удосконалення науково-довідкового апарату в ЦДІА УРСР у м.Львові // Архіви України. - 1970. - № 6.
- Врадій Н.Ф. Центральний державний історичний архів УРСР у м.Львові // Третя республіканська наукова конференція з архівознавства та інших спеціальних історичних дисциплін. Перша секція. Архівознавство. - К., 1968.
- Врадій Н.Ф. Центральний державний історичний архів УРСР у Львові // Архіви України. - 1971. - № 4.

- Врадїй Н.Ф. Центральний державний історичний архів УРСР у Львові // Архіви України. - 1972. - № 4.
- Герасименко М.П. Аграрні відносина в Галичині в період крива панщинного господарства. - К., 1959.
- Герасименко М.П. З літопису народного гніву // Жовтень. - Львів. - 1957. - № 12.
- Герасименко М.П. Класи і соціальні групи в Галичині в кінці ХУІІІ ст. // З історії західноукраїнських земель. - К., 1957. - Вип.2.
- Герасименко М.П. Пауперизація і соціальне розшарування сільського населення Галичини в першій половині ХІХ ст. // Український історичний журнал. - 1959. - № 1.
- Гербільський Г.Ю. Передова суспільна думка в Галичині /30-і - середина 40-х років ХІХ ст./ - Львів, 1959.
- Гербільський Г.Ю. Розвиток прогресивних ідей в Галичині у першій половині ХІХ ст. /до 1848 р./ - Львів, 1964.
- Гомко Ю.Г. Восточная Галиция в начале ХІХ века /по материалам Тернопольщины/: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. ист. наук. - К., 1958.
- Гомко Ю.Г. Це було на нашій землі /колоніальна політика австрійського уряду в Галичині в першій половині ХІХ ст./ // Жовтень. - Львів. - 1957. - № 9.
- Грабовецький В.В. Антифеодалная борьба карпатского опришководства ХУІ-ХІХ вв.: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. ист. наук. - К., 1968.
- Грабовецький В.В. Антифеодалная борьба карпатского опришкоства ХУІ-ХІХ ст. - Львів, 1966.
- Грабовецький В.В. Антифеодалная борьба опришків у Галичині і Буковині в ХІХ ст. // Науково-інформаційний бюлетень. - 1962. - № 4.
- Грабовецький В.В. Джерела до вивчення антифеодалного руху опришків у ХУІ-ХІХ ст. // Науково-інформаційний бюлетень. - 1965. - № 3.
- Грицак Я.И. Рабочие бориславско-дрогобычского нефтяного бассейна во второй половине ХІХ - начале ХХ вв.: Формирование. Положение. Классовая борьба. : Автореф. дис. на соиск. уч. степ. канд. ист. наук. - Львов, 1986.

- Гроссман Ю. К изучению истории учреждений в западных областях УССР // Научно-информационный бюллетень. - 1951. - № 2.
- Демкович-Добрянський М. Потоцький і Бобжанський цісарські намісники Галичини. - Рим, 1987.
- Дидух Н.П. Борьба прогрессивных сил Галиции за демократизацию средней школы /1772-1939 гг./.: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. ист. наук. - Одесса, 1971.
- Дмитарко І.І. Документальні матеріали про Вітчизняну війну 1812 року // Науково-інформаційний бюллетень. - 1962. - № 6.
- Довженок В. Крестьянское восстание 1846 года в Галиции // Исторический журнал. - Москва. - 1941. - № 3.
- Задорожний В.Є. Товарне виробництво і торгівля на західноукраїнських землях /кінець ХІІІ - перша половина ХІХ ст./ - Львів; 1989.
- Заневич І. Знесене панщини в Галичині - Львів, 1896.
- Заневич. Літературні стремління галицьких русинів від 1772 до 1872 // Житє і слово. - 1894-1895.
- Зародження робітничого класу на Україні. Середина ХІІІ ст. - 1861 р.: Зб. док. і матер. - К., 1982.
- Захарчишина П.І. Леся Українка у Львові // Науково-інформаційний бюллетень. - 1963. - № 3.
- Захарчишина П.І. Особливості діловодства в адміністративних установах Галичини /1772-1918/ // Науково-інформаційний бюллетень. - 1963. - № 1.
- /Захарчишина/ 100-річчя Січнєвого повстання // Науково-інформаційний бюллетень. - 1963. - № 3. - Підп. П.І.
- Злупко С. Боротьба прогресивних течій проти реакційних у Львівському університеті в період капіталізму // Київська наукова сесія. Тези доповідей секції суспільно-економічних наук. - Львів, 1961.
- Злупко С. Джерела до історії поширення соціалістичних ідей в Галичині // Архіви України. - 1967. - № 4.
- Злупко С. Економічна думка на Україні. - Львів, 1969.

- Злупко С. Матеріали львівських архівосховищ з історії української економічної думки епохи капіталізму // Науково-інформаційний бюлетень. - 1962. - № 5.
- Злупко С.М. Ідейна боротьба навколо аграрно-селянського питання в Галичині /кінець XIX - початок XX ст./. - Львів, 1960.
- Злупко С.М. Ідейно-теоретична боротьба навколо марксистського економічного вчення у Галичині в другій половині XIX ст. // З історії марксистсько-ленінської економічної думки на Україні. - К., 1966.
- Злупко С.Н. Классовая сущность и эволюция экономических требований галицкого крестьянства во второй половине XIX - начала XX вв. // Ежегодник по аграрной истории Восточной Европы. - Рига, 1963.
- Зубрицький М. Причини до історії рекрутчини в Галичині при кінці XVIII і до половини XIX ст. - ЗНТШ. - Т.42.
- Іван Франко: Документи і матеріали. 1856-1965. - К., Наук. думка, 1966.
- История Польши: В 3-х т. - Т.І-ІІ. - М., 1956.
- История Львова в документах і матеріалах: Зб. док. і матер. - К., 1986.
- Історія міст і сіл Української РСР: Івано-Франківська область. - К., 1971.
- Історія міст і сіл Української РСР: Львівська область. - К., 1968.
- Історія міст і сіл Української РСР: Тернопільська область. - К., 1973.
- Історія південних і західних слов'ян. - К., 1959.
- Історія робітничого класу Української РСР: В 2-х т. - Т.І. - К., 1967.
- Історія селянства Української РСР: В 2-х т. - Т.І. - К., 1967.
- Історія Української РСР. - Т.І-ІІ. - К., 1967.
- Кан С.Б. Революция 1848 г. в Австрии и Германия. - М., 1948.
- Класова боротьба селянства Східної Галичини. 1772-1849: Док. і матер.. - К., 1974.
- Коваленко Л.А. Іван Франко про історію феодально-кріпосницької епохи на Україні // Наукові записки Ужгородського університету. - Ужгород. - 1957. - Т.XXV.

- Ковальчак Г.И. Условия труда и абсолютное обнищание промышленных рабочих Восточной Галиции в эпоху империализма. Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. ист. наук. - К., 1954.
- Ковальчак Г.И. Деякі питання розвитку капіталістичних відносин у промисловості Східної Галичини в кінці XIX ст. і на початку XX ст. // Український історичний журнал. - К. - 1959. - № 1.
- Ковальчак Г.И. Економічне становище робітничого класу Східної Галичини в період імперіалізму // З історії західноукраїнських земель. - К., 1960. - Вип.5.
- Ковальчак Г.И. Розвиток капіталістичної промисловості в Східній Галичині у 70-80-х рр. XIX ст. // З історії західноукраїнських земель. - К. - 1958. - Вип.3.
- Ковальчак Г.И. Розвиток капіталістичної промисловості Східної Галичини в перші десятиріччя після скасування кріпосного права // З історії західноукраїнських земель. - К. - 1957. - Вип.2.
- Ковальчак Г.И. Розвиток фабрично-заводської промисловості в Східній Галичині в кінці XIX - на початку XX ст. // З історії західноукраїнських земель. - К. - 1960. - Вип.5.
- Компаниец И.И. Положение и борьба трудящихся масс Галиции, Буковины и Закарпатья в начале XX ст. /1900-1919 годы/. Автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра ист. наук. - Л., 1962.
- Компанієць І.І. Становище і боротьба трудящих мас Галичини, Буковини і Закарпаття на початку XX ст. /1900-1919 рр./. - К., 1960.
- Косачевская Е.М. Антифеодальная борьба украинского крестьянства Восточной Галиции в первой половине XIX в. // Ученые записки Ленинградского госуниверситета. Серия исторических наук. - 1959. - № 270. - Вип.32.
- Косачевская Е.М. Восточная Галиция накануне и в период революции 1848 г. - Львов, 1965.

- Косачевская В.М. К вопросу о крестьянском движении в Галиции после реформы /1848-1849/ // Вестник Ленинградского университета. Серия истории, языка и литературы. - Л. - 1963. - № 14. - Вып.3.
- Кравець М.М. Джерела з історії селянського руху у Східній Галичині в другій половині XIX ст. // Архіви України. - 1974. - № 4.
- Кравець М.М. До питання про русько-українську радикальну партію у Східній Галичині в 90-х роках XIX ст. // З історії західноукраїнських земель. - К. - 1957. - Вып.П.
- Кравець М.М. Селянство Східної Галичини і Північної Буковини у другій половині XIX ст. - Львів, 1964.
- Кравець М.М. Селянський рух у Східній Галичині в 50-80-х роках XIX ст. // З історії Української РСР. - К. - 1962. - Вып.6-7.
- Кравецький І. Аграрні страйки і бойкота у Східній Галичині в 1848-1849 рр. - Львів, 1906.
- Кузьміна З. Иван Франко и революция 1848 года в Галиция. - Петрозаводск, 1971.
- Кукурудзяк Н.Гр. Развитие промышленности и формирование рабочего класса на Буковине во второй половине XIX - начале XX ст.: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. ист. наук. - Ужгород, 1973.
- Кулачковський Р.С. Характеристика земельних кадастрів Галичини і можливість їх використання в наш час // Друга республіканська конференція з архівознавства та інших спеціальних історичних дисциплін. Друга секція. Спеціальні історичні дисципліни. - К., 1965.
- Кульчицкий В.С. Иван Франко об австрийской конституции 1867 года // Правоведение. - 1971. - № 6.
- Кульчицкий В.С. Политический аппарат колониального управления Восточной Галицией /вторая половина XIX - начало XX вв./.: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра юрид. наук. - К., 1970.

- Кульчицкий В.С. Австрійська конституція 1849 року і крайова конституція для Галичини 1850 року // Вісник Львівського університету. - Серія юридична. - 1965.
- Кульчицкий В.С. Апарат управління міста Львова за статутом 1370 року // Вісник Львівського університету. Серія юридична. - 1969.
- Кульчицкий В.С. Галицька Радянська Республіка. - Львів, 1965.
- Кульчицкий В.С. Галицьке Намісництво та його вишародна діяльність /1849-1918 рр./ // Вісник Львівського університету. - Серія юридична. - Правознавство. - 1975. - Вип.14.
- Кульчицкий В.С. Галицький крайовий сейм - знаряддя соціального і національного пригнічення трудящих /1861-1914 рр./ // Питання теорії і практики радянського права. - Львів. - 1958. - Вип.4.
- Кульчицкий В.С. Державний лад і право в Галичині /в другій половині XIX - на початку XX ст./. - Львів, 1966.
- Кульчицкий В.С. Джерела права в Галичині за часів австрійського панування /1772-1918 рр./ // Проблеми правознавства. - К. - 1971. - Вип.19.
- Кульчицкий В.С. До питання про галицький становий сейм /1775-1848 рр./ // Наукові записки Львівського університету. - Серія юридична. - 1956. - Вип.3. - Т.38.
- Кульчицкий В.С. Крайова шкільна рада - знаряддя національного гноблення трудящих Галичини /1867-1918 рр./ // Проблеми правознавства. - К. - 1970. - Вип.15.
- Кульчицкий В.С. Органи державного управління Галичиною за конституцією 1867 року // Вісник Львівського університету. - Серія юридична. - 1966.
- Кульчицкий В.С., Ленишин У.М. В.І.Ленін про соціально-політичне становище Галичини за часів австрійського панування /1772-1918 рр./ // Вісник Львівського університету. - Серія юридична. - 1974.

- Купчинський О.А. Іван Франко в документальних джерелах ЦДІА УРСР у Львові // Архіви України. - 1972. - № 5.
- Купчинський О.А. Марко Черемшина в документах і матеріалах львівських архівів, бібліотек і музеїв// Архіви України. - 1974. - № 2.
- Деся Українка: Документи і матеріали. 1871-1970. - К., 1971.
- Лещиловская И.И., Фрадзон В.И. Революция 1848-1849 годов и угнетенные народы Австрийской империи // Советское славяноведение. - М. - 1973. - № 6.
- Мазурок А.С. Экономические и культурные связи западноукраинских земель с Украиной и Россией во второй половине XIX в.: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. ист. наук. - Ужгород, 1972.
- Мазурок О.С. Економічні зв'язки Східної Галичини, Північної Буковини і Закарпаття з Україною і Росією в другій половині XIX ст. /Конспект лекцій/. - Ужгород, 1971.
- Мазурок О.С. З історії громадянсько-політичних зв'язків Східної Галичини з Наддніпрянською Україною та Росією в II-й пол. XIX ст. // Матеріали наукової конференції молодих науковців. - Ужгород. - 1969.
- Макарчук С.А. Этносоциальное развитие и национальные отношения на западноукраинских землях в период империализма.- Львов, 1983.
- Маланчук В.Ю. Торжество ленінської національної політики. - Львів, 1963.
- Манусевич А.Я. Очерки по истории Польши. - М., 1952.
- Маркевич О.В. Виявлення та описання сфрагістичних пам'яток // Науково-інформаційний бюлетень. - 1964. - № 5.
- Маркевич О.В. Документальні матеріали ЦДІА УРСР у м.Львові як джерело для вивчення сфрагістики // Історичні джерела та їх використання. - К., 1964. - Вип.І.
- Маркевич О.В. Значення печаток міст для дослідження міської геральдики // Історичні джерела та їх використання.- К., 1969. - Вип.4.
- Маркевич О.В. Печатки міст України як джерело для дослідження мистецтва і архітектура // Третя республіканська наукова конференція з архівознавства і спеціальних

- історичних дисциплін. - Друга секція. - Спеціальні історичні дисципліни. - К., 1968.
- Маркович О.В. Час і причини виникнення сільських печаток в Галичині // Науково-інформаційний бюлетень. - 1963. - № 6.
- Маркіна В.М. Про грошову і відробітну рента на Правобережній Україні в другій половині XIX ст. - К., 1959.
- Маціевский А., Мацюк О. Трускавець за 500 лет /1469-1969/. Бібліогр. указатель. - Львов, 1972.
- Мацюк О.Я. Водяні знаки деяких українських папірень XVI - початку XX ст. // Науково-інформаційний бюлетень. - 1964. - № 1.
- Мацюк О.Я. Водяні знаки - джерело для визчення історії паперової промисловості України кінця XVIII - першої половини XIX ст. // Друга республіканська наукова конференція з архівознавства та інших спеціальних історичних дисциплін. - Друга секція. - Спеціальні історичні дисципліни. - К., 1965.
- Мацюк О.Я. До історії українських папірень та їх водяних знаків періоду Жовтневої революції і громадянської війни // Історичні джерела та їх використання. - К., 1968. - Вип.3.
- Мацюк О.Я. Папір та філіграні на українських землях /XVI - початок XX ст./: Альбом. - К., 1974.
- Миллер И.С. Материалы к истории революционной агитации в Западной Галиции в 1846 г. // Краткие сообщения Института славяноведения АН СССР. - М., 1955. - № 14.
- Миллер И.С. Накануне отмены барщины в Галиции /Из истории идейно-политической борьбы в польском обществе в 30-40-х годах XIX в.// // Ученые записки Института славяноведения АН СССР. - М., 1949. - Т.1.
- Нефедов И.М. Крестьянское движение в Западной Галиции в 1832-1833 гг. // Краткие сообщения Института славяноведения АН СССР. - М., 1955. - № 14.
- Нефедов И.М. О революционной агитации в частях австрийской армии накануне Краковского восстания 1846 г. и участия в нем солдат-украинцев // Связи революционеров России и Польши XIX - начала XX в. - М., 1968.

- Нефедов І.М. До історії польського національно-визвольного повстання в Галичині в 1846 р. // Доповіді та повідомлення Львівського університету. - Львів., - 1958. - Вип.8. - Ч.І.
- Нефедов І.М. Про саянське землеволодіння в Галичині /1772-1847 рр./ // Питання загальної історії. - Львів, 1959.
- Низовий Д. Борислав - місто нафтовиків. - Львів, 1961.
- Олесницький Євгеній. Право пропінатії в Галичині. - Львів, 1889.
- Осачинський В.К. Галичина під гнітом Австро-Угорщини в епоху імперіалізму. - Львів, 1954.
- Павлюк С.П. Народна агротехніка українців Карпат другої половини ХІХ - початку ХХ ст.: /Історико-агнографічне дослідження/. - К., 1986.
- Пашук А.И. С.А.Подольский и идеологическая борьба на Украине в 70-х - начале 80-х годов ХІХ ст.: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра ист. наук. - Киев, 1966.
- Петруняк М.Ю. Джерела з історії Галицької Соціалістичної Радянської Республіки у фондах ЦДІА УРСР у м.Львові // Архіви України. - 1980. - № 5.
- Під прапором Жовтня. Вплив Великої Жовтневої соціалістичної революції на піднесення революційного руху в Західній Україні /1917-1920/. Док. і матер. - Львів, 1957.
- Пристер Е. Краткая история Австрии. - М., 1952.
- Рапапорт Г. Упорядкування документальних матеріалів президіального відділу Галицького намісництва в ЦДІА УРСР у м.Львові // Науково-інформаційний бюлетень. - К. - 1959. - № 3.
- Ратич М.О. Боротьба в Західній Галичині за реформу виборчого права в 1905-1907 рр. // Ювілейна наукова сесія. - Тези доповідей секцій історичних та юридичних наук. - Львів, 1961.
- Ратич М.О. Боротьба трудячих за виборчу реформу на польських землях під владою Австрії на початку ХХ ст. // Українське слов'янознавство. - Львів, 1971.-Вип.4.

- Ратич М.О. Відгуки Валикої Жовтневої соціалістичної революції в Західній Галичині // 40 років Валикого Жовтня. - Львів, 1957.
- Ратич М.О. Відгуки у Західній Галичині на криваву неділю // Вісник /Львівський університет/. - Серія історична. Львів, 1971. - Вип.7.
- Ратич М.О. Вплив всеросійського Жовтневого страйку 1905 р. на піднесення робітничого руху в Західній Галичині // Наукові записки /Львівський університет/. - Питання історії країни народної демократії. - Серія історична. - Львів. - 1957. - Т.43. - Вип.7.
- Ратич М.О. Вплив першої російської революції на розвиток робітничого руху в Західній Галичії в 1905 р. //50 років першої російської революції. - Львів, 1955.
- Ратич М.О. З історії революційної боротьби польського пролетаріату в Західній Україні в 1905 р. /Страйки гірників Явожна Хшановського повіту в листопаді 1905 р./ - Доповіді та повідомлення /Львівський університет/. - Львів, 1956. - Вип.5. - Ч.1.
- Ратич М.О. З історії революційної боротьби польського пролетаріату в Західній Галичині в 1906 році /страйки гірників у Кинтах, Тенчинку, Херті Хшановського повіту/ // Вісник /Львівський університет/. - Серія історична. - Львів, 1973. - Вип.9.
- Ратич М.О. З історії селянського руху в Західній Галичині в 1919 р. - Доповіді та повідомлення /Львівський університет/. - Львів, 1961. - Вип.9. - Ч.1.
- Ратич М.О. З історії селянського руху в Західній Галичині у 1919 р. // Українське слов'янознавство. - Львів, 1972. - Вип.6.
- Ратич М.О. Перше травня 1905 р. в Західній Галичині. - Доповіді та повідомлення /Львівський університет/. - Львів, 1957. - Вип.7. - Ч.2.
- Ратич М.О. Першотравневій демонстрації в Західній Галичині на початку XX ст. // XXXIX наукова конференція, присвячена підсумкам науково-дослідної роботи університету за 1964 р. - Тези доповіді /Львівський університет/. - Львів, 1965.

- Ратич М.О. Політика польської соціал-демократичної партії в робітничому русі Західної Галичини на початку ХХ ст. // Українське слов'янознавство. - Львів, 1974. - Вип.Х.
- Ратич М.О. Посилення страйкової боротьби робітничого класу Західної Галичини у 1909 р. // Вісник /Львівський університет/. - Питання історії. - Серія історична. - Львів, 1976. - Вип.ІІ.
- Ратич М.О. Робітничий рух в Західній Галичині в період посилення боротьби за виборчу реформу /1906-1907 рр./ // Вісник /Львівський університет/. - Серія історична. - Львів, 1962. - Вип.І.
- Ратич М.О. Революційний рух на польських землях під владою Австрії на початку ХХ ст. /1901-1907 рр./ // Вісник. /Львівський університет/. - Серія історична. - Львів, 1965. - Вип.З.
- Ратич М.О. Революційний рух на польських землях під владою Австрії на початку ХХ ст. /1901-1907 рр./ // Тези доповідей п'ятої міжвузівської славістичної конференції 25-30 вересня 1962 р. - Ужгород, 1962.
- Ратич Н.А. Подъем рабочего движения в Западной Галиции под влиянием первой русской революции /1905-1907 гг./: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. ист. наук. - Львов, 1956.
- Революция 1848-1849 гг. - М. - 1952. - Т.І-2.
- Робітничий рух на Україні /становище та боротьба робітничого класу. 1861-1884 рр./: Зб. док. і матер. - К., 1986.
- "Русалка Дністрова". Док. і матер. - К., 1989.
- Савчак Дам'ян. Збірник законів адміністративних. - Львів, 1893.
- Свежинский П.В. Крестьянское движение в Галичине в 1905-1907 гг./: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. ист. наук. - К., 1958.
- Свежинський П.В. Аграрні відносина в Західній Україні в кінці ХІХ - на поч. ХХ ст. - Львів, 1966.
- Селянський рух на Буковині в 40-х роках ХІХ ст./: Зб. док. - К., 1949.
- Селянський рух на Україні /середина ХІІІ - перша чверть ХІХ ст./: Зб. док. і матер. - К., 1978.

- Селянський рух на Україні 1826-1849 рр.: Зб. док. і матер. - К., 1985.
- Селянський рух на Україні 1850-1861 рр.: Зб. док. і матер. - К., 1988.
- Сеник Я.Г. З історії метеорології ХVI - першої пол. ХІХ ст. /На документальних матеріалах ЦДІА УРСР у м.Львові/ // Архіви України. - 1973. - № 4.
- Сеник Я.Г. Із історії обігу і стабілізації мір об'єму на українських землях у ХVI-ХVII ст. // Третя республіканська наукова конференція з архівознавства та інших спеціальних історичних дисциплін. - Друга сесія. - Спеціальні історичні дисципліни. - К., 1968.
- Сливка Ю.Ю. Боротьба трудящих Східної Галичини проти іноземного поневолення. - К., 1973.
- Становище трудящих Львова. 1917-1939. Документи та матеріали. - Львів, 1959.
- Стеблій Ф.И. Борьба крестьян Восточной Галичины против феодального гнета в первой половине XIX в.: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. ист. наук. - К., 1960.
- Стеблій Ф.И. Борьба крестьян Восточной Галиции против феодального гнета в первой половине XIX в. // Ежегодник по аграрной истории Восточной Европы. 1960. - К., 1962.
- Стеблій Ф.И. К вопросу о движении опришков в Восточной Галиция и на Буковине в конце ХVII - первой половине ХІХ в. и его характера // Ежегодник по аграрной истории Восточной Европы, 1964. - Кишинев, 1966.
- Стеблій Ф.И. Антифеодальная борьба селян Комарнівського ключа в першій чверті ХІХ ст. // Питання історії СРСР. - Львів, 1958.
- Стеблій Ф.И. Боротьба селян Східної Галичини проти феодального гніту в першій половині ХІХ ст. - К., 1961.
- Стеблій Ф.И. Галицьке Поділля в революції 1848 р. // Матеріали гратької подільської історико-краєзнавчої конференції. Львів, 1970.
- Стеблій Ф.И. До питання про антикріпосницьку агітацію польських буржуазних демократів у Східній Галичині в 30-х роках ХІХ ст. /Революційна пісня Ю.Горошківича "Думка", літографована у 1837 р./ // Українське слов'янознавство. - Львів, 1972. - Вип.6.

- Стеблій Ф.І. З історії спільної антифеодальної боротьби селян Східної Галичини і Буковини в 30-і рр. XIX ст. // Тези доповідей та повідомлень до наукової сесії, присвяченої 20-річчю завершення воз"єднання українських земель в єдиній Українській Радянській державі. - Ужгород, 1965.
- Стеблій Ф.І. Мирон Штолок - ватажок опришківського руху // Архіва Україна. - 1966. - № 3.
- Стеблій Ф.І. Про "Інструкцію для учителів руського народу" К.Ценглевича // Український історичний журнал. - 1972. - № 4.
- Стеблій Ф.І. Про селянські заворушення в Галичині у 1805 р. // Питання історії народів СРСР. - Харків, 1966. - Вип.3.
- Стеблій Ф.І. Селянське заворушення на Чортківщині в 1838 р. // Доповіді та повідомлення ЛДУ. - 1958. - Вип.8. - Ч.1.
- Стеблій Ф.І. Селянський рух у Східній Галичині в 1846 р. // З історії західноукраїнських земель. - К. - 1960. - Т.5.
- Стеблій Ф.І. Селянський рух у Східній Галичині під час революції 1848-1849 рр. // Український історичний журнал. - 1973. - № 3.
- Стрелко А.А. Украинская трудовая эмиграция в странах Латинской Америки /конец XIX - начало XX ст./. Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. ист. наук. - К., 1973.
- Тицак Б.Й. Галицька соціалістична радянська республіка /1920 р./. - Львів, 1970.
- Торжество історичної справедливості. - Львів, 1968.
- Трусавич С.М. Из истории украинско-польских прогрессивных связей в Восточной Галиции начала 60-х годов XIX в. // Связи революционеров России и Польши XIX - начала XX в. - М., 1968.
- Трусавич С.М. Участие женщин Галиции в польском национально-освободительном движении конца 50-х - начала 60-х годов XIX в. // Вопросы первоначального накопления капитала и национальные движения в славянских странах. - М., 1972.

- Трусевич С.М. Маніфестаційний рух в Західній Галичині та серед польського населення Східної Галичини в 1860-1862 рр. // Збірник робіт аспірантів філологічного та історичного факультетів Львівського університету. - Львів, 1963.
- Трусевич С.М., Яцківич І.Є. Вплив першої російської буржуазно-демократичної революції 1905-1907 рр. на піднесення революційного руху в Галичині. - Львів, 1975.
- Учреждения Западной Украины до воссоединения ее в едином украинском советском социалистическом государстве /XIV в. - 1939 г./: Справочник. - Львов, 1955.
- Франко І. Галицька індемнізація. - Твори. - Т.І9. - К., 1956 .
- Франко І. Знесення панщини в Галичині. - Твори. - Т.І9. - К., 1956.
- Франко І. Панщина та її скасування 1848 р. в Галичині. - Твори. - Т.І9. - К., 1956.
- Франко І. Польське повстання в Галичині 1846 р. /Історична довідка/ // "Зоря". - 1884. - № І-ІІ.
- Шевченко Ф.П. Лук"ян Кобилиця. - К., 1958.
- Штапельберг Ю.И. Фонды личного происхождения в хранилищах Советского Союза как источник для изучения восстания 1963 года.: Автореф. дис. на союзск. учен. степ. канд. ист. наук. - М., 1967.
- Ястребов Н.В. Галиция накануне великой войны 1914 года. - Петроград, 1915.
- Яцківич Є.А. Становища робітничого класу Галичини в період капіталізму /1848-1900/. - К., 1958.

- Abancourt Franciszek Ksawery. Era konstytucyjna austro-węgierskiej monarchii od r.1848 do 1881. - Kraków, 1881.
- Balzer Oswald. Historia ustroju Austrii w zarysie. - Lwów, 1908.
- Bartoszewicz Kazimierz. Dzieje Galicji. - Warszawa, 1917.
- Barwiński Eugeniusz. Pierwsze podziały administracyjne Galicji. - Lwów, 1935.
- Bobrzyński Michał. Statut Rady szkolnej krajowej Galicyjskiej. - Kraków, 1903.
- Bochenek Mieczysław. Podatek gruntowy i system podatków od intrat. - Kraków, 1883.
- Borkowski Leszek. Sejm ustawodawczy rakuzki ze szczególniejszą uwagą na poselstwo polskie. - Poznań, 1850.
- Borys W. Do historii ruchu społeczno-politycznego studentów i młodzieży rzemieślniczej Lwowa w latach 1832-1846 // Przegląd Historyczny. - Warszawa. - 1963. - N 3.
- Borys W. Nieznany manifest "Konfederacji Powszechnej Narodu Polskiego" (z 1837 r.) // Małopolskie studia historyczne. - Kraków, - 1962. - Zesz. 1/2.
- Borys W. Nieznana odezwa Edwarda Dembowskiego do włościan z r.1845 // Małopolskie studia historyczne. - Kraków. - 1960. - Zesz. 3/4.
- Borys W. "Powszechna Konfederacja Narodu Polskiego" na terenie Galicji Zachodniej i Krakowa (1837-38) // Małopolskie studia historyczne. - Kraków. - 1965. - Zesz. 3/4.
- Borys W. Proces Juliana Gosłara // Kwartalnik Historyczny. - Warszawa. - 1958. - N 3.
- Borys W. Sprawozdanie Agenora Gołuchowskiego dla ministra Bacha z 15 marca 1850 // Przegląd Historyczny. - Warszawa. - 1968. - Zesz. 1.

- B o r y s W. W kręgu rewolucyjnym Szymona Konarskiego, Piotra Kołajewicza i Ignacego Kulczyńskiego // Przegląd Historyczny. - Warszawa. - 1975. - Zesz. 3.
- B o r y s W. Wybory w Galicji i debaty nad zniesieniem pańszczyzny w parlamencie Wiedeńskim w 1848 r. // Przegląd Historyczny. - Warszawa. - 1967. - Zesz. I.
- B o r y s W. Z agitacji rewolucyjnej w Galicji Wschodniej po powstaniu listopadowym // Studia Historyczne. - Kraków, 1971. - Z. I.
- B u c z k o J. Wpływ reform Józefińskich na charakter walki klasowej wsi zachodniogaliczyjskiej. // Studia z dziejów wsi małopolskiej w drugiej połowie XVIII wieku. - Warszawa, 1957.
- C h o d y n y c k i H. Metryka Józefińska // Słowo Polskie. - 1907. - N 458.
- C z a p l i c k i W. Rzeź w Horożanie. - Kraków, 1872.
- C z o ł o w s k i A l e k s a n d e r. Archiwa rządowe we Lwowie, ich obecna zawartość i znaczenie dla historii Galicji. - Kraków, 1905.
- C z o ł o w s k i A l e k s a n d e r. Obraz dziejowy Lwowa. - Lwów, 1896.
- C z o ł o w s k i A l e k s a n d e r. Pogląd na organizację i działalność dawnych władz miasta Lwowa do r.1848. - Lwów, 1896.
- D i a m a n d H. Położenie gospodarcze Galicji przed wojną. - Lipsk, 1915.
- D r d a c k i M o r i t z. Der Bauernkrieg vom Jahre 1846 in der österreichische Prowins Galizien. - Wien, 1869.
- D r d a c k i M o r i t z. Lexikon der politischen Gesetze für Galizien und die Bukowina. - Wien, 1857.

- D r d a c k i M o r i t z.** Systematische Darstellung des Verfahrens politischer Behörden in Galizien. - Wien, 1833.
- D u b a n o w i c z E d w a r d.** Prawno-państwowe stanowisko królestwa Galicji. - Lwów-Kraków, 1916.
- D u b a n o w i c z E d w a r d.** Sejmowa reforma wyborcza. - Lwów, 1913.
- D u d i k B.** Archive im Königreich Galizien und Lodomerien // Archiv für österreichische Geschichte. - T. XXXIX. - Teil I. - S. I-I22.
- E n g e l K a r o l.** O sądach polubownych wobec nowych ustaw procesowych. - Lwów, 1896.
- F i e r i c h B.** Nauka o sądach cywilnych i procedura cywilna. - Kraków, 1898.
- F i n k e l L.** Memorjał Antoniego hr.Pergena, pierwszego gubernatora Galicji o stanie kraju // Kwartalnik Historyczny. - Lwów, 1900. - T. I.
- F i n k e l L u d w i k, S t a r z y Ń s k i S t a n i s ł a w.** Historia uniwersytetu Lwowskiego. - Lwów, 1894.
- F i s c h h o f.** Die sozenn. Sprachenkampf in Österreich. - 1888.
- F i s c h h o f.** Die Sprachenrechte in den Staaten gemischter Nationalität. 1885.
- G a r g a s Z y g m u n t.** Stowarzyszenie spożywcze w Galicji. - Kraków, 1907.
- G r a b s k i W.** Historia wsi w Polsce. - Warszawa, 1929.
- G r u Ź e w s k i B o l e s ł a w.** Ordynacja sądów ziemskich i grodzkich w Galicji 1778 roku. - Lwów, 1909.
- G u t t r y A.** Galizien Land und Leute. - München-Leipzig, 1916.
- H a n d e l s m a n M a r c e l i.** Organizacja administracyjna Komisji rządzącej r.1807. - Warszawa, 1917.

- H i m k a J. - P. Galician Villagers and the Ukrainian National Movement in the Nineteenth Century. - Edmonton; Canadian Institute of Ukrainian Studies University of Alberta, 1988.
- J a w o r s k i W ł a d y s ł a w L e o p o l d. Z dziejów odrodzenia Galicji 1859-1873. - Warszawa, 1905.
- K a l i n k a W a l e r j a n. Galicja i Kraków pod panowaniem austriackim. - Kraków, 1898.
- K a l i n k a W a l e r j a n. Sejm czteroletni. - T. I-II. - Kraków, 1895.
- K a s p a r e k J. R. Uwagi krytyczne o galicyjskiej organizacji gminnej. - Kraków, 1880.
- K e n n e d y G r i m s t e d P. Archives and Manuscript Repositories in the USSR. Ukraine and Moldavia. - New Jersey: Princenton University Press, 1988. - Book I.
- K i e n i e w i c z S. Galicja w latach 1844-1848. - Wiosna Ludów na ziemiach polskich. - Warszawa, 1948.
- K i e n i e w i c z S. Historiografia lat 1795-1914 // Kwartalnik Historyczny. - 1965. - N I.
- K i e n i e w i c z S. Konspiracje galicyjskie (1831-1845). - Warszawa, 1950.
- K i e n i e w i c z S. Rewolucja polska 1846 roku. Wybór źródeł. - Wrocław, 1949.
- K i e n i e w i c z S. Rok 1848 w Polsce. Wybór źródeł. - Wrocław, 1948.
- K i e n i e w i c z S. Ruch chłopski w Galicji w 1846 roku. - Wrocław, 1951.
- K i e n i e w i c z S. Sprawa włościańska w Galicji w 1848 // Przegląd Historyczny. - 1948. - T. 38.
- K i e n i e w i c z S. Sprawa włościańska w galicyjskim sejmie stanowym (1843-1845). - Sobótka, 1848. T. I.

- K i e n i e w i c z S. Walka klasowa chłopów polskich w XIX i XX wieku w oświeceniu historiografii polskiej // Kwartalnik Historyczny. - 1951. - T. 58.
- K l e c z y Ń s k i. O gminach i obszarach dworskich w Galicji // Przegląd sądowy i administracyjny. - 1887.
- K o b e r d o w a J. Polska Wiosna Ludów. - Warszawa, 1967.
- K z a n s k i M. Memoiren und Aktenstücke aus Galizien im Jahre 1846. - Leipzig, 1847.
- K r a i e w s k i J. Tajne związki polityczne w Galicji (od r.1833 do r.1841). - Lwów, 1905.
- K u b r a k i e w i c z M. Essai sur le gouvernement paternel et les mysteres d'Autriche. - Paris, 1846 .
- K u c z e r a A. Samborszczyzna. Ilustrowana monografia m.Sambora i ekonomii Samborskiej. - Sambor, - 1935. - T. I-II.
- K u t z e b a S t a n i s ł a w. Historia ustroju Polski w zarysie po rozbiorach. - Lwów, 1920.
- K u t z e b a S t a n i s ł a w. Wybór źródeł do historii ustroju i prawa sądowego Polski. - Kraków, 1930.
- L e w i c k i W. Materiały do reformy gminnej w Galicji. - Lwów, 1888.
- L e w i c k i W i t o ł d. Samorząd gminny w Galicji i dzieje jego reformy. - Lwów, 1888.
- L i c h t e n s t e r n J o s e p h M a x. Galizien. - Wien, 1817.
- L i m a n o w s k i B o l e s ł a w. Galicja. - Lwów, 1892.
- L i m a n o w s k i B. Historia ruchu rewolucyjnego w Polsce w 1846 r. - Kraków, 1913.
- L i n n i c z e n k o J. Archiwy w Galicji. - Kijów, 1889.
- L o u i s - a w e l J. Początkowe sądownictwo austriackie w Galicji 1772 - do 1784 // Przegląd prawa i administracji. - Lwów. - 1896.
- Ł o p u z z a n s k i B. Przemysł jako ośrodek ruchów spiskowych w latach 1834-40. - Kraków, 1971.

- Łoziński B. Agenor hrabia Gołuchowski w pierwszym okresie rządów swoich (1848-1859). - Lwów, 1901.
- Łoziński Bronisław. Galicyjski sejm stanowy 1817-1845. - Lwów, 1905.
- Łoziński Bronisław. Szkice z historii Galicji w XIX wieku. - Lwów, 1913.
- Łoziński Władysław. Galiciana. - Lwów, 1872.
- Madejski Stanisław. Die deutsche Staatssprache oder Österreich ein deutscher Staat. - Wien, 1884.
- Makowski Stanisław, Namowicz Ewa. Kornel Ujejski - niedoszły żołnierz Garibaldiego // Przegląd Historyczny. - Warszawa. - 1967. - N 2.
- Mencel Tadeusz. Polityka chłopska władz austriackich w Galicji Zachodniej (1796-1809) // Roczniki dziejów społecznych i gospodarczych. - Poznań. - 1973. - T. XXXIV.
- Mencel Tadeusz. Próby kolonizacji niemieckiej w Galicji Zachodniej w latach 1799-1806 // Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. - Lublin. - 1970. - Vol. XXV, 4, sectio F.
- Merunowicz Teofil. O c.k. uprzywilejowanym Galicyjskim Zakładzie kredytowym włościańskim we Lwowie. - Lwów, 1878.
- Merunowicz Teofil., Opieka kraju nad szkolnictwem przemysłowym w Galicji. - Lwów, 1887.
- Merunowicz Teofil. Pismo do gmin wiejskich powiatu lwowskiego. - Lwów, 1882.
- Merunowicz Teofil. Rozwój miasta Lwowa. - Lwów, 1877.
- Merunowicz Teofil. Wyniki samorządu w Galicji. - Lwów, 1916.
- Mises R. Die Entwicklung des gutsherrlichbauerlichen Verhältnisses in Galizien (1773-1848). - Wien und Leipzig, 1902.

- M o n o k l. Wizerunki sejmowe. - Lwów, 1903.
- N a j d u s W. Lenin wśród przyjaciół i znajomych w Polsce. 1912. 1914. - Warszawa: Książka i Wiedza, 1977.
- N a j d u s W. Polska partia socialno-demokratyczna. - Warszawa, 1983.
- N a j d u s W. Szkice z historii Galicji, t.2 (1905-1907). - Warszawa, 1960.
- O l s z e w s k i J ó z e f. Biurokracja. - Warszawa, 1903.
- P a n n e n k o w a I r e n a. Punkty Wilsona a Galicja Wschodnia. - Warszawa-Lwów, 1919.
- P a n n e n k o w a I r e n a. Walka Galicji z centralizmem wiedeńskim. - Lwów, 1918.
- P a p é s F r y d e r i k. Historia miasta Lwowa w zarysie. - Lwów-Warszawa, 1924.
- P a p é s F. Skole i Tucholsczyzna. - Lwów, 1891.
- P i l a t T a d e u s z. O miejskich biurach statystycznych i urzędzeniu takiego biura we Lwowie. - Lwów, 1871.
- P i l a t T a d e u s z. Pogląd historyczny na urządzenie gminne w Galicji. - Lwów, 1878.
- P o l e k J o h a n n. Josephs II Reisen nach Galizien und der Bukowina und ihre Bedeutung für letztere Provinz. - Czernowitz, 1895.
- P o l i n s k i J o s e f. Sprawozdanie z pierwszego wiecu miejskiego, odbytego we Lwowie dnia 15 i 16 sierpnia 1874. - Lwów, 1874.
- P r ó s z y ń s k i M a r c e l i. Powiat lwowski: ludność i instytucje. - Lwów, 1911.
- P u t e k J. Pierwsze występy polityczne własnościństwa polskiego 1848-1861. - Kraków, 1934.
- R o z d o l s k i R o m a n. Stosunki poddańcze w dawnej Galicji, t. I-2. - Warszawa, 1962.
- R u t k o w s k i J. Historia gospodarcza Polski (do 1864 r.). - Warszawa, 1953.

- Sacher-Masoch L. Polnische Revolutionen. Erinnerungen aus Galizien. - Prag, 1863.
- Schnür-Peplowski St. Obrazy z przeszłości Galicji i Krakowa, 1772-1858, t. 1-2. - Lwów, 1896.
- Schnür-Peplowski St. Krwawa karta. - Lwów, 1896.
- Schnür-Peplowski St. Z przeszłości Galicji (1772-1862). - Lwów, 1894.
- Sieradzki J. Szkice i materiały historyczne z XIX i XX wieku. - Warszawa, 1956.
- Sieradzki J., Wycech Cz. Rok 1846 w Galicji. Materiały źródłowe. - Warszawa, 1958.
- Smolski Władysław Andrzej. Sejmowa ordynacja wyborcza i statut krajowy Królestwa Galicji i Lodomerii z W. Księstwem Krakowskim. - Lwów, 1914.
- Starzyński Stanisław. Historia ustroju Polski porzbirowej. - Lwów, 1921.
- Starzyński Stanisław. Kodeks prawa politycznego czyli austriackie ustawy konstytucyjne 1848-1903. - Lwów, 1903.
- Starzyński Stanisław. Pierwsza konstytucja austriacka. 1889.
- Starzyński Stanisław. Projekt galicyjskich konstytucji 1790-91 (Charta Leopoldina). - Lwów, 1893.
- Starzyński Stanisław. Sesja sejmowa 1886-87. - Lwów, 1887.
- Starzyński Stanisław. Studia z zakresu prawa wyborczego. 1897.
- Starzyński Stanisław. Uwagi o prawnej stronie równouprawnienia narodowości. 1883.
- Tokarz W. Galicja w początkach ery Józefińskiej w świetle ankiety urzędowej z r. 1783. - Kraków, 1909.

- T y r o w i c z M. Galicja od pierwszego rozbioru do Wiosny Ludów. 1778-1849. Wybór tekstów źródłowych. - Kraków-Wrocław, 1956.
- U l b r i c h J. Österreichisches Staatsrecht. - Freiburg, 1892.
- V i o l a n d E. Die soziale Geschichte der Revolution in Österreich. - Leipzig, 1850.
- W a w e l - L o u i s J ó s e f. Ustawy hipoteczne. - Kraków, 1889.
- W e j n e r t A l e k s a n d e r. O starostwach w Polsce do końca XVIII wieku. - Warszawa, 1877.
- W i d m a n n K a r o l. Zapiski do historii szkół ludowych w Galicji, a w szczególności we Lwowie. - Lwów, 1891.
- W i n i a r z A l o j z y. Archivum Namiestnictwa we Lwowie. - Lwów, 1909.
- W i t t i g K. Tractatus de Galiciensi Tabula provinciali. - Wiedeń, 1819.
- W r o t n o w s k i A n t o n i. Autonomia Galicji i jej samorząd. - Kraków, 1889.
- W y b ó r t e k s t ó w ź r ó d ł o w y c h z h i s t o r i i P o l e k i w l a t a c h 1795-1864. - Warszawa, 1956.
- W y c e c h C z. Powstanie chłopskie w roku 1846. Jakub Szela. - Warszawa, 1956.
- W y c e c h C z. Z przeszłości ruchów chłopskich (1768-1861). - Warszawa, 1952.
- Z u b r z y c k i T. Rzeź gacyjska w r.1846. - Stanisławów, 1910.
- Z y c h o w s k i M. Rok 1846 w Rzeczypospolitej Krakowskiej i Galicji. - Warszawa, 1956.

ПРЕДМЕТНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПОКАЖИК

- Автотранспорт - 15
- Агітація і пропаганда: - 125
- антидержавна - 125
  - антикріпосницька - 62
  - антимілітаристська - 112
  - антирелігійна - 62
  - за перехід у православ'я - 125
  - соціалістична - 83, 112
- Адміністративні округи - 5, 9, 13, 20, 23, 31, 32, 37, 41, 44, 52, 62, 63, 99, 107, 108, 110, 113
- Адміністративно-господарські питання - 21, 37
- Адміністративно-територіальний поділ Галичини: - 20, 21
- реорганізація - 21, 22
- Адміністрація: - 107
- податкового управління - 64
  - шляхів - 14
- Академія, див. Вищі учбові заклади
- Акти:
- адміністративних установ - 7
  - відшкодування збитків / *Akte G.E. Grundentlastung* / - 31, 51
  - громадянського стану - 14, 44, 127
  - люстрацій - 41
  - особливі / *besondere Acten* / - 5, 17, 21, 23, 41, 103
  - пограничноі комісії в с.Кобилці - 106
  - присяги - 4
- Див. ще Типи документів
- Аптеки: - 91, 92, 94, 96
- відкриття - 14, 91
- Армія і флот:
- австрійська - 99, 100, 106, 107, 109 - III
  - польська - 100, 104, 107-109, 113
  - польське військовоєднання - 104
  - постачання армії - 108
  - пруська - 104
  - резервна - 104
  - російська - 100, 101, 104, 107-109, 111

- турецький флот - 104
- формування армії - 107
- французька - 104-108
- Червона Армія - 112, 113
- Див. ще Військо
- Архіви і архівісти:
  - австрійські - 23
  - Галицького Намісництва - 34, 36, 37, 40, 86
  - Львівського магістрату - 103
- Архієпископство - 30
- Архітектура: - 15
  - пам'ятки архітектури - 81, 90
- Бактеріологічний інститут - 94
- Банки - 89
- Битви - 104, 105
- Бібліотеки: - 79, 80
  - громадські - 80
  - Краківського університету - 75
  - наукові - 80
  - Оссолінських у Львові - 80
  - Потоцького в Бродах - 80
  - сімейна Третерів - 73
  - університетська - 73, 80
- Вілоемігранти - 75
- Вільшовики - 66, 113
- Благодійні заклади - 15
- Благоустрій: - 57, 90
  - м.Городка - 57
  - м.Долини - 57
  - м.Львова - 4
  - м.Станіслава - 57
- Бойні, див. Підприємства
- Боротьба:
  - Австрії з Пруссією за панування в Німеччині - 103
  - білополяків з поширенням більшовизму - 113
  - визвольна проти французів в Іспанії - 106
  - за возз'єднання Західної України з УРСР - 113
  - за мир - 112, 113

- за поширення ідей марксизму-ленінізму - 6
- за рівне виборче право - 65
- за соціальне визволення - 64
- за соціально-економічні права - 65
- за український університет - 74
- з германізацією і полонізацією - 6, 69
- з дезертирством в армії - 107
- з інфекційними захворюваннями - 91-93
- з проявами атеїзму - 125
- з соціалістичною агітацією - 112
- з ухилянням від військової служби - 100
- класова - 60, 66
- проти гнобителів - 65
- проти кріпосництва - 60
- революційна - 72, 113
- селян - 61
- українських трудящих проти наступу буржуазно-поміщицької Польщі - 112
- Ботанічний сад - 73, 74
- Брестський мир - 112
- Будинки інвалідів - 92
- Будівництво: - 6, 12, 23, 24, 57, 73-76, 80, 125
  - боень - 97
  - водних шляхів - 14
  - водопроводів - 34, 57
  - гідротехнічних споруд - 57
  - державне - 15, 57
  - залізничних вузькоколіїних ліній - 55
  - каналів - 55, 57
  - каналізаційної системи - 57, 93
  - кладовищ - 93
  - клінік - 75
  - курорту в с.Полонині Лукавиці - 95
  - лікарні для інфекційних хворих - 94
  - митних пунктів - 59
  - міське - 6
  - млинів - 34, 55, 57
  - православної церкви у Львові - 125
  - приміщень музичного товариства ім.Лисенка у Львові - 79

- приміщень промислових підприємств - 57
- приміщень психіатричної лікарні у Львові - 94
- приміщень службових - 57
- приміщень українського народного театру ім.Котляревського у Львові - 88
- ратуші у Львові - 57
- санітарно-карантинних станцій - 93
- синагоги - 127
- театрів - 77, 78
- фабрик і заводів - 57, 58
- храмів - 124
- шкіл - 70, 72
- шляхів і мостів - 14, 15, 34, 57, 59
- шосейних доріг - 57, 59
- Бурси - 88
- Бухарестський мирний договір, див. Договори
- Бухгалтерія: - 14, 59
  - державна - 52, 125
- Бюджет: - 52
  - міст - 54
  - релігійного фонду Буковини - 125
- Експро:
  - Галицький філіал телеграфного кореспондентського - 39
  - президіальне - 15
  - санітарне - 92
- Валютні операції - 43
- Велика Жовтнева соціалістична революція - 6, 66
- Ветеринарна служба - 38, 93, 96
- Вибори до: - 17-20
  - австрійської державної ради - 17
  - Галицького крайового сейму - 4, 17
  - громадських рад - 19, 20
  - міських громад - 20
  - органів самоуправління - 13
  - повітових рад - 19, 20
  - президентів і віце-президентів мм. Кракова і Львова - 20

Видавництво - II5-II7, I2I

Виставки: - 79

- виробів народних умільців у м.Коломиї - 79
- товариства приятелів мистецтва у м.Кракові - 79
- українського промислу - 79

Виступи:

- антидержавні - 60, I00
- антифеодальні - 6I, 62, 64
- бояр Волощини проти уряду - III
- за припинення війни - II2
- революційні - 72
- шляхти у Варшавському князівстві - I07

Вищі учбові заклади: - 4, I4, 68, 73, 75, 76

- академії - ветеринарна у Львові - 75
- гірничі в Кракові - 76
- образотворчих мистецтв у Кракові - 75
- сільськогосподарська в Дублянах - 75
- Терезіанська у Львові - 75
- технічна у Львові - 75
- торгова у Львові - 75

консерваторія в Кракові - 79

- університети - Краківський - 74, 75
- Львівський - 73-74, 80, 87
- український у Львові - 74

філософський учбовий заклад у Чернівцях - 76

Див. ще Навчальні заклади

Відділи Губернаторства, Намісництва: - I2, I3, 25

- канцелярія Президії - II, I4, I6
- крайовий - I8, 45
- крайовий гідрографічний - 37
- мистецтв і культури в Кракові - 79
- президіальний - II, I7, I8, 25, 28, 32, 34, 35, 4I, 43, 44, 8I, 82, 86, 93, I03, II6
- технічний апробаційний - I5

Віденська конвенція, див. Конвенції

Віденський конгрес, див. Конгрес

Відшкодування втрат у зв'язку із скасуванням панщини - 30, I25

Див. ще Комісії

Війни: - 4, 6, 103, 107-109, 113

- австро-пруська 1866 р. - 111
- австро-пруський конфлікт 1778 р. - 103
- австро-французька - 104, 106- 109
- в Європі з кінця ХУШ - поч. ХХ ст. - 113
- Вітчизняна, франко-російська 1812 р. - 5, 107, 108
- Перша світова - 44, 47, 111, 112, 120
- підготовка Росії до війни - 107
- російсько-прусько-французька - 105
- російсько-турецька - 104, 105, 110

Військо: - 18, 63, 66, 98, 100, 101, 103-105, 108, 109, 113

- білопольське - 113
- Варшавського князівства - 107
- вербування - 98, 99
- гусари - 99
- дислокація, розміщення - 98, 105-107, 109-111
- квартирування - 14, 33, 101, 104
- козацькі полки - 107, 110
- молдавські частини - 110
- навчання - 99
- наполеонівські - 108, 109
- окупаційні - 106
- польсько-саксонське - 107
- постачання продуктами харчування - 33, 98, 100-102, 106
- російське - 4, 25, 104, 105, 107-113
- формування - 99, 110

Військове командування: - 24, 64, 98, 99, 108, 110, 120

- Генеральне Львівського і Краківського округів - 113
- інформаційна служба - 66
- командуючий австро-угорською армією у Львові - 66
- Крайове у Львові - 23

Військові справи: - 4, 10, 11, 23, 100, 109

- військово-поліцейський відділ при Дирекції поліції - 28
- військовополонені - 112
- військовослужбовці: - 40, 100, 109
  - надання допомоги сім'ям - 112
  - перепис - 40

- військово-цивільна комісія в справах набору рекрутів, надання приміщення для військових потреб, постачання продуктами харчування та ін., див. Комісії
- міністерство, див. Міністерства
- регламент Князівства Волощини - II0
- Віросповідання - 40-42, 45, I27
- "Вісник крайових законів і розпоряджень для королівства Галичини і Володимирії разом з Великим князівством Краківським" - I2
- Внутрішня політика австрійського уряду - 5, 6, I0, I2, 46, 47, 5I, 60, 92, I02
- Водно-меліоративне господарство - I4, 55, 86
- Вовводське управління, див. Управління
- Всеросійська соціал-демократична революційна організація, див. Організації
- Вчителі: - I26
  - дисциплінарні справи вчителів - 33
  - комплектування шкіл - 70
  - оплата - 70
  - середніх шкіл - 70
  - складання службової присяги - 70
- В"язниці і виправні будинки - 28, 94, I26
- Газети: - II7, II8, I2I
  - варшавські - I04
  - "Воля народу" - I22
  - "Вперед" - I22
  - дрогобицька - I2I
  - "Искра" - 65
  - "Колокол" - II9
  - "Народна часопись" - I2I
  - "Общее дело" - II9
  - "Правда" - II9
  - прятшівські - II7
  - "Рідний край" - I22
  - "Слово" - II9
  - "Стрийський кур"єр" - I2I

- "Gazeta Lwowska" - 121
- "Głos narodu" - 121
- "Głos robotniczy" - 120
- "Dziennik Stanisławowski" - 121
- "Ilustrowany Kurjer Codzienny" - 121
- "Kurjer Lwowski" - 119
- "Lemberger Zeitung" - 121
- "Praca" - 119
- "Robotnik" - 120
- урядові - 121

Галицьке губернаторство, Львівське губернаторство, Львівське
губернське управління, губернаторство: - 3, 9-II, 17,
24, 27 - 29, 36, 41- 44, 67-69, 72, 80, 91, 98,
99, 103, 106-108, 110, 116, 117, 123, 124
- канцелярія - 5, 9, 10, 16, 17
- персональний склад - 10-12
- президія, див. Відділи Губернаторства, намісництва
- реорганізація 1854 р. - 115

Галицьке губернське управління поліції у Відні, див. Управління
Галицьке музичне товариство, див. Товариства

Галицьке намісництво, Львівське намісництво, намісництво: - 3,
5, 7, 12-14, 15, 17, 18, 22, 24-33, 36-41, 43-45, 49, 52,
54-56, 61, 62, 66, 67, 69, 74, 77, 78, 82, 85, 86, 91-94,
98, 100, 103, 106, 110, 112, 115-117, 121, 122-124
- відділи - 11, 14, 25
- довірена рада - 78
- канцелярія - 14, 17
- ліквідація - 16
- реєстратура - 37
- реорганізація - 10, 13, 15, 17, 21, 22, 27
- реферат - 91

Галицький крайовий сейм, див. Сейм

Галицький філіал телеграфного кореспондентського бюро, див.
Бюро

Галицько-Буковинський революційний комітет, див. Комітети

Генерал-губернаторство м. Києва - 110, 126

Генеральне командування Львівського і Краківського округів,
див. Військове командування

- Генеральний делегат для уряду Галичини - 16, 100, 113, 122
 Генеральний крайовий комісаріат, див. Комісаріати
 Генеральний реєстр міст і сіл Галичини, див. Реєстри
 Герцогства - 26, 37, див. ще Географічний покажчик
 Гідрографія: - 14
     - гідрографічний відділ - 37
     - гідрографічні станції - 55
 Головне податкове управління, див. Управління
 Громади, громадські ради, громадські уряди: - 4, 14, 19, 20,
     22, 40, 48
     - релігійні - 50, 126
     - сільські - 18
 Громадське харчування:
     - видача дозволів на відкриття пунктів - 57
 Громадянство:
     - надання - 14
 Губернатори - 5, 9, 10, 12, 21, 22, 99, 101, 103-107, 109, 117
 Гуртки:
     - тасмні - 82
     - художньої самодіяльності залізничників - 89
 Гусари, див. Військо

 Дезертирство - 108-110
 Деканати - 124
 Декрети: - 7, 9, 117
     - імператорські - 3, 9, 12, 123
     - про охорону пам'яток культури і мистецтва в Галичині -
         81
     - про цензуру - 115
 Демаркаційна лінія:
     - між Галичиною і Польським королівством - 26
     - на австро-російському кордоні - 24
 Демографія, див. Переписи населення
 Демонстрації, див. Збори
 Департаменти намісництва: - 4, 10-11, 13-15, 17, 24, 26, 28, 30
     37, 38, 51, 54-57, 67, 68, 81, 85, 98, 123, 124
     - водний - 34
     - президіальний - 13, 77
     - санітарний - 91

- фінансовий - 34
- шкільний - 68
- Депутати - 19, 20
- Держава:
  - Державна Рада - 19, 20
  - діячі - 21
  - органи влади - 17-20
  - скарбниця - 46
  - устрій - 17, 27, 47
- Дирекції:
  - будівельна - 24
  - бухгалтерії - 10, 31
  - Галицького фонду для продажу спиртних напоїв - 32
  - допоміжних установ - 27, 37
  - Крайова фінансова - 23
  - лісів і державних маєтків - 33
  - поліції - 17, 19, 28, 30, 45, 66, 77, 79, 82, 83, 85, 87, 109, 117, 119, 120-122, 126
  - у справах цензури - 118
  - фінансова - 52
  - фондів відшкодування втрат - 30- 53
- Дистрикти - 20, 40
- Дисциплінарні справи:
  - прикордонної служби - 25
  - службовців поліції - 44
- Дисциплінарна комісія, див. Комісії
- Дитячі заклади:
  - будинки - 68
  - садки - 68, 88
- Діловодство - 4 - 6, 37, 67
- Договори:
  - австро-турецький /1775 р./ - 9
  - Бухарестський мирний - 104
  - Віденський, між Австрією і Францією /1809 р./ - 9
  - між Австро-Угорщиною і Сардинією - 81
  - польсько-український - 18
- Друкарні - 75, 87, 116
- Друковані видання, див. Преса
- Духовенство - 13, 98, 100, 107

Евакуація - 106, III
 Екзаменаційні комісії, див. Комісії
 Економіка - 47
 Експлуатація - 46, 47, 60, 61
 Еміграція, емігранти - II, 44
 Епідемії - 92, 93, 96
 Епідеміологічна служба - 94

Євреї, єврейське населення - 10, 42, 45, 99, 127

Єпархії:

- Львівська - 69, 124
- Перемишльська - 124

Єпископства: - 124, 125

- Перемишльське римо-католицьке - 124

Жандармерія: - 18, 28, 29

- командування - 28
- поповнення австрійської армії жандармерією - 112

Женевська конвенція, див. Конвенції

Жіночі союзи, див. Союзи

Журнали: - 117, 118

- вхідної і вихідної документації - 31
- "Громада" - 120
- "Громадський друг" - 119
- "Дзвін" - 119
- "Зеркало" - 119
- "Зоря Галицька" - 118
- конфіскація журналів - 119, 122, див. ще Конфіскації
- реєстрації кореспонденції - 117
- "Сімейна бібліотека" - 118
- "Соціалістична думка" - 122
- "Walka klas" - 119

Закони, законопроекти про: - 13, 17, 33

- державну охорону пам'яток архітектури і мистецтва - 81
- забезпечення робітників від нещасних випадків - 15
- заміну панщини оброком - 61
- зміну церковної організації - 123
- коло діяльності аптекарських палат - 96

- крайові - 49
- курорти і здравниці - 95
- міри і ваги - 15
- організацію санітарної служби - 93, 94
- охорону здоров'я - 92
- політичні права дворянства, міщан і селян - 61
- порядок виведення порід коней - 35
- порядок відшкодування збитків парафіянам у зв'язку зі скасуванням церковних податків - 125
- скасування панщини за викуп - 51
- створення Крайової ради охорони здоров'я - 35
- театри - 77
- юридичні права громадських лікарень - 92, 94

Задізнити, залізничники: - 14, 56, 89

- страйки - 66

Збори, мітинги, демонстрації - 19, 65, 66, 72, 74, 83, 87, 106

Землевласники, землевласництво - 46, 60 -63, 100, 101

Зловживання службових осіб:

- при мобілізації в армію - 99
- при оформленні закордонних паспортів - 44
- при поставках товарів для армії - 101, 102

Змова:

- антидержавна в Яссах - 110

Зовнішня політика - 6, 103, 109, 113

Імператорський двір: - 27

- патенти, див. Патенти
- привілеї, див. Привілеї
- укази, див. Укази

Імпорт: - 46

- ліків - 96
- худоби - 97

Інвентарі, інвентарні описи: - 50

- бібліотек духовних семінарій - 124
- майна василіанських монастирів - 126
- нерухомого майна державних маєтків - 50, 51
- Перемишльського єпископства - 124
- старостинської юридички м. Львова - 50
- театру Скарбка у Львові - 78

- театрального реквізиту німецького театру - 78
- церковні - 4

Ідемнізація - 5I

Інспекторати:

- головний шкільний - 67
- дорожний - 33
- лісовий - 15, 33
- окружний сільськогосподарський - 36
- річковий - 33

Інструктивні матеріали - 17, 20, 40, 52, 92, 113

"Інструкція для учителів руського народу" - 73

Інтернаціонал:

- другий - 119
- перший - 119

Інтерпеляції депутатів - 18, 20

Календар:

- церковний - 124

Канцлери: - 21, 43

- верховний - 64

Капітул:

- Львівський католицький - 125

Карти, плани, схеми: - 23, 24, 26, 56, 74, 94, 95

- географічні - 23, 71
- кадастрові - 24

Картотека:

- тематично-географічна - 5, 7

Каси:

- кредитні - 15, 89
- ощадні - 15
- хворих - 86

Каталог іменний - 7

Київський генерал-губернатор, див. Генерал-губернаторство м. Києва

Кладовища - 91, 93

Клініки, див. лікарні

Книгарні - 118

Книги: - II5, II9

- бібліотечні - 80
- гродські - 4I
- друкування - II7, II9
- запису громадянського стану - 44
- іпотечні - 50
- касові - 4
- метричні - 45, I24, I27
- реєстрації вхідної і вихідної кореспонденції - 4
- реєстрації театральних вистав - II8
- Тинецького монастиря - 80
- торгівля книгами - II7, II8

Князівства - 9, I2, I3, I05-I07, I09, IIO, див. ще Географічний показчик

Коаліція:

- антифранцузька - I09

Козацькі полки, див. Військо

Колегії:

- вища цензорська у Відні - II8
- лікарів - 9I
- при монастирях - 70

Командуючий австро-угорською армією у Львові, див. Військове командування

Комісаріати:

- генеральний крайовий - 5, I06
- дирекції поліції в Бродах та Сучаві - 28
- прикордонні - 44, I06
- чернівецький - I06

Комісії:- 4, 5, 27, 32, 5I-53

- в справах селян - 62
- в справі відшкодування землевласникам втрат на утримання спадкової юрисдикції - 3I
- військово-цивільна - 33, 98
- дисциплінарна - 33
- для перевірки якості продуктів харчування, призначених для війська - IOI, IO2
- для підготовки проекту аграрної реформи - 62
- для регуляції рік в Галичині - 33, 34
- з питань охорони пам"яток в Галичині - 8I
- екзаменаційні - 36, 39, 7I

- Крайова аграрна - 38
- Крайова в справах викупу і врегулювання земельних податків - 31, 49, 50, 52
- Крайова в справах викупу і врегулювання поземельних повинностей - 4, 49, 50, 52, 53
- Крайова в справах конярства - 35
- Крайова для стягнення податків від продажу спиртних напоїв - 32
- Крайова медична у Львові - 35, 91
- Краківська губерньська - 23
- Міністерська, провінційна, повітові для відшкодування втрат у зв'язку зі скасуванням панщини - 30, 31, 52, 53
- мужів довір'я - 113
- надвірна - 4, 5, 24
- надвірна в справах Галичини і Чернівецького комісаріату - 127
- надзвичайна - 17
- Намісництва в Кракові - 13
- Провінційна торговельна - 38, 58
- санітарна - 91
- сервітутні - 53
- слідча в Тарнові - 63
- Центральна статистична - 86
- шкільна /навчальна/ - 67

Комітети:

- в справах конярства - 35, 36
- Галицько-буковинський революційний - 113
- Крайовий - 17, 23, 30, 34, 50
- Крайовий Галицького товариства народного господарства - 34
- повітові - 20
- товариства сільського господарства - 34
- торгівлі худобою - 38

Конвенції:

- віденська - 25
- левенська - 80

Конволюти - 4

Конгреси:

- віденський - 109
- з питань шкільної гігієни в Нюрнберзі - 93

- Конкордат австрійського уряду з папою римським - 123
 Консисторіє - 125
 - Львівська митрополіча - 45, 69, 70, 125, 127
 - Перемишльська - 45, 127
 - Тарнівська - 45
 Конституція - 135
 Консульства: - 58
 - австрійське у Варшаві - 44
 Контрабанда - 59
 Конфедерація загальнопольська - 108
 Конфіскації, конфіскація друкованих видань - 66, 82, 117-120, 122
 Концентраційні табори - III
 Концерни - 85
 Концесії - 58
 Конярство - 35, 36, 55, 101
 Кордони /границі, межі/: - 4, 9-II, 14, 22, 25-27, 43, 54, 103
 - адміністративних округів - 21
 - перехід і порушення кордонів - 43, 44, 105
 - російсько-австрійський - 93, 108, 109
 Королівства - 3, 9, 12, 13, 25, 27, 42, 109, 113, див. ще Географічний покажчик
 Крайова медична комісія у Львові, див. Комісії
 Крайова президія, див. Президія
 Крайова рада охорони здоров'я, див. Ради
 Крайова санітарна рада, див. Ради
 Крайова фінансова дирекція, див. Дирекції
 Крайова шкільна рада, див. Ради
 Крайова шкільна управа - 67, 68
 Крайове військове командування у Львові, див. Військове командування
 Крайовий генеральний комісаріат, див. Комісаріати
 Крайовий гідрографічний відділ, див. Відділи губернаторства
 Крайовий комітет, див. Комітети
 Крайовий референт у справах охорони здоров'я - 38, 39
 Крайовий сейм, див. Сейм
 Краківський університет, див. Вищі учбові заклади
 Кредитні каси, див. Каси
 "Кривава неділя" - 66

Кріпосництво - 46, 47, 60, 61

Купецька гільдія - 58

Курорти і будинки відпочинку - 14, 44, 91, 92, 96

Курси:

- підвищення кваліфікації акушерок - 95

- підвищення кваліфікації вчителів початкових шкіл - 70

- підготовки вчителів народних шкіл - 70

Листівки, прокламації - 104, 106, 112, 113, 118, 120

Лікарні, клініки, - 14, 73, 75, 91-96

Лісове господарство - 15, 24, 56

Львівська дирекція поліції, див. Дирекції

Львівська єпархія, див. Єпархії

Львівське губернаторство, див. Галицьке губернаторство

Львівське Намісництво, див. Галицьке намісництво

Львівське староство, див. Староства

Львівське цензурне управління, див. Управління

Львівський католицький капітул, див. Капітул

Львівський магістрат, див. Магістрат

Львівський університет, див. Вищі учебні заклади

Магазини:

- книжковий - 79

Магістрат: - 28, 30, 45, 57, 58

- Львівський - 93, 118

Мастки /домени/: - 11, 17, 24, 50, 52, 58, 72, 124, 125

- державні - 11, 24, 30, 48, 50

- королівські - 11

- монастирів - 123

- патримоніальна юрисдикція в мастках - 53

- поміщицькі - 19, 24, 41, 49, 64, 65

- приватні - 48

- прикордонні - 26

- столові - 124

- управління мастками - 53

- церковні - 123, 125

"Маніфест Комуністичної партії" - 61, 119

Матеріали до біографії письменників, культурних діячів - 81-111

Медицина служба - 35, 38, 39, 91- 95, див. ще Охорона здоров'я; Лікарні, клініки

Межі, див. Кордони

Митниця і митні справи - 14, 25, 26, 47-49, 58

Митрополія:

- Львівська греко-католицька - 124, 125

Міграція населення - 43, 44, 54

Міжнародні відносини - 103, 107

Міністерства: - 12. 18-20, 27

- військовоє - 98, 100

- віросповідань і освіти - 13, 33, 72, 75

- внутрішніх справ - 12, 13, 19, 22-24, 27, 31- 34, 40
42-45, 62, 64, 65, 72, 77, 80, 81, 91, 92, 98-100, 106,
113, 118, 119, 121, 122, 126

- громадських робіт - 34, 37

- землеробства - 35, 36, 38

- крайової оборони - 13, 110

- поліції - 30, 42, 106

- сільського господарства - 13, 35

- торгівлі - 13, 32, 34, 79

- фінансів - 13

Міністерська комісія для відшкодування втрат, див. Комісії
Місії:

- дипломатичні - 113

Міста, див. населені пункти

Міські громади, див. Громади

Мітинги, див. Збори

Міщани - 98

Мобілізація - 98, 99, див. ще Рекрутський набір

Мова навчання - 69, 70, 74, 75

Монастирі: - 4, 31, 52, 80

- дотації - 124

- доходи - 127

- ліквідація - 123

- мастковий стан - 125

Монополії - 85

Москофільсьво - 119

Музеї:

- національні Львова і Кракова - 79

- природознавчий у Львові - 79

- Промисловий у Львові - 76, 79

- художній у Львові - 79

Мусульманство - 126

"Навчальний консес" - 67

Навчальні заклади: - 70, 93, 127

- богословські - 124
- військові - 14
- гімназії - 70, 73
- для глухонімих - 72
- ліцеї - 70, 73
- початкові, див. Школи
- приватні - 72
- середні - 68, 70, 71

Див. ще Вищі учбові заклади; Семінарії

Надання дозволів на:

- ввіз та поширення закордонних видань - 115
- ведення акушерської практики - 95
- виготовлення і продаж ліків - 95
- виготовлення і торгівлю промисловими і побутовими товарами - 58
- відкриття бібліотек і книжкових магазинів - 79
- відкриття друкарень - 116
- відкриття торговельних пунктів громадського харчування - 58
- відкриття хірургічних кабінетів - 95
- відкриття церковних установ - 124
- друкування та продаж газет і журналів - 121, 122
- перебування в Галичині - 43
- поїздки за кордон - 42, 43
- проведення гастролей циркам і мандрівним театрам - 77, 78
- проведення музичних вечорів - 116
- публікацію т.зв. пастирських листів - 124
- театральні вистави - 78, 89, 116
- торгівлю спиртними напоями - 32
- утримання тоталізаторів - 35
- шлюби - 44, 127

Надання титулів:

- баронських - 42
- графських - 42

Надвірна канцелярія: - 21, 22, 24, 25, 42, 43, 58, 61, 69, 73,
75, 77, 79, 104, 109, 115, 117, 118, 124

- Об'єднана чесько-австрійська і галицька - 98

Надві́р а комісія в справах Галичини і Чернівецького комісаріату,
див. Комісії

Надвірне поліцейське управління, див. Управління

Намісники - 12, 30, 34, 64, 66, 67, 77, 82, 92, 103, 116, 121

Народне господарство - 34

Народовці - 119

Населені пункти: - 23

- зміна назв - 54
- міста - 21, 22, 42, 43, 56, 57
- розмежування міст і сіл - 22, 55
- села - 22, 41, 43, 61

Населення: - 11, 25, 40, 46, 98, 108

- етнічний склад - 40, 66
- єврейське - 10, 42, 43
- західноукраїнських земель - 40
- кількість - 41, 42
- класовий і соціальний склад - 42
- національний склад - 6, 42, 43
- трудове - 91

Наукові заклади - 69, 94

Національний інститут ім.Оссолінських у Львові - 80

Об'єднана чесько-австрійська і галицька надвірна канцелярія,
див. Надвірна канцелярія

Об'єднання:

- агрономів - 89
- бджолярів - 89
- любителів спорту - 107
- промислові - 85
- ремісників - 86, 87
- робітників залізниці - 89
- робітничі - 87
- садоводів - 89
- фінансові - 85

Округи:

- адміністративні, див. Адміністративні округи
- медико-санітарні - 92, 96
- по охороні пам'яток історії і мистецтва - 92, 96

Окружне управління охорони здоров'я, див. Управління

Опіка:

- над дітьми-сиротами - 41, 87
- над шкільною молоддю - 87

Оранжереї, парники - 74

Організації:

- Всеросійська соціал-демократична революційна - 118
- дозволи на заснування організацій - 13
- Народна гвардія - 2
- підпільні - 83
- профспілкові - 86

Ординаріат єпископський - 124

Оренда:

- земельних ділянок - 34
- приміщень митних пунктів - 58

Освіта - 6, 12, 33, 67-69, 71-73, 75, 76, 92, 96, див. ще Вищі навчальні заклади; Школи

Охорона здоров'я - 6, 35, 38, 91-93, 96, див. ще Крайовий референт у справах охорони здоров'я; Палати; Управління; Окружне управління охорони здоров'я

Охорона:

- кордонів, див. Кордони
- літературних і художніх цінностей - 81
- матері і дитини - 96, 97
- пам'яток - 15, 81, 82
- прикордонна фінансова - 58

Ощадні каси, див. Каси

Палати:

- депутатів - 17
- з торговельних пунктів - 58
- охорони здоров'я і Львові - 91, див. ще Охорона здоров'я; Управління, Окружне управління охорони здоров'я
- фінансова - 17

- Пам"ятник Коперніку /побудова/ - 74
- Пансіони /жіночі/ - 72
- Панщина: - 48, 51, 61, 62
 - скасування - 30, 31, 48, 51-53
 Див. ще повинності
- Папірні, див. Підприємства
- Парафії - 48, 123-125
- Парові котли - 15, 56, 86
- Партії
 - польська соціалістична /ЛПС/ - 120
 - соціал-демократична - 19, 66, 119
 - соціал-демократична робітничка - 82
- Паспорти і прописка - 14, 43
 - закордонні - 42- 44
 - конфіскація - 44
- Патенти, імператорські - 30, 49, 50, 91, 98, 115
- Пенсійне забезпечення - 14, 15, 58, 90
- Переліки, див. Показчики
- Переписи населення - 14, 40, 41
- Періодичні видання, див. Газети, журнали
- Перше Травня - 65, 66
- Перший конгрес з питань шкільної гігієни в Нюрнберзі, див. Кон-
 греси
- П"еси і драми - 77
- Підприємства:
 - бойні - 92
 - військові - 66
 - дрібні - 54
 - залізоплавильні - 55
 - папірні - 55
 - пекарні - 92
 - промислові - 57
 - скляні заводи - 54
 - солеварні - 55, 66
 - соляні копальні - 55, 113
 - шахти - 55
- Підручники - 82

Повинності: - 10, 30, 32, 47, 48, 49, 51, 53, 61-63

- в період війни - 134
- земельні - 51-53
- кріпосницькі - 48
- на священиків - 150
- селянські - 70
- сервітутні - 47, 51, 61, 62
- феодальні - 46, 60, 61

Повіти - 21, 23, 28, 50

Повітові комісії для відшкодування поміщикам втрат у зв'язку зі скасуванням панщини, див. Комісії

Повітові ради, див. Ради

Повстання:

- декабристів - 5
- в Константинополі /1840 р./ - 110
- польське 1830-1831 рр. - 43
- польське 1848 р. - 64
- селянські - 62, 63

Податки і оподаткування: - 4, 10, 11, 48-51

- військові - 50
- державні - 47
- з сільських громад - 62
- на земельну власність - 16
- на продаж спиртних напоїв і продуктів харчування - 14, 20, 32, 48
- на складання карт - 24
- на утримання шкіл - 70
- селян - 61
- церковні - 62, 124, 125

Пожертвування - 14, 101, див. ще Фонди і фундації

Позика і чинш - 48, 50

Показчики, переліки:

- власників на земельні ділянки в межах Львова - 52
- газет - 118
- географічні - 30, 47, 50
- доходів монастирів - 127
- землевласників м.Станіслава - 32
- населених пунктів - 17, 46, див. ще Реєстри; Списки
- населення - 41

- парафій і церков Галичини - 124

- халупників м.Белза - 42

Політика, див. Зовнішня політика

Поліція: - 8, 9, 14, 24, 28-30, 40, 43, 44, 82

- експозитура - 28, 29

- встановлення таємних нагляців - 74, 77, 82, 113, 127

- комісаріати - 28, 110

- львівська - 29, 30

- нагляд за настроями населення - 106

- Надвірна у Відні - 28, 42, 43, 62, 64, 99, 105, 110, 118

- поповнення поліцією австрійської армії - 112

- таємна - 30, 43

- фінансування - 28, 29

- цензура - 115, 116

Польська соціалістична партія, див. Партії

Поширення ідей:

- антикріпосницьких - 62

- марксистсько-ленінських - 6, 66, 119

- революційних - 111, 118

- соціалістичних - 82, 121

Пошта і телеграф - 10, 14, 56, 87

Право:

- виборче - 20

- випасу худоби, збору дров і хмизу - 52

- власності - 50, 54

- Габсбургів на володіння Галичиною - 103

- міське - 23

- на виріб і продаж спиртних напоїв - 32

- на імпорт ліків - 96

- на користування лісом, пасовищами і земельними угіддями - 49, 51

- цензурне - 116

- цивільне - 123

Президенти - 5, 52

Президіальний відділ, див. Відділи губернаторства

Президія:

- апеляційного суду у Львові - 63

- Крайова - 31

- Прем'єр міністр - 81
- Преса і видання урядових органів: - 14, 115, 117-119, 121, 122
 - періодична - 116, 118, 121, 122, див. ще Газети, Журнали, Списки
 - "Тимчасове розпорядження Ради міністрів проти зложивань друку" - 115
- Привілеї: - 14
 - імператорські на міське право - 23
 - містам Галичини - 53, 54
 - на право вільного виробу і продажу спиртних напоїв - 32
 - церкви і духовенства - 123
- Приведення Галичини:
 - до Австрії - 22, 23, 40, 46
 - до Польщі - 24, 106, 109
- Прикордонна служба - 25, 26, 104
- Прикордонна фінансова охорона, див. Охорона
- Прикордонні конфлікти - 10, 24-27
- Притулки для дітей - 68, 88
- Провінційна комісія в справах відшкодування втрат у зв'язку зі скасуванням панщини, див. Комісії
- Провінційна торговельна комісія, див. Комісії
- Провінції - 47, 48, 103
- Програми:
 - граматики української та російської мов. - 70
 - загальнопольської конфедерації про відбудову Польщі - 108
 - навчання в духовних семінаріях - 127
- Проекти:
 - аграрної реформи - 62
 - виборчої реформи - 64
 - забудови м. Львова - 57
 - закону про курорти і здравниці - 96
 - інструкції для акушерок - 95
 - трамвайних ліній - 57
- Прокуратура - 83
- Пролетаріат - 6, 60, 61, 64, 65, 119
- Промисловість: - 5, 15, 23, 38, 46, 55, 57-60
 - гірничої - 15, 24, 55, 61

- деревообробна - 56
- добудовна - 55
- мануфактурна - 46, 60, 61, 85
- нафтова - 15, 47, 54
- обробна - 47
- ремісничо-кустарна - 47, 85
- соледобувна - 15, 24, 54
- фабрична - 46, 60

Пропінаційна дирекція, див. Дирекції

Протести і скарги селян і міщан - 20, 23, 26, 32, 40, 51, 60, 62, 80, 99, 125

Процес соціалістів у Росії /1877 р./ - 119

Ради:

- Крайова охорони здоров'я - 34, 91, 92
- Крайова санітарна - 91
- Крайова шкільна - 13, 14, 67, 71, 81, 126
- Міністрів - 27, 116, 121
- оборони держави у Варшаві - 113.
- повітові - 17, 18

Радники - 43, 67

Радянська влада в Галичині - 113

Револьційні події і виступи:

- 1848-1849 рр. - 6, 65, 98, 110, 115
- 1905-1907 рр. - 6, 66, 120
- робітничо-селянські в Галичині - 110

Регуляція русел рік в Галичині, див. Схеми русел рік

Редакції:

- газети "Правда" - 63
- дрогобицької газети - 121

Регистри:

- газет і журналів за 1895 р. - 119
- генеральний міст і сіл Галичини - 4
- медикаментів - 95

Див. ще Показчики, переліки; Списки

Рекрутський набір, мобілізація - 14, 33, 98, 100, 107, 110, 113

Ректифікати, див. Типи документів

Релігійні громади, див. Громади

- Релігія, релігійні культури - 9, 12, 123, 124, див. ще уст. нови релігійного культу
- Ремесло - 12, 23, 60
- Репатріація - 109
- Репресії:
- під час виборів - 17
  - під час селянських виступів - 62, 63
  - проти робітників - 66
- Реформи:
- аграрні - 4, 47, 51, 53, 61, 62
  - виборчі - 17, 20, 65
  - визнання за селянами права переходу - 46
  - зменшення феодальних повинностей - 46
  - крайових управлінь - 9
  - судові - 9, 46
  - шкільні - 67
- Рибальство - 35, 53, 55, 56
- Робітничий клас - 54
- Робітничий рух - 64, 65
- Розвідка, розвідувальна діяльність - 25, 105, 108, 113
- Розмежування міст і сіл, див. Населені пункти
- Російський цар - 109, 118
- Російський уряд, див. Уряди
- Російсько-молдавське питання, див. Міжнародні відносини
- Російсько-турецьке перемир'я - 104
- Рукописи - 96, 115
- "Русалка Дністрова" - 6
- Санітарія і гігієна - 9-11, 14, 91, 93-96
- Санітарна комісія, див. Комісії
- Сейм: - 9, 14, 98, 113
- Галицький крайовий - 4, 17, 18, 62
  - Крайовий - 50, 92
- Сектанство - 126
- Секції при Губернаторстві, Намісництві:
- технічна - 34
  - шкільна - 69, 126
- Села, див. Населені пункти
- Селяни, селянство - 6, 30, 46, 49, 51-60, 63, 98, 100, 108

- Селянський рух: - 61-64, 126
- виступи 1846 р. - 64
  - у Вітчизняній війні 1812 р. - 108
- Семінарії:
- вчительські - 70, 71, 73
  - духовні - 76, 124, 126
- Сенат - 30
- Сервітути: - 4, 48-50, 52
- ліквідація - 51
- Сільське господарство - 12, 15, 34, 38, 46, 54, 55, 58, 60, 89
- Сільські громади, див. Громади
- Солеварні, див. Підприємства
- Соціал-демократична партія, див. Партії
- Соціал-демократична робітнича партія, див. Партії
- Соціалісти, соціалістичний рух - 82, 83, 119, 120
- Соціальне і національне гноблення - 119
- Сопзи, спілки: - 85
- жіночі - 90
  - лікарів і юристів на залізниці - 89
  - народного вчителства в Галичині - 88
  - промислові - 86, 87
  - професійно-ремісничі - 87
  - страхові землевласників - 36
  - студентські - 87
  - торговельних агентів для Буковини і Галичини - 89
- Списки: - 120
- артистів - 79
  - боснь - 96
  - ветеринарної літератури - 96
  - викладачів і студентів - 75, 76, 127
  - в'язнів Талергофа - 111
  - дезертирів - 109
  - евакуйованих - 111
  - заарештованих - 64
  - забороненої літератури інституту ім.Оссолінських у Львові - 81
  - заводів - 54
  - карантинних бараків - 94
  - книг Тинецького монастиря - 80

- колишніх військових - 107
  - конфіскованої літератури - 118
  - курортників - 96
  - лікарів - 95
  - літератури бібліотеки гр. Потоцького в Бродах - 80
  - мастрів капітулу і консисторії - 50, 125
  - місцевостей - 21, 124
  - населення та кількості дворів - 41
  - папірень - 54
  - періодики - 117-120
  - політично неблагонадійних осіб - 100
  - політичної літератури - 120
  - релігійного фонду - 50
  - сіл - 41
  - службовців - 4, 32, 100
  - театрів і театральних вистав - 77, див. ще Театри
  - товариств - 86
  - фабрик - 54
  - церков - 124
  - членів єврейських релігійних громад - 127
  - членів музичного товариства у Львові - 79
  - членів товариства "Пролетаріат" - 65
  - членів хорového товариства - Львові - 79
  - шахт - 54
- Спілки, див. Союзи
- Станції:
- гідрографічні - 37, 55
  - санітарно-карантинні - 93
- Стародруки - 81
- Староства - 13, 17-20, 22-25, 27, 28, 35, 38, 41 -44,
50, 52, 63-65, 77, 86, 96, 104, 107-130, 110
- Львівське - 42, 43
- Статистика, статистичні дані - 14, 17, 20, 37, 38, 40, 41, 43,
50, 70, 86, 95, 95, 121
- Статті - 118
- заборона - 117
  - конфіскація - 119, 121
- Статути: - 86
- академії образотворчих мистецтв у Кракові - 76

- банків - 89
- Галицького сільськогосподарського товариства - 36
- єврейських релігійних громад - 127
- комісії охорони пам'яток мистецтва та історії в Жовкві - 82
- Моршинського і Люблінського курортів - 96
- Національного інституту ім.Оссолінських у Львові - 81
- Промислового музею у Львові - 79
- промислової школи у Львові - 72
- про мову викладання в початкових і середніх школах Галичини - 69
- санітарний - 91
- Терезіанської академії - 76
- товариств - 69, 85, 89

Стихійні лиха - 14

Страйки - 65, 66

Суди і судочинства: - 10, 46, 116, 121, 123

- апеляційні - 9, 63
- апеляційний карний - 64, 65
- карний - 64, 115
- окружні - 52
- Самбірський карний - 63

Судноплавство - 34, 55, 58, 86

Суперечки:

- майнові - 51, 124
- право користування лісом і пасовищами - 49
- сервітутні - 50, 51
- фінансово-майнові - 125

Схеми:

- русел рік - 33

Такси і штепелі - 11

Тваринництво - 15, 38, 40, 55

Театри: - 14, 77-79, 88, 116

- ім. І.Котляревського у Львові - 88
- мандрівні - 77, 78
- народний у Львові - 78
- німецький - 78
- театральні ансамблі і колективи - 77, 78

- гр. Ст.Скарбка - 78
- український у Косові - 78

Технічна секція, див. Секції

Тимчасовий крайовий уряд Східної Галичини, див. Уряди

Типи документів:

- акти присяги - 4
- група I - 85
- група II /міська/ - 86
- ректифікати - 3, 4, 35
- старопольська люстрація королівщин 1765 р. - 40
- таємні / Gebeime / - 43, 44, 103
- фасії - 4, 48
- фасцикули - 3
- Contributionalia - 50
- Grundentlastung - 51
- Publico-Politica - 17, 24, 28, 41

Товариства: - 14, 15, 36, 55, 72, 74, 77, 79, 85-90

- "Академічна громада" - 87
- "Академічна читальня" - 87
- "Академічне братство" - 87, 88
- "Академічний гурток" - 83, 87
- Галицьке музичне ім.Лисенка у Львові - 79, 88
- Галицьке сільськогосподарське - 36
- Галицьке коневодів - 35
- "Галицько-руська матиця" - 88
- "Громада" - 88
- ім.Качковського - 88
- ім.Пушкіна - 89
- "Кулко рольніче" - 89
- "Народна бібліотека" - 88
- "Народна спілка" - 88
- "Народна торгіля" - 89
- "Народний базар" - 89
- "Народний дім" - 88
- НТШ /Наукове товариство ім.Шевченка/ - 88
- "Пролетаріат" - 65
- "Просвіта" - 88
- "Руський театр" - 89
- "Руська бесіда" - 88

- "Сільський господар" - 89
- "Січ" - 90
- "Сокіл" - 90
- Товариство притулків для дітей - 68
- "Товариство учнівської молоді" - 88
- "Учительська громада у Львові" - 88
- "Читальня" - 88

Топографування - 23

Торгівля: - 4, 6, 11, 12, 23, 38, 46, 57, 58, 89

- базари - 14, 38, 56, 57
- ввіз і вивіз товарів - 43
- газетами - 117, 118
- з Одесою - 4
- з Пруссією - 105
- з Росією - 58
- зовнішня - 58, 114
- картинами - 79
- книгами - 116, 118
- крамниці - 58
- маєтками - 124
- оптова - 58
- предметами мистецтва - 116
- спиртними напоями - 32
- тютюном - 55
- ярмарки - 15, 36, 38, 49, 58

Торгово-промислова палата в Кракові - 15, 58, 79, 86

Трамвай - 56, 57

Укази:

- імператорські - 110, 123
- про оборону держави 1868 р. - 98
- російського царя - 42

Університет, див. Вищі учбові заклади

Управління:

- військового постачання - 102
- водними шляхами - 15
- воєводське - 18

- Галицьке губернське поліції у Відні - 105, 106
- Головне податкове - 50, 64
- державними маєтками - 30, 51
- Крайове в Кракові - 12
- Крайове для Буковини - 13, 37, 125
- Львівське губернське, див. Галицьке губернаторство
- митні - 59
- Надвірне поліцейське - 44, 107, 109, 117.
- Окружне охорони здоров'я - 91, 92; див. ще Охорона здоров'я; Палати
- окружні - 12, 17, 21, 25, 31, 40-43, 52, 53, 95, 101, 109, 110, 116
- парафіальні - 124
- поштове - 56, 118
- пробірні - 33
- у справах мір і ваг - 58
- цензурне - 80, 117, 118
- школами - 81

Уряди:

- австрійський - 98, 104, 115, 123
- Варшавського князівства - 107
- князівства Волощини - 110
- окружні - 41
- парафіальні - 124
- Подільський губернський - 107
- польський буржуазний - 121
- російський - 43
- тимчасовий крайовий Східної Галичини - 107
- цензурний - 115, 116
- церковними маєтками - 125

Установи: - 12, 17, 19, 21, 28, 32, 38, 51, 53, 85

- адміністративні - 3, 6, 30, 61, 62, 92
- губернська реєстратура - 37
- державні - 52
- культурно-освітні - 85
- медичні, протомедикат - 91, 92
- повітові реєстратури - 37
- податкові - 50
- політичні - 29

- поліційні - II, 6I, 63
- прикордонні - 25
- прокуратура - I20
- релігійного культу - I4, I24, I25
- фінансові - 23, 24, 50
- цензурні, центральна цензура - II5, II6

Фармакопея - 96

ФасіУ, див. Типи документів

Фасцикули, див. Типи документів

Філармонія - 79

Фінанси і фінансування - II, 2I, 28, 34, 52, 67, 75, 77, 79,
8I, 85, 88, 89, 94, I2I, I22, I24

Фінансова палата, див. Палати

Фіскальні справи - II

Фонди і фундації - II, I4, 72

- військових учбових закладів - I4
- інвалідські - I4, 98
- підтримки селян - 5I
- пожертвувань на будівництво і організацію шкіл - 72
- пожертвувань на утримання лікарень - 94
- релігійний - 30, 50, I23-I25

Фортифікація - I4, 24, 98

Цензура: - II5, II7-II9, I2I-I23

- воєнна - I22
- газет - II5, II8
- закордонних листів - I20
- історія цензури - II6, II7
- карна - II5, II6
- ліквідація цензури /1848 р./ - II5
- попередня - I39
- театральна - 78, II5
- художніх творів - II5

Центральна статистична комісія, див. Комісії

Церкви: - 4, IO, I4, 33, 52, I23, I24, I26

- вірменська - IO, I24, I27
- греко-католицька - II, I24
- Львівська православна - I24

Церковні братства - 90

Цирк - 77, 78

Чернечі ордени: - 126

- єзуїтів - 126

Шахти, див. Підприємства

Шенбрунський трактат - 5

Шкільна /навчальна/ комісія, див. Комісії

Шкільництво - 67, 69, 72, 73

Школи: - 15, 46, 67, 68, 69, 72, 123

- акушерські - 71

- ветеринарні - 71

- винокурів - 71

- виробництва канатів - 71

- гірничі - 71

- головні - 70

- гончарські - 71

- державні - 67

- драматична - 77

- євангелістсько-німецькі - 69, 154

- єврейські - 69, 127

- жіночі - 69

- католицькі - 127

- кравецька - 71

- лісового господарства - 71

- медичні - 71, 96

- монастирські - 69

- музичні - 71, 79

- політехнічні - 71

- початкові, народні парафіальні, тривіальні - 67-70

- промислові - 71, 79

- реальні - 70

- ремісничі - 71

- садоводів - 74

- середні - 70, 71

- сільськогосподарські - 15, 71

- сліпих - 72

- технічна у Львові - 72

- торговельні - 71, 87

- торговельно-промислові - 71

- художні - 71

- художньої вишивки - 71

- фізкультурна - 65

Шляхи вилучення - 24

Шляхта і шляхетство - 14, 42, 98, 100, 106-109

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

- Австрійська імперія, див. Австрія
 Австрійська монархія, див. Австрія
 Австрія /Австрійська імперія, Австрійська монархія/ - 3-6, 9,
     16, 21-25, 27, 36, 40, 42, 49, 51, 65, 67, 73, 87, 98,
     100, 103, 105, 106, 107, 109, 113, 114, 120, 121, 123,
     Див. Австро-Угорська монархія
 Австро-Угорська імперія, див. Австро-Угорська монархія
 Австро-Угорська монархія /Австро-Угорська імперія, Австро-Угор-
     щина/ - 39, 47, 49, 77, 81, 85, 112, 113, 119, Див. Австрія
 Австро-Угорщина, див. Австро-Угорська монархія
 Акерман, м. - 104
 Англія - 107, 109
 Андрихів, м. - 109
 Астраханська губернія - 93
- Балигородський повіт - 50, 57
 Балканський півострів - 114
 Белз, м. - 42
 Белзьке в-во - 3, 9
 Бендери, м. - 104
 Березани, м. - 77, 80
 Бережанський округ - 99
 Берестечко, м. - 108
 Бессарабія - 25, 27, 110
 Білорусія - 108
 Болгарія - 38, 44
 Болехів, м-ко - 66
 Борислав, м. - 112
 Борислав, м. - 54, 66, 71
 Бохня, м. - 32, 35
 Бохнянський округ - 62
 Бреїла, м. - 104, 110
 Брест-Литовський, м. - 104
 Броди, м. - 28, 44, 66, 71, 77, 80, 111, 120
 Брок, м. - 105
 Буг, р. - 59, 104, 108

- Буковина /Північна Буковина/ - 9, 12, 20, 22, 25, 27-29, 37,
40, 41, 62, 64, 67, 69, 71, 89, 93, 94, 99, 103, 106,
109-III, 125
- Бухарест, м. - II0
- Бучач, м. - 77
- Бяла, м. - 15
- Вадовичі, м. - 32, 35
- Валахія - 104
- Варшава, м. - 44, 104, 109, 113
- Варшавське герцогство - 26, 37, 42
- Варшавське князівство - 9, 105-107, 109
- Ватікан - 113
- Велике Князівство Краківське - 12, 13
- Відень, м. - 21, 22, 24, 29, 30, 44, 58, 67, 99, 105-107, 109
115, 117, 118
- Вільно, м. - 108
- Вісла, р. - 105
- Волинське в-во - 3, 9
- Волинь - 107, 108, 113
- Володимир-Волинський, м. - 108
- Волощина, князівство - 110, 111
- Галичина /Західна Галичина, Нова Галичина, Східна Галичина/ -
3-10, 12, 15-18, 20-30, 32-38, 40-43, 45-51, 53-56, 58,
60-72, 77-79, 81, 82, 84-89, 91-97, 99-101, 103, 105-113,
116, 117, 119-121, 123-127
- Галицька земля - 7
- Гданськ, м. - 43,
- Голландія - 38, 112
- Городенка, м. - 94
- Городок, м. - 57
- Горожана, с. - 63
- Гомів, с. - 63
- Греція - 113
- Гусятинський повіт - 50
- Данія - 38, 104
- Десятинський повіт - 57

- Дембиця, м. - 63
 Джурджу, м. - 110
 Дністер, р. - 55, 59, 107, 109
 Добромільщина - 63
 Долина, м. - 57, 66, 77
 Дрогобицький повіт - 54
 Дрогобич, м. - 54, 57, 66, 72, 77, 113
 Дубецько, м. - 63
 Дубляни, м. - 71, 75
 Дубно, м. - 108
 Дунай, р. - 104, 106

 Ерфурт, м. - 106

 Європа /Західна Європа, Східна Європа/ - 94, 105, 107, 109,
 113, 114

 Женева, м. - 119, 120
 Житомир, м. - 108
 Жовква, м. - 81
 Жовківський округ - 42
 Журжа, м. - 104

 Закарпаття - 40, 108, 117
 Заліщики, м. - 107
 Замостівський округ - 37
 Заторське князівство - 13
 Західна /Нова/ Галичина, див. Галичина
 Західна Європа, див. Європа
 Збруч, р. - 9, 26
 Золочів, м. - 77, 95
 Золочівський округ - 32, 107

 Іспанія - 106, 107, 114

 Калущ, м. - 77, 94
 Кам"янець-Подільський, м. - 107
 Кенігсберг, м. - 105
 Київ, м. - 108, 126

- Київська губернія - 126
 Кишинів, м. - 110
 Кобилка, с. - 105, 106
 Коломия, м. - 50, 71, 77, 79
 Константинопіль, м. - 110
 Королівство Галичина і Володимирія - 3, 9, 12, 13
 Косів, м. - 78
 Косівський повіт - 50
 Кра, р. - 105
 Краків, м. - 12, 13, 16, 19, 20, 28, 31, 32, 35, 52, 56-58, 75,
 76, 79, 81, 92, 106, 111, 120-122
 Краківське в-во - 3, 9, 12, 13
 Краківський округ - 9, 12, 31, 52, 113
 Краківський повіт - 50
 Криниця, с. - 95
 Кринки, с. - 104
- Лемківщина - 100
 Лісько, м. - 100
 Лукавиця, с. - 95
 Люблін, м. - 99
 Люблінське в-во - 3, 9
 Львів, м. - 3, 9, 13, 15, 16, 18-20, 23, 24, 28, 29, 31, 35-
 37, 39, 40, 44, 45, 49, 50, 52, 54, 56, 57, 63-68,
 69, 71, 72, 74-81, 85, 88, 93-95, 101, 106, 107, 113,
 115, 117, 118, 120-122, 125-127
 Львівський округ - 12, 31, 32, 44, 52, 113
 Львівський повіт - 42, 48
- Маків, м. - 71
 Маріампіль, м. - 21
 Молдавія - 7, 25, 93, 104, 107, 109, 110, 113
 Морське Око, оз. - 25, 26
 Москва, м. - 108
- Нарва, р. - 104, 105
 Нижній Буг, р. - 9
 Німеччина - 7, 103
 Новий Санч, м. - 32

Ново-Санчівський округ - 63

Нур, с. - 105

Нюрнберг, м. - 93

Одеса, м. - 3, 93, 104

Окунев, м. - 104

Освенцімське князівство - 13

Остроленка, м. - 105

Париж, м. - 107

Перемишль, м. - 76, 77, 80, 117, 120, 127 .

Перемишльський округ - 32, 63, 106

Петербург, м. - 120

Печеніженський повіт - 50

Північна Буковина, див. Буковина

Підляштя - 9

Пілиця, р. - 105

Пільнівський повіт - 50

Поділля - 108

Подільська губернія - 126

Подільське в-во - 3

Покуття - 83

Полонина, с. - 95

Полоцьк, м. - 105

Полтва, р. - 55, 57

Польське князівство - 113

Польське Королівство - 7, 25, 27, 37, 42, 109, 113

Польща - 3, 6, 16, 22, 25, 83, 104, 105, 108, 112

Португалія - 113

Прейсіш-Ейлау, м. - 105

Пруссія - 4, 24, 25, 27, 42, 103-105, 109, 113

Пултуськ, м. - 105

Рава-Руський округ - 66

Радиґилів, м. - 108

Радишно, м-ко - 71

Радянська Росія - 112

Радянська Україна - 113

- Рим, м. - 123
 Річ Посполита - 9
 Роздол, м. - 71
 Росія - 3, 5, 7, 9, 20, 22, 24, 25, 27, 38, 42, 43, 58, 61,
 65, 66, 82, 93, 97, 103-105, 107, 110, 112-114, 119-121,
 126
 Румунія - 44, 58, 173
 Руське в-во - 3, 9
 Рушук, м. - 104
 Ряшів, м. - 28, 32, 120
 Ряшівський округ - 63
- Самбір, м. - 66, 71, 72, 77, 80
 Самбірський округ - 62, 63, 99
 Сандомирське в-во - 3, 9
 Сардинія - 81
 Седльці, м. - 105
 Сербія - 44
 Сероцьк, м. - 105
 Скалат м. - 94
 Сколівський повіт - 100
 Снятин, м. - 83
 Сокаль, м. - 66
 Станіслав, м. - 31, 57, 74, 77, 80, 106
 Станіславський округ - 31, 32, 52, 110
 Станіславщина - 53
 Стрий, м. - 21, 66, 77, 106
 Стрийський округ - 32, 63
 Стрипа, р. - 9
 Сучава м. - 28
 Східна Галичина, див. Галичина
 Східна Європа, див. Європа
 США - 114
 Сяноцький округ - 32, 62, 63
- Талергоф, м. - 32, 111
 Тарнів, м. - 63, 76, 127
 Тарнівський округ - 63

Тернопіль, м. - 70, 76, 101, 107
Тернопільський край - 5, 9, 20, 22, 62, 106, 107
Тернопільський округ - 32, 61, 99, 108
Тернопільщина - 22
Трускавець, с. - 95
Тульча, м. - 110
Тульчин, м. - 107
Туреччина - 7, 104, 107, 110, 113, 114
Турка, м. - 94

Угорщина, - 7, 26, 44, 74
Україна - 6, 8, 108, 112, 119, 126

Франція - 9, 106, 108, 109, 113

Холмська земля - 3, 9
Хотин, м. - 104
Хохлів, с. - 62

Чернівці, м. - 12, 28, 71, 76, 80, 101, 106, 109
Чехословаччина - 114
Чорний Став, оз. - 26,
Чортків, м. - 101
Чортківський округ - 22, 62

Швейцарія - 112
Швеція - 109
Шкло, с. - 95, 127

Яворів, м. - 50
Ярослав, м. - 77
Яслівський повіт - 50
Ясси, м. - 104, 110
Ясло, м. - 32

ЗМІСТ

Передмова (У.Я.Едлінська)	3
Історична довідка (У.Я.Едлінська)	9
Державний устрій (О.Я.Мацюк)	17
Інструктивні матеріали	17
Вибори в державні органи влади	17
Матеріали про вибори в палату депутатів австрійської державної влади	18
Положення про вибори до Галицького сейму та деякі справи, зв'язані з виборами	18
Матеріали про вибори до громадських рад	19
Справи про діяльність громадських рад	19
Заснування міських громад і вибори до них	20
Протести мешканців у зв'язку з виборами у державні органи влади та громадські ради	20
Адміністративний поділ Галичини	20
Створення округів (1773-1795 рр.)	21
Реорганізація адміністративного поділу Галичини (1803-1914 рр.)	21
Розмежування міст і сіл	22
Визначення категорій населених пунктів Галичини	23
Виготовлення планів населених пунктів Галичини (топографування місцевостей)	23
Державні кордони Австрії з Росією і Пруссією (1776-1906 рр.)	24
Установи (О.Я.Мацюк)	28
Населення (О.Я.Мацюк)	40
Суспільно-економічні відносини. Зародження і розвиток капіталізму в Галичині (О.Я.Мацюк)	46
Соціально-економічне становище робітників і селян. Класова боротьба і суспільно-політичний рух (О.Я.Мацюк)	60
Освіта (У.Я.Едлінська)	67
Дошкільне виховання	68
Початкові школи	69
Середні школи	70
Вищі учбові заклади	73
Культурне життя (У.Я.Едлінська)	77
Театри	77
Музика	79
Музеї	79
Бібліотеки	79

Охорона пам'яток архітектури	81
Матеріали до біографії письменників, культурних діячів	82
Товариства (У.Я.Едлінська)	85
Охорона здоров'я (У.Я.Едлінська)	91
Військо і війни (У.Я.Едлінська)	98
Рекрутський на́р	99
Постачання армії	100
Зовнішня політика Австрійської імперії (У.Я.Едлінська)	103
Війни і військо	103
Перша світова війна 1914-1918 рр.	111
Цензура і видавництво (У.Я.Едлінська)	115
Церква і релігія (У.Я.Едлінська)	123
Бібліографія (О.М.Гневишева, У.Я.Едлінська, О.Я.Мацюк)	128
Предметно-тематичний покажчик (О.М.Гневишева)	160
Географічний покажчик (О.М.Гневишева)	203
Ілюстрації	203

Підписано до друку 01.10.90. Формат 60x84 1/16
 Ум. друк. арк. 12,32 Обл. вид. арк. 13,25
 Тираж 200. Зам. 104 1991 г. Ціна 2 крб.

Поліграф. д-ція Ін-ту історії України АН УРСР
 Київ-1. Кірова. 4

